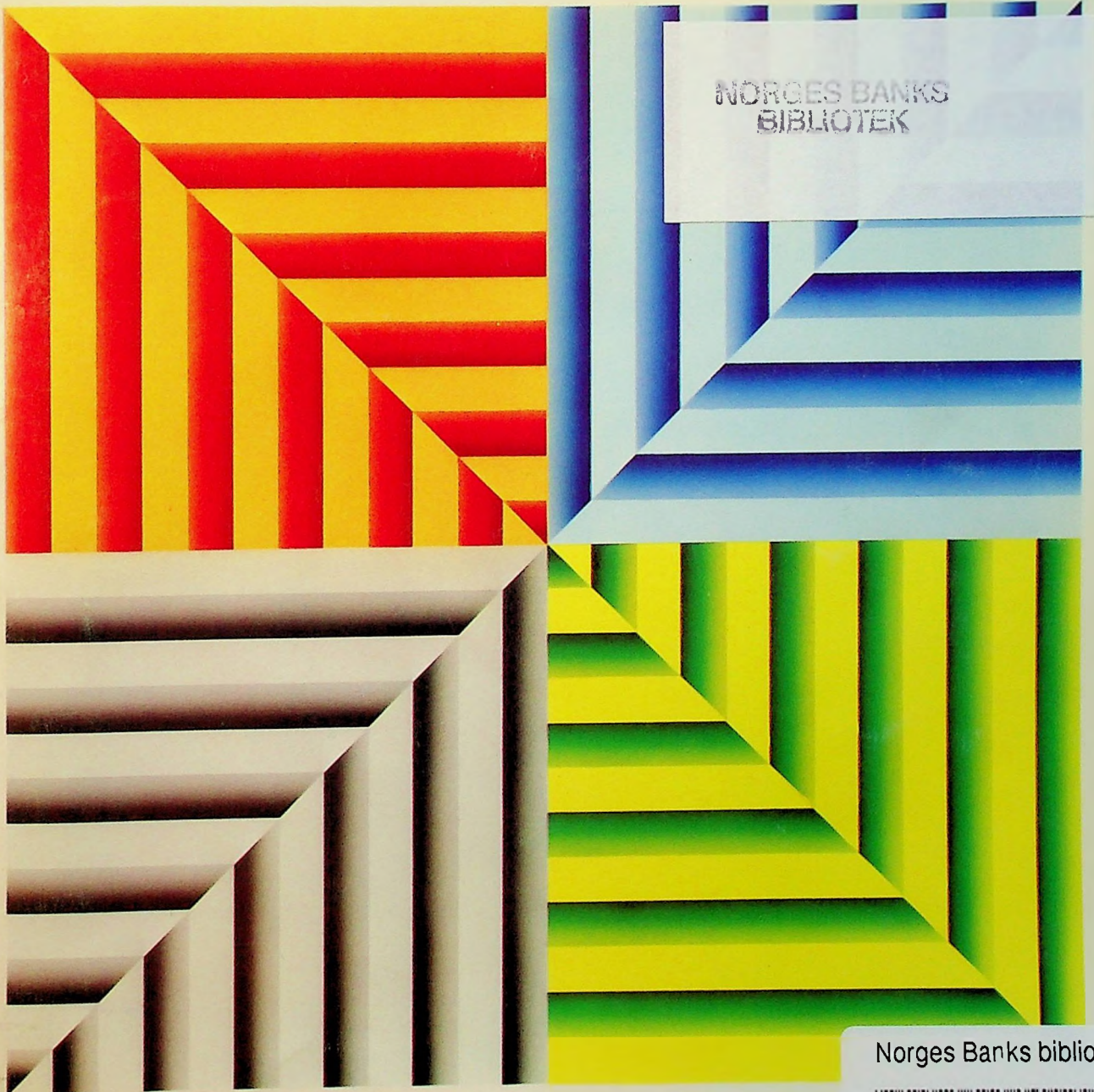

⌘NB⌘ NORGES BANK

ARKIVEKSEMPLAR

Penger og Kreditt

1983 / 2

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

Norges Banks bibliotek

013032VPA

Penger og Kreditt
Nr. 2/juni 1983/årg. 11

Norges Bank

NORGES BANKS
BIBLIOTEK

- 95 Analyse og politikk
- 97 Konjunkturoversikt – konjunkturindikatorer
- 110 Kredittoversikt
- 114 Valutaoversikt
- 119 Om bankstrukturen
- 121 10-kronemynten
- 123 Den norske stats premieobligasjonslån 1983
- 124 Norsk valutakurspolitikk
v/Hermod Skånland
- 136 Kreditt- og likviditetsoversikt for året 1982
- 150 Distriktsrapporter 1982
- 157 Gjeldende kredittpolitiske bestemmelser
- 163 Tabeller

Penger og Kreditt utgis hvert kvartal
av Norges Bank, Oslo

Redaktør: Hermod Skånland

Redaksjonssekretær: Liv Kielland

Redaksjonsutvalg: Jarle Berge, formann

Knut Andreassen, Valutaavdelingen

Martinus Halsen, Kredittpolitisk avdeling

Erik Chr. Kolderup, Administrasjonsavdelingen

Oddvar Trones, Ekspedisjons- og regnskapsavdelingen

Redaksjonens adresse:

Norges Bank, Utrednings- og informasjonsavdelingen

Boks 336, Sentrum, Oslo 1

Telex: 71369 nbank n

De synspunkter som fremkommer i denne
publikasjon, representerer artikkelforfatterens
egen oppfatning og kan ikke tas som uttrykk
for direksjonens standpunkt til de
forskjellige spørsmål

Ettertrykk med kildeangivelse er tillatt

Design: Anisdahl/Christensen

Sats og trykk: Norges Banks Seddeltrykkeri, Oslo.

Teksten er i dette nummer satt dels med 11 pkt. Baskerville
og dels med 11 pkt. Garamond

ISSN-0332-5598

Analyse og politikk

I disse dager foreligger som NOU 1983:29 rapporten om «mål og virkemidler i penge- og kredittpolitikken». Dermed har vi fått et nytt ledd i rekken av analyser av kredittmarked og kredittpolitikk fra de seneste årene, en rekke som startet med Strukturgruppens rapport fra 1979 og ble fulgt av Renteutvalgets utredning fra 1980.

Felles for disse rapportene er at de har vært enstemmige, til tross for at det har vært trukket inn representanter for nokså forskjellige grupper. Felles er det også at de alle har pekt på behovet for mindre regulering av kredittmarkedet, mindre finstyring av detaljer og bedre styring av de hovedstørrelser i kredittmarkedet som gir seg realøkonomiske utslag.

Virkemiddelgruppens rapport føyer seg pent inn i denne rekken. I likhet med hva Norges Bank tidligere har påpekt, er gruppen «kommet til at styring av den innenlandske *penge- eller kreditt-tilførselen* gir mer oversiktlige virkninger på den samlede etterspørselen etter varer og tjenester, på prisstigningen og på driftsbalansen overfor utlandet enn styring av rentenivået». Dette begrepet blir derfor, ut fra realøkonomiske hensyn, anbefalt gjort til det sentrale styringsmål i kredittpolitikken. Men «hvis hovedvekten legges på å styre den innenlandske penge- eller kreditt-tilførsel, tilsier dette en vesentlig større grad av fleksibilitet i rentepolitikken enn det som har vært praktisert til nå». I likhet med Renteutvalget legger arbeidsgruppen «vekt på at en mer fleksibel rentepolitikk, i tillegg til å bedre den penge- og kredittpolitiske styring, kan bidra til en bedre utvelgelse av investeringsprosjekter». Til nå har kredittpolitikken i betydelig grad gått ut på å drive kvantumsregulering ut fra ønsket om å holde en lav rente, men gruppen fremholder at «erfaringene fra kredittpolitikken de siste

10–15 år viser at myndighetene ikke over lengre tid kan regulere både kredittvolum og rente». Reguleringene har først og fremst en utsettende virkning inntil demningene fjernes eller kredittstrømmen finner nye veier.

Disse konklusjonene trekkes på grunnlag av en ganske omfattende analyse av de metoder som har vært lagt til grunn, og de virkemidler som har vært nyttet i norsk kredittpolitikk. Vi kjenner konklusjonene igjen fra tidligere utredninger, men arbeidsgruppen har underbygget dem ytterligere gjennom sin analyse av virkemidlene i kredittloven og de som nyttes av Norges Bank. Den viser også tydelig hvordan den ene mengdemessige regulering trekker den neste med seg. Fordi forsøkene på avregulering har vært halvhjertede og lite konsekvente, har man snart vært tilbake i det samme system som før.

Gruppen har forsøkt å vurdere hvorvidt skattesystemet bidrar til å vri fordelingen av kreditt i favør av husholdningene på bekostning av næringslivet uten å komme til særlig klare konklusjoner. Resultatet av beregninger på dette området vil i høy grad være avhengig av de forutsetninger som legges til grunn, og her står det nok en god del igjen å gjøre. Men om skattesystemet medfører en uheldig sammensetning av investeringene, er det ille nok. Hvis forsøkene på å rette dette opp ved mengdereguleringer av kreditten har liten sjanse til å lykkes, kan ikke virkningene av skattesystemet gi grunn til at vi også skal ødelegge kredittsystemet. Problemer som skattereglene skaper, må vi løse ved endringer i disse reglene, og vi får bare håpe at det ikke lykkes å legge også denne muligheten død.

Det ville være å håpe at denne utredningen får en vid leserkrets, ikke bare blant de som spe-

sielt arbeider i bankvesen og med kredittpolitiske spørsmål, men også blant de mange som har sterke meninger og stor innflytelse uten at de er direkte involvert i gjennomføringen av politikken.

Etter mye utredningsarbeid og dårlige erfaringer gikk man fra 1978 bort fra rentenormeringen, men bare for en kort periode. Etter fremleggelsen av Strukturgruppens rapport fikk vi en sterk dempning av veksten i statsbankenes utlån, som man imidlertid det siste året har gått tilbake på. På bakgrunn av Renteutvalgets utredning fikk vi tilløp til en frigjøring av kapitalmarkedet. Men etter de reguleringsinngrep som er foretatt i løpet av det siste halvannet år, kan arbeidsgruppen slå fast at «det ordinære kredittmarked fungerer — nå i store

trekk på tilsvarende måte som før justeringene av rentepolitikken i 1978 og før renteutvalgets innstilling». Siden gruppen skrev dette, har man med de nye reguleringer som er gjennomført, tatt ytterligere mange skritt tilbake.

Det er i det hele påfallende hvordan man kommer til ett resultat når sakene tenkes prinsipielt igjennom, mens man glemmer prinsippene og gjør noe helt annet så snart man er stilt overfor en «politisk situasjon». Men tidligere utredninger har i alle fall ført til visse fremstøt i retning av en mer konsistent politikk. Vi får håpe at også denne vil oppmuntre til et slikt forsøk, og at den «politiske situasjon» nå er blitt slik at et forsøk kan gi mer varige resultater.

H. Sk.

Den internasjonale konjunktursituasjonen

Stadig flere konjunkturindikatorer bekrefter at OECD-landene omsider er inne i et økonomisk oppsving. OECDs ledende indikatorer har allerede i noen tid varslet om den forestående oppgangen, men omslaget i produksjonsseriene kom først til uttrykk i begynnelsen av inneværende år. Oppsvinget er vesentlig sterkere i USA enn i de øvrige industrilandene, noe som kan tilskrives at amerikansk finans- og pengepolitikk virker svært ekspansivt. Mens Japan er i en moderat oppgangskonjunktur, er tegnene til omslag fremdeles mer beskjedne i de europeiske landene. Dette er dels en følge av senere tids omfattende tilstramningstiltak i Frankrike og fortsatt kontraktiv finanspolitikk i land som Vest-Tyskland og Italia. Alt i alt synes likevel de økonomiske utsiktene i OECD-landene nå å være gunstigere enn på mange år.

Prognoser for OECD-området under ett viser at veksten i bruttonasjonalproduktet (BNP), regnet i faste priser, vil ta seg opp fra en årlig rate på $1\frac{3}{4}\%$ i første halvår til $3\frac{1}{2}\%$ i annet halvår 1983, og holde seg på omkring 3% gjennom 1984. Den markert økende stignings-takten gjennom inneværende år skyldes særlig USA, som antas å få en produksjonsvekst på $5\frac{1}{2}$ – 6% årlig rate i annet halvår. I 1984 ventes økningen i amerikansk økonomi å stabilisere seg på omkring 4% , mens produksjonsveksten i Europa i annen halvdel av 1984 vil ha kommet opp på 2% . Som det fremgår av teksttabellen, antas gjennomsnittlig BNP-økning i OECD-landene å bli 2% i 1983 og $3\frac{1}{4}\%$ i 1984.

Lavere oljepriser og mindre stram pengepolitikk i flere toneangivende industriland styrker grunnlaget for oppgang i produksjon og etter-

spørsel i tiden fremover. Hittil har vekstimpulsene hovedsaklig kommet fra privat konsum og boliginvesteringer. Etterhvert ventes også foretaksinvesteringene å øke. I mange land er ikke mål størrelsene for pengepolitikken blitt endret til tross for avtakende inflasjon, noe som skaper rom for en sterkere reell vekst. Oljeprisfallet i begynnelsen av 1983 kan føre til at realprisene på olje faller med 20% fra 1982 til 1983. Det vil igjen redusere inflasjonen, styrke driftsbalansen og øke realinntekten i OECD-landene. I hvilken grad også den økonomiske aktivitet blir positivt påvirket, er mer usikkert. De positive etterspørselseffektene i OECD-landene av lavere oljepriser kan således bli oppveiet av svakere etterspørsel fra de oljeproduserende landene.

Konjunkturutsiktene preges imidlertid av en rekke usikkerhetsfaktorer. Det er derfor fare for at oppgangen ikke får tilstrekkelig bredde og styrke til at den blir av varig karakter. Selv om rentefall gjennom 1982 har redusert risikoen for en internasjonal gjeldskrise, vil finansieringsproblemer fortsatt legge en demper på importetterspørselen i utviklingslandene. Lavere inntekter fra OPEC-landenes oljeeksport kan videre gi seg utslag i kraftigere importnedskjæringer i disse landene enn regnet med. Høye realrenter, lav kapasitetsutnyttelse og svakt fortjenestenivå i næringslivet kan dessuten hindre den nødvendige oppgang i investeringsetterspørselen. I det hele mangler man historisk erfaring for et økonomisk oppsving med så høyt realrentenivå.

Fra flere land, herunder Norge, ble det på OECDs ministermøte i mai anbefalt at de store landene måtte påta seg et hovedansvar for å føre en økonomisk politikk som bidrog til å snu den stigende arbeidsledigheten. De sterke sammen-

hengene som gjør seg gjeldende i verdensøkonomien, understreker at de nødvendige tilpasningene i et enkelt lands økonomiske politikk vil bli mindre om alle land hadde handlet samtidig og på en koordinert måte. Fra de store toneangivende landene som USA, Vest-Tyskland, Storbritannia og Japan hevdes det at de lysere økonomiske utsiktene er et resultat av senere års økonomiske politikk. Mange land har ennå ikke løst sine inflasjonsproblemer, og det er derfor nødvendig å opprettholde det tidligere vedtatte mål om en varig ikke-inflasjonistisk vekst på mellomlang sikt. De toneangivende landene stiller seg av den grunn fortsatt negativt til en omlegging av den økonomiske politikk i mer ekspansiv retning.

Selv om oppgangen i USA hittil har vært svakere enn i tilsvarende faser av tidligere konjunkturbevegelser, er de positive tendensene blitt betydelig mer markert. Etter at økningen i aktivitetsnivået først ble ledet av lageroppbygging og stigende boligbygging, tar nå også privat konsumetterspørsel, produksjon, sysselsetting og privat disponibel inntekt seg opp. Oppsvinget er således i ferd med å få en bredere basis, noe som trolig vil føre til at også foretaksinvesteringene forsterkes. De høye amerikanske budsjettunderskuddene utgjør — sammen med den mer ekspansive pengepolitikken — avgjørende forutsetninger for den nåværende oppgangskonjunkturen. Pengepolitikken ventes også i tiden fremover å gi rom for reell vekst i økonomien. Dette innebærer at rentenivået antakelig vil ligge relativt stabilt. For å sikre økonomisk vekst i USA også etter 1984, taler likevel mye for at realrentenivå, og derved fremtidige budsjettunderskudd, må ned.

Innenlandsk etterspørsel har den senere tid vært drivkraften i japansk økonomi. Økende eksport til USA, en del sør-øst asiatiske land og Iran ventes å bidra til fortsatt oppgangskonjunktur. Hovedhindringen for sterkere økonomisk vekst synes å være den restriktive utformingen av finans- og pengepolitikken.

Bedringen i EFs konjunkturbarometer fortsatte i april. Vedvarende høyt rentenivå og senere tids kursoppgang for amerikanske dollar,

samtidig med svak utvikling i industriproduksjonen, har i noen grad dempet optimismen i EF-landene. I Vest-Tyskland synes oppgangstendensene å ha blitt klarere. Selv om enkelte ledende indikatorer har vist tegn til nedgang eller stagnasjon de siste par månedene, antas byggevirksomheten, og i økende grad også eksporten, å bidra til moderat vekst. Stram finanspolitikk og liten endring i husholdningenes disponible realinntekt vil legge en demper på den private konsumetterspørselen. Bedring i bedriftenes fortjenestesituasjon og lavere rentenivå som følge av forholdsvis ekspansiv pengepolitikk, forutsettes imidlertid å lede til investeringsledet oppgang.

Reviderte nasjonalregnskapstall for Storbritannia viser at det har funnet sted en gradvis økning i aktivitetsnivået siden midten av 1981. Denne tendensen forsterket seg i begynnelsen av inneværende år, dels som følge av sterk vekst i byggevirksomhet og i privat konsum. Konsumveksten ventes å svekkes utover året. Sterkere investeringsetterspørsel og eksportoppgang som følge av bedret konkurranseevne (valutakursbestemt), fører antakelig til at produksjonsveksten opprettholdes. De omfattende tilstramningstiltakene i Frankrike vil isolert sett redusere BNP-veksten med $\frac{3}{4}\%$ i 1983 og ytterligere $1\frac{1}{4}\%$ i 1984. Målet med den strammere franske økonomiske politikken er i første rekke å få pris- og lønnsutviklingen og utenriksøkonomien under kontroll. Tiltakene vil føre til kraftig fall i disponible inntekter, og på kort sikt også til høyere prisstigning (høyere avgifter, lønnsvekst).

Arbeidsledigheten i OECD nådde en ny, foreløpig topp på nesten 9% i annet halvår 1982. Særlig gikk ungdomsledigheten (alder inntil 24 år) opp. Den er nå kommet opp i over 17% for OECD-landene under ett. Med unntak av i USA og Canada ventes ledigheten å stige ytterligere i resten av 1983 og gjennom 1984. I Japan ser ledigheten ut til å stabilisere seg på litt i underkant av 3%. Økningen faller således stort sett på de europeiske landene, der den antas å øke fra 10% i annet halvår 1983 til $11\frac{1}{2}\%$ i annet halvår 1984. Til sammenligning

regner en med at oppsvinget i USA vil redusere arbeidsledigheten fra 10¹/₂% i første halvår 1983 til nærmere 9% i annet halvår 1984. Den høye ledigheten i OECD-landene kan i utstrakt grad tilskrives svak økonomisk vekst og også demografiske faktorer. Det høye nivået skyldes imidlertid også strukturelle forhold. Særlig i Europa er det behov for en arbeidsmarkedspolitikk som gir større strukturell balanse.

Prisstigningen i OECD-landene avtok ytterligere i første halvdel av 1983. Nedgangen var spesielt markert i store industriland som USA og Storbritannia, mens den fremdeles lå høyt i Frankrike (11%) og Italia (14%). Den gunstige prisutviklingen kan særlig tilskrives lønnsmoderasjon, men også høy ledighet og lave råvarepriser. Konjunkturoppgangen vil føre til en viss økning i råvareprisene, men svekkede inflasjonsforventninger og lavere nominelt rentenivå gir håp om at prisstigningen fremover

vil stabilisere seg på 5¹/₂–6% for OECD-landene under ett. Mye tyder på at en nå har kommet ned på et varig, lavere nivå for pris- og lønnsveksten.

OECD-landenes eksport til u-landene og spesielt OPEC falt kraftig i annet halvår 1982 og i begynnelsen av inneværende år, og det var en viktig grunn for den svake produksjonsutviklingen i industrilandene gjennom 1982. I realiteten var imidlertid dette en nødvendig konsekvens av at den lave økonomiske aktiviteten i OECD-området på sin side hadde ført til kraftig inntektsfall i OPEC og u-landene ved at råvarepriser og verdenshandel falt samtidig som rentene holdt seg høye. På grunn av fortsatte finansieringsproblemer ventes importetterspørselen fra OPEC og u-landene bare å ta seg gradvis opp fra annet halvår i år og gjennom 1984. Stigende råvarepriser og høyere etterspørsel fra industrilandene antas å

Teksttabell. Bruttonasjonalprodukt og konsumpriser i utvalgte land. Prosentvis endring fra foregående år

	Bruttonasjonalprodukt, faste priser			Konsumpriser		
	1982	1983	1984	1982	1983	1984
USA	-1,7	3	4¼	6,1	4¼	5¼
Canada	-4,8	2	4¼	10,8	6¼	5½
Japan	3,0	3¼	3½	2,7	1¼	1¼
Vest-Tyskland	-1,1	¾	1¼	5,3	3	3
Storbritannia	1,2	2	21¼	8,6	6¼	6¼
Frankrike	1,7	-½	¾	11,8	9¼	8¼
Italia	-0,3	-¾	1¼	16,6	14½	11½
Østerrike	1,1	1½	1¼	5,4	3½	3¼
Sveits	-1,3	-½	2	5,6	3½	2½
Belgia	-0,3	¼	1½	8,7	7	4
Nederland	-1,6	-¼	1½	5,9	2	2½
Sverige	0,5	2	2¼	8,6	10	6
Danmark	2,6	½	1	10,1	6¼	4¼
Finland	0,9	1½	3½	9,3	8½	8½
Norge	-0,6	1	2	11,3	8½-9	6½-7½
OECD-området veid med landenes BNP	-0,2	2	3¼	7,8	6	6
Norges viktigste markedsland ¹⁾	0,6	1½	2¼	7,2	5½	5

¹⁾ BNP er veid med andel av tradisjonell norsk vareeksport. Konsumprisene er veid med IMF's konkurransevnevakter. Kilde: OECD, DRI og egne anslag.

minskede u-landenes driftsbalanseunderskudd med om lag USD 10 milliarder i år og stabilisere underskuddet i underkant av USD 60 milliarder både i 1983 og 1984. Selv om oljeeksporten trolig vil ta seg opp igjen fra annet halvår, fører oljeprisfallet til at underskuddet på OPEC-landenes driftsbalanse vil øke fra om lag USD 5 milliarder i 1982 til USD 25 – 30 milliarder i 1983 og 1984.

OECDs antatte bedring på nærmere 7% i bytteforholdet overfor andre land vil oppveie den noe sterkere vekst i import enn i eksport. Dette bidrar til at OECD-området samlede driftsunderskudd ventes å falle med USD 10 milliarder i 1983 til USD 20 milliarder, og så stabilisere seg på omtrent dette nivået i 1984. Usikkerheten ved disse beregningene kommer til uttrykk ved at verdens samlede driftsbalanse i alle tre år etter 1982 vil vise et underskudd på om lag USD 100 milliarder. OECD-landenes eksportvolum antas å vokse moderat gjennom innværende år og komme opp i en stigningsrate på 5-5½% i annet halvår 1984. Selv om OECD-området samlede driftsbalanse kommer til å vise forholdsvis små endringer, vil det skje store forskyvninger de store land imellom. Som følge av sterkere oppsving og svekket konkurranseevne overfor utlandet, kan underskuddet på USAs driftsbalanse komme opp i USD 35–40 milliarder i 1984. Vest-Tyskland og særlig Japan ventes derimot å få økte overskudd, mens Frankrike og Italia vil minske sine underskudd.

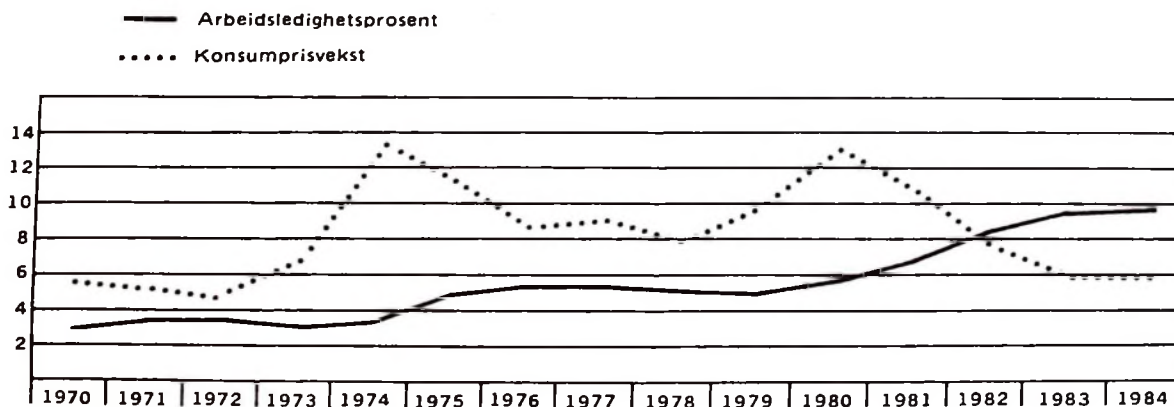
Konjunktursituasjonen i Norge

Helhetsbildet. Norsk økonomi preges stadig av svak utvikling i de fleste produksjonssektorer og i innenlandsk etterspørsel. Positive trekk i bildet er nedgangen i prisstigningstakten og sterkere utenriksøkonomi. Både samlet industriproduksjon, detaljomsetningsvolum og byggevirkosomhet viste stagnasjon eller nedgang i tremånedersperioden februar–april. Det er derfor ennå ingen klare tegn på at vi er kommet opp av den konjunkturbunn som trolig ble nådd i første kvartal i år.

Det internasjonale konjunkturoppsving har ført til økende norsk eksportvolum av tradisjonelle varer og til økt produksjon innen utekonkurrerende industri (se figurer). Utover dette er det vanskelig å finne tegn på et forestående oppsving. Norges Banks ledende indikator, som økte i månedene desember–februar, falt igjen i mars og april. Denne indikator gir ingen klar antydning om den økonomiske utviklingen utover sommeren og høsten.

Både eksportordre og Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarometerundersøkelse bekrefter at utenlandsetterspørselen blir den viktigste vekstimpulsen i tiden fremover. Tiltakende utenlandsetterspørsel ventes etter hvert å forsterke aktivitetsnivået. Den aktuelle økonomisk-politiske situasjon har sine særdrag, men mye tyder på at også nåværende konjunkturutvikling vil få mange fellestrekk med tidligere oppgangsfaser. Dette innebærer at økt aktivitet i eksportsektoren

Fig. 1. Internasjonale indikatorer for OECD-landene¹⁾

1) Anslag for 1983 og 1984

rene etter hvert vil stimulere privat konsum og industriproduksjon, og etter omtrent et halvt år bidra til vekst også i industriinvesteringene. Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelse i mai indikerer en fortsatt, men mer moderat, nedgang neste år. Det er likevel grunnlag for å tro at investeringsplanene kan bli oppjustert etter hvert som markedsutsiktene bedres. Norges Banks konjunkturmateriale peker i retning av at den ventede, moderate konjunkturoppgangen mot slutten av året vil forsterke seg gjennom 1984. Utformingen av neste års økonomiske politikk utgjør imidlertid et betydelig uikkerhetsmoment i denne sammenheng.

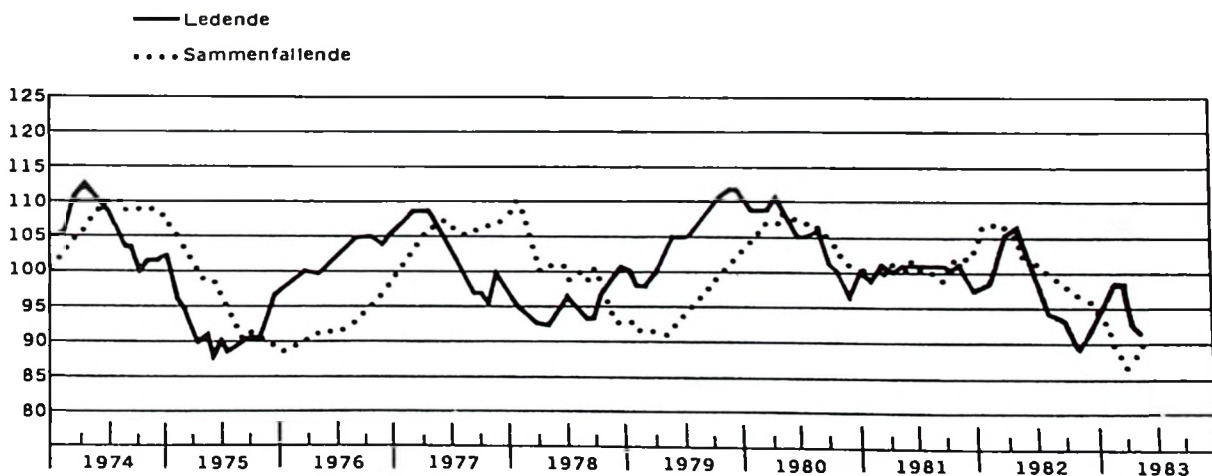
Senere tids omlegging av den økonomiske politikk i ekspansiv retning representerer på mange måter et brudd med siste to-tre års moderat tilstrammende tendens. Blant annet er utviklingen i retning av lavere veksttakt i offentlig konsum blitt reversert. Isolert sett kunne den svake innenlandske konjunktursituasjonen tale for stimulerings tiltak av kortvarig karakter. Eventuelle nye ekspansive tiltak vil imidlertid få effekt samtidig med økende utenlandsetterspørsel. Med liten mobilitet i arbeidsmarkedet kan dette minske mulighetene for å realisere en pris- og kostnadsstigning på linje med våre viktigste konkurrentland. Nærmere granskning av ledighetstallene viser at arbeidskraftundersøkelsen (AKU) undervurderer økningen i ledigheten innen konkurran-

seutsatte næringer. Gruppering av registrert ledighet etter yrke og næring tilsier at mer enn 50% av økningen kommer fra sektorer der konkurransen fra utlandet betyr mye. Dette indikerer at senere tids tiltak neppe er egnet til – på varig basis – å bringe ledigheten tilbake til et mer akseptabelt nivå.

For å styrke, eller i det minste opprettholde, aktiviteten i de konkurranseutsatte næringene, er det ønskelig med ny vekst i foretakenes investeringer. Avsetningsforhold og fortjenestesituasjon vil være avgjørende faktorer, men også kapitalkostnader og tilfredsstillende kredittilgang vil være av betydning. En sterkere utvikling i privat forbruk vil også ha positive virkninger på foretaksinvesteringene. Det er imidlertid viktig at eventuell stimulering av privat forbruk kommer i stand på en slik måte at det ikke bidrar til økt prispress.

Konsumprisstigningen har hittil i år ligget noe lavere enn ventet, og gjennomsnittlig økning i 1983 kan komme ned i 8¹/₂–9%. Det relativt moderate lønnsoppgjøret våren 1983 vil bidra til at stigningstakten antakelig faller ytterligere i 1984. Selv om det fortsatt ikke er tegn til at den høyere ledigheten har redusert lønnsglidningen, bør situasjonen på arbeidsmarkedet trekke i samme retning. Beregninger basert på Norges Banks prismodell indikerer at for å realisere en prisstigning innenfor intervallet 6¹/₂–7¹/₂% i 1984, må pengemengdeveks-

Fig. 2. Sammensatte konjunkturindikatorer

ten (M2) neste år være vesentlig under inneværende års budsjettanslag på 12%. Selv en slik prisutvikling vil være vel 2% høyere enn i våre markedsland. En prisvekst i 1984 ned mot nivået i markedsland (5%) vil trolig bare kunne realiseres gjennom utstrakt inntektspolitisk samarbeid mellom myndighetene og partene i arbeidslivet.

Norsk industris internasjonale konkurransevne, målt ved relative lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE), styrkes i år på grunn av depresieringen av norske kroner høsten 1982. Under forutsetning av uendret effektiv valutakurs fra 1983 til 1984, vil lønnsveksten i norsk industri neste år måtte begrenses til 5-5½% for å unngå forverring av norsk industris konkurranseposisjon. Siste tids tendens til sterkere effektiv kursutvikling for norske kroner kan bli forsterket hvis banklikviditeten strammes til for å dempe utlånsveksten. Den latente konflikt det er i et fastkurssystem mellom likviditetsregulering og valutakursstyring, kan gi seg utslag i industriens relative arbeidskostnader. Den gjennomførte administrative rentenedsettelse — med økt kredittetterpørsel som følge — vil ikke gjøre denne målkonflikt lettere å håndtere.

Konsumetterpørsel. Detaljomsetningen tok seg i årets fire første måneder noe opp fra det lave nivået mot slutten av 1982. Omsetningsvolumet lå likevel 2% under samme periode i fjor, eller 0,7% under gjennomsnittet for 1982. Norges Banks indikator for omsetning av varige konsumgoder lå ½% over samme periode i fjor og 2% over årsgjennomsnittet. Dette betyr at det igjen er vekst for varige forbruksgoder etter et tilbakeslag i annet og tredje kvartal 1982. Nærings- og nytelsesmidler viser fortsatt nedgang.

Foreliggende tallmateriale er for dårlig til å si noe sikkert om den svake konsumutviklingen hittil i år skyldes fall i husholdningenes disponible realinntekt eller oppgang i deres sparing. Reallønnene later til å ha økt litt fra første kvartal 1982 til første kvartal 1983, men en viss sysselsettingsnedgang kan ha resultert i liten eller ingen samlet inntektsvekst. Foreløpige anslag

Fig. 3. Ordrettilgang, verdi

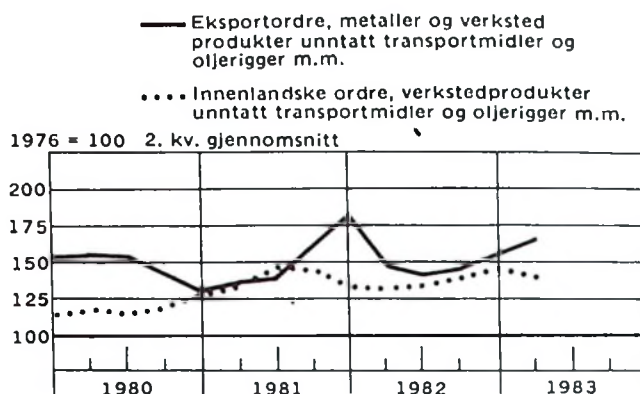

Fig. 4. Privat konsum. Indikatorer for varekonsumet

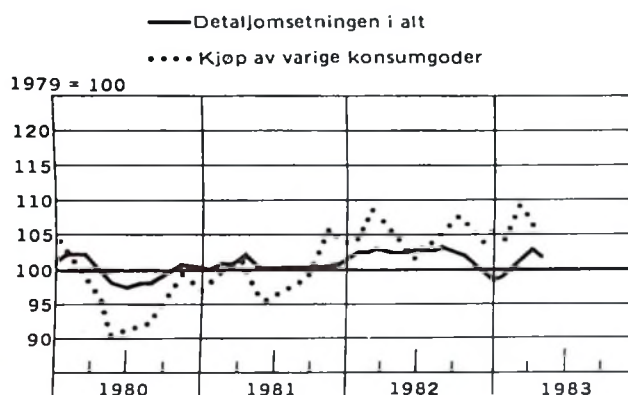
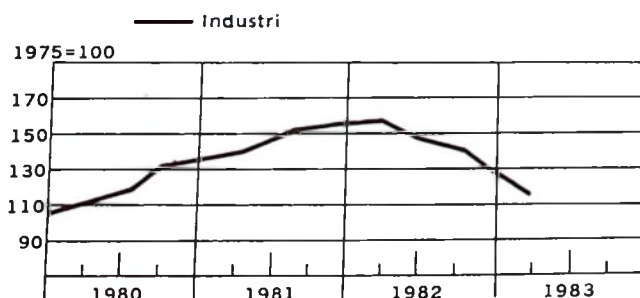

Fig. 5. Utførte investeringer, verdi

tyder videre på at husholdningenes finanssparing i årets fire første måneder lå på omtrent samme høye nivå som i fjor, da vi blant annet hadde Verdi-Spar '82. Selv om inntektsutviklingen vil svekkes gjennom året, fører skattelettelsene til at en regner med at husholdningenes disponible realinntekt holder seg omtrent uendret i 1983, etter et fall på 0,9% i 1982. Mindre usikkerhet med hensyn til de økonomiske utsiktene og tendenser til rentefall antas å bidra til moderat konsumvekst gjennom resten av 1983 og inn i 1984.

Investeringssetterspørsmål. Investeringsstillingen for annet kvartal indikerer en verdinedgang i industriinvesteringene på 11½% i 1983. Dette representerer en mindre oppjustering i forhold til tidligere undersøkelser og er i samsvar med anslaget i revidert nasjonalbudsjett om en volumsvikt på 15%. Hele nedgangen faller på produksjonen av metaller, mens det for den øvrige industrien ikke er særlige endringer. Ifølge tellingen vil industriinvesteringene vise en verdinedgang på 2% i 1984. Industrilederne har tendens til å undervurdere utsiktene i bunnen av konjunktursyklusen. En venter derfor en viss oppjustering av anslagene i tiden fremover. Statistikken bekrefter ellers at investeringer for oljeutvinning vil representere en betydelig vekstfaktor neste år.

Mangelfull byggestatistikk siden årsskiftet gjør det vanskelig å danne seg et fullstendig bilde av utviklingen i byggevirkosheten. Hovedinntrykket er at boligbyggingen hittil i år har gått litt ned, og at svikten er mer markert for annen byggevirkoshet. Utviklingen peker likevel i retning av at samlet igangsetting av boliger i 1983 vil bli omkring 35 000, eller vel 2 000 lavere enn året før. Den usikre etterspørselssituasjonen på boligmarkedet tilsier at ytterligere svekkelse kan finne sted i 1984. Som følge av det ventede, moderate oppsvinget i andre deler av økonomien regnes det derimot med at annen byggevirkoshet tar seg litt opp igjen neste år.

Fig. 6. Produksjon i bergverksdrift, industri og kraftforsyning

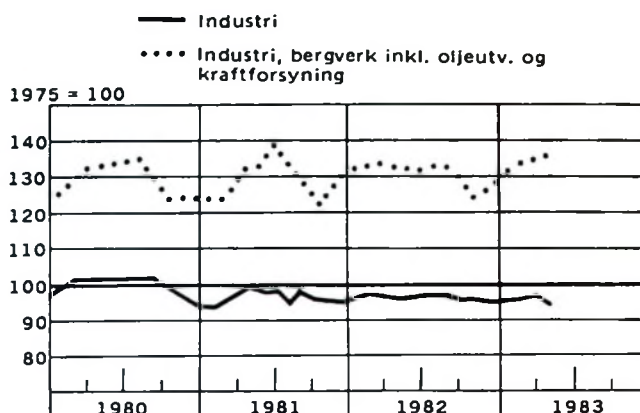

Fig. 6b. Industri

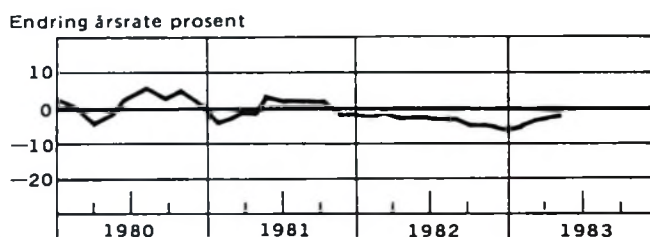
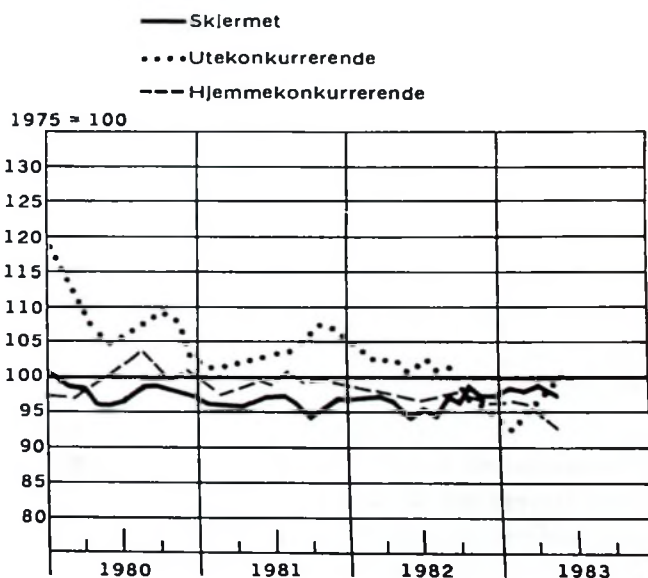

Fig. 6c. Industri og tradisjonell bergverksdrift

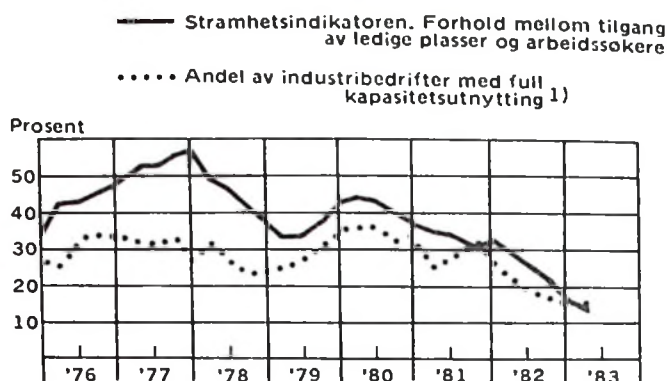

Produksjonsutvikling. I årets fire første måneder lå industriproduksjonen på samme lave nivå som i annet halvår 1982, eller 1% under gjennomsnittet for 1982. Etter som virkningene av økt utenlandsetterspørsel brer seg, ventes nedgangen å bli avløst av svak oppgang. Etter over et år med kontinuerlig fall viste således utekonkurrerende industri betydelig vekst i mars og april. Fortsatt produksjon på dette nivået gir en gjennomsnittlig økning på 2 1/2% i 1983. Usikkerhet med hensyn til styrken i utenlandsetterspørselen og i hvilken utstrekning produksjonsøkningen har gått til ny lageroppbygging, gjør at veksten i utekonkurrerende industriproduksjon bare anslås til 2 1/2–3% i 1983. Selv om økningen blir 3–4% i 1984, vil produksjonsnivået i utekonkurrerende industri stadig ligge under toppnivået i 1979.

Skjernet og hjemmekonkurrerende industri, som betyr mest for sysselsettingen, er fortsatt i henholdsvis stagnasjon og nedgang. Svak innenlandsk etterspørsel og dårlig konkurransevne bidrar til dette. For investeringsvareindustrien kan investeringene i oljesektoren stabilisere eller øke produksjonen noe i løpet av året. Også for andre deler av hjemmekonkurrerende og skjernet industri ventes det litt gunstigere utvikling.

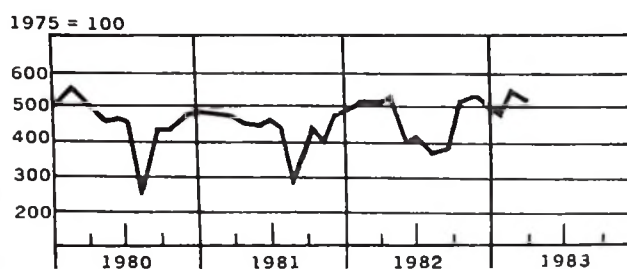
Selv om en regner med svak nedgang i total industriproduksjon i 1983 og beskjeden oppgang i 1984, innebærer dette en gradvis stigning fra konjunkturbunnen rundt årsskiftet 1982/83. I både 1983 og 1984 ventes de gjennomsnittlige endringene å ligge innenfor 1%. Med bakgrunn i den lave kapasitetsutnyttningen som preger store deler av industrien, er det rom for sterkere utvikling dersom etterspørselsforholdene åpner mulighet for det. På grunn av senere års lave industriinvesteringer kan likevel enkelte sektorer nå relativt raskt opp mot kapasitetsgrensen. Oljeproduksjonsnivået lå i månedene januar–april hele 17% over tilsvarende periode i 1982. Produksjonsøkningen ser derfor ut til å bli betydelig høyere enn de 10% som anslaget i revidert nasjonalbudsjett innebærer, før det nedjusteres for sikkerhetsformål.

Fig. 6d. Kapasitetssituasjonen i norsk industri

1) Kilde: Statistisk Sentralbyrås konjunkturbarmometerundersøkelse

Fig. 6e. Produksjonsindeks for utvinning av råolje og gass

Arbeidsmarkedet. Ifølge Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse (AKU) utgjorde arbeidssøkere uten arbeidsinntekt 3,7% av arbeidsstyrken i første kvartal mot 3,4% i fjerde kvartal 1982. Sesongkorrigerte tall for registrerte arbeidsledige har imidlertid gått noe ned siden første kvartal i år og stabiliserte seg i april og mai på om lag 61 000. Den lavere ledigheten kan dels tilskrives færre permisjoner og dels myndighetenes sysselsettingstiltak. I april var 29 100 personer engasjert i spesielle sysselsettingstiltak, mot 18 500 i samme måned i fjor og 19 700 i desember 1982. Antall permitterte er gått litt ned, men ligger fremdeles vesentlig høyere enn i fjor. Det samme gjelder antall ansatte med innskrenket arbeidstid. Mye kan tale for at bedriftene nå i mindre grad enn før 1982 holder på arbeidskraften ved svak produksjonsutvikling. Strukturproblemer i norsk næringsliv kommer derfor klarere til uttrykk i form av nedleggelser og oppsigelser.

Ekstra arbeidsmarkedstiltak synes å føre til at flere melder seg, særlig unge, slik at registrert ledighet av den grunn vil øke. Sammenligning av ledighetstall fra arbeidskraftundersøkelsene og registrert ledighet tyder på at en slik tendens er til stede. Selv om oppsvinget i utenlands- etterspørselen i noen grad vil styrke etterspør- sen etter arbeidskraft, fører lav kapasitetsutnyt- telse til begrenset sysselsetningsvekst. Høyere meldetilbøyelighet sammen med svake pro- duksjonsutsikter og fortsatt oppgang i arbeids- krafttilbudet, tilsier isolert sett at ledigheten kommer til å stige ytterligere gjennom 1983 og 1984. Arbeidskraftundersøkelsen for første kvartal indikerer imidlertid at veksten i arbeidsstyrken kan være i ferd med å avta. Mens senere års økning i arbeidsstyrken i stor grad skyldes økende yrkesfrekvens for kvinner, kan den høyere ledigheten føre til at flere gir opp eller lar være å søke arbeid. En slik effekt, sam- men med myndighetenes mer omfattende arbeidsmarkedstiltak, kan bidra til å begrense en eventuell stigning i registrert ledighet i resten av 1983 og i 1984.

Pris- og kostnadsutviklingen. Tendensen siden begynnelsen av 1981 til avtakende konsumpris- vekst er blitt mer markert etter årsskiftet. I mai lå prisindeksen 9,2% høyere enn i samme måned året før. Utviklingen hittil i år er i sam- svar med en gjennomsnittlig vekst i 1983 på 8¹/₂–9% eller litt i underkant av våre tidligere anslag. Til sammenlikning var konsumpris- indeksen i våre markedsland i mars gjennem- snittlig 5,9% høyere enn i tilsvarende måned året før. Reduksjonen i inflasjonsraten fra i fjor skyldes særlig mindre økning i offentlig regu- lerte priser, lavere vekst i lønnskostnadene og i bedriftenes fortjenestemarginer. Denne utviklingen slår nå ut i svakere vekst i delindek- sen for norskproduserte varer. Som en midlerti- dig reaksjon på nedjusteringen av norske kro- ner i fjor høst har importprisene derimot økt litt sterkere de siste månedene. Prisutslagene er mindre enn man kunne vente. Med den nåvæ- rende svake innenlandske etterspørsel synes kursendringene å virke med større etterslep.

Fig. 7. Arbeidsmarkedet

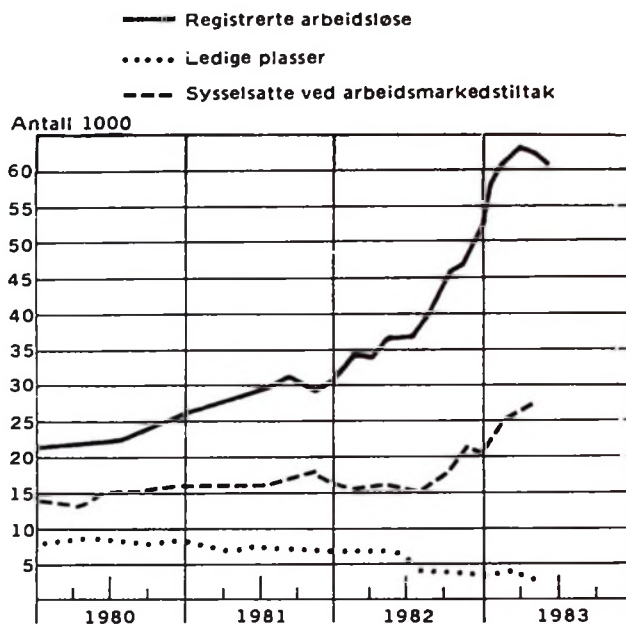
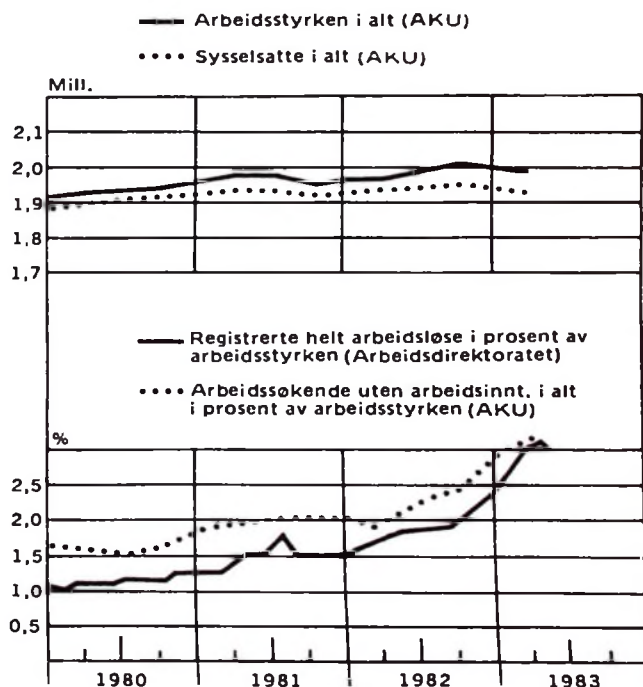

Fig. 7b. Arbeidsmarkedet

Senere tids utvikling i engrosprisene peker mot moderat prisvekst utover i året. I årets fem første måneder lå engrosprisene gjennomsnittlig 6,1 % over nivået ett år tidligere. Lønnsavtalene mellom LO og NAF og jordbruksoppjøret understøtter også utviklingen i retning av avtakende konsumprisstigning. En legger derfor til grunn at prisstigningen fra desember 1982 til desember 1983 vil komme ned på omkring 7%. Omleggingen av den økonomiske politikk i mer ekspansiv retning kan motvirke tendensen til lavere prisvekst. Fortsatt moderat etterspørsel og lav importprisstigning gjør at konsumprisstigningen likevel kan komme ned i 6¹/₂–7¹/₂% i 1984, mot om lag 5% i våre markedsland.

Lønnsavtalene for industrien synes å innebære en gjennomsnittlig timelønnsvekst på 7³/₄% i 1983, hvorav 4¹/₂% kan tilskrives overheng, 2¹/₂% glidning og 3⁴/₄% tariff tillegg. Forutsetningen om 2¹/₂% gjennomsnittlig glidning tilsvarer 5% glidning gjennom året. Dette betyr at lønnsstigningen fra fjerde kvartal 1982 til fjerde kvartal 1983 vil komme ned på 6%. Ifølge Norges Banks pris- og lønnsmodell påvirkes lønnsglidningen av slakkere arbeidsmarked på en slik måte at den aktuelle situasjonen skulle tilsa at glidningen blir lavere enn de 5% som er forutsatt i oppjøret mellom LO–NAF. I første kvartal lå gjennomsnittlig timelønn i industrien 12¹/₄% høyere enn i samme kvartal i 1982, hvorav 6% fortsatt kan tilskrives glidning. Det er derfor enda for tidlig å si hvor sterkt stillingen på arbeidsmarkedet virker inn på lønnsatferden.

Med tariffoppgjør i 1984 av samme størrelsesorden som i år vil gjennomsnittlig lønnsstigning neste år bli i underkant av 6%. Under forutsetning av en timeproduktivitetsvekst på 2% begge år vil lønnskostnadene pr. produsert enhet (LPE) stige med om lag 5³/₄% i 1983 og omkring 4% i 1984. I våre viktigste markedsland ser det ut til at LPE-økningen vil bli 4¹/₂% i 1983 og 3¹/₄% i 1984, regnet i nasjonale valutaer. Som følge av kursendringene i fjor høst, som medfører en effektiv depresiering på omkring 5% fra 1982 til 1983, vil norsk indu-

Fig. 8. Priser

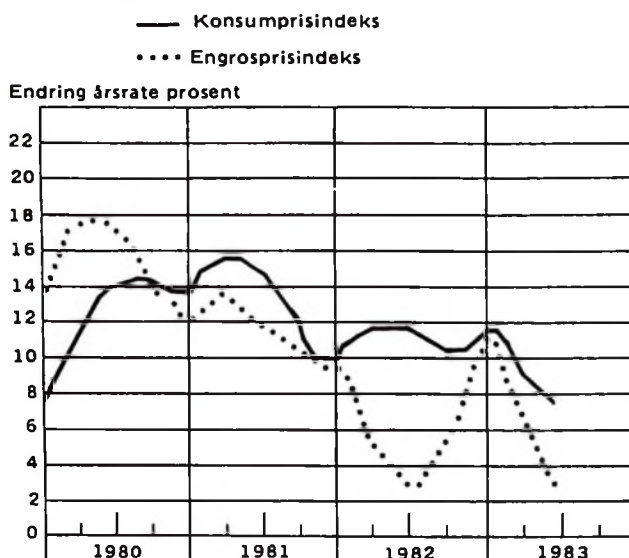

Fig. 8b. Konsumpriser etter leveringssektorer

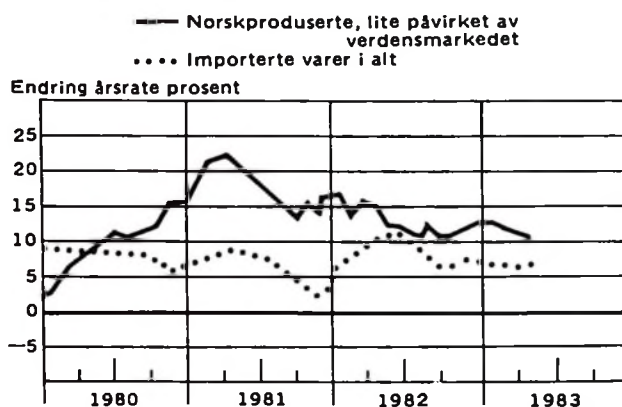
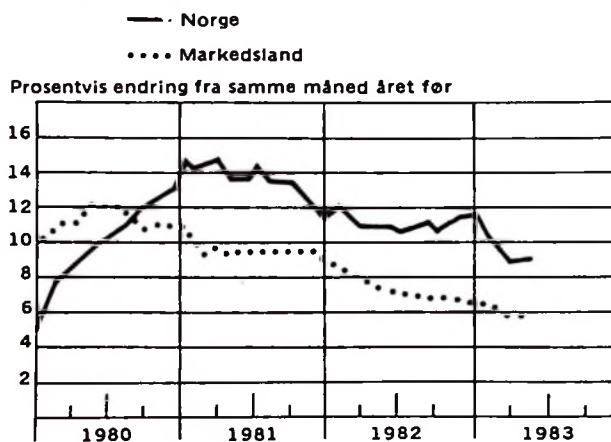

Fig. 8c. Konsumprisene

stris konkurransevne bedres med om lag $3\frac{3}{4}\%$ i år. Valutakurseffekten vil ikke gjøre seg gjeldende i 1984, og en mindre forverring i konkurranseposisjonen kan derfor finne sted neste år.

Utenriksøkonomi. Konjunkturoppgangen internasjonalt peker i retning av gradvis etterspørselsøkning gjennom annet halvår 1983 og inn i 1984 for norske eksportvarer. Den negative utviklingen i importvolumet i våre viktigste markedsland mot slutten av 1982 later til å ha stoppet opp og ventes snudd til vel 4% vekst i 1984. Som en følge av varesammensetningen i norsk eksport vil utenlandske kunder vanligvis reagere tidlig i en oppgangskonjunktur med økte kjøp fra Norge. Eksportvolumøkningen på $5\frac{1}{2}\%$ (sesongkorrigert) fra fjerde til første kvartal tyder på at årets oppsving ikke adskiller seg fra de foregående i så henseende. Ekspansjonen i eksporten har hittil særlig funnet sted for metallvarer (utenom kobber), videre har eksporten av mindre konjunkturfølsomme varer som fiskeprodukter og elektrisk strøm økt. Salget av ferromanganlegeringer og treforedlingsprodukter er derimot fremdeles lavere enn ett år tidligere. Med moderat vekst gjennom resten av året kan eksportvolumet i år lett bli 5% høyere enn i 1982.

Importvolumet for tradisjonelle varer har gått sterkere tilbake enn under tidligere bunnpunkter i konjunktursyklusen. Det nådde en topp i andre kvartal 1982 og var i første kvartal i år $10\frac{1}{2}\%$ lavere (sesongkorrigert). Dette har trolig sammenheng med den svake innenlandske etterspørselssituasjonen. Selv om importen trolig snus til en klar vekst gjennom 1983 og inn i 1984, blir volumet i gjennomsnitt lite endret fra 1982 til 1983.

Prisindeksene for eksport og import av tradisjonelle varer økte med henholdsvis $5\frac{1}{4}\%$ og $2\frac{1}{4}\%$ i forhold til samme kvartal året før. Bytteforholdet bedret seg dermed med 3% i samme tidsrom. For eksportens vedkommende var det prisnedgang for blant annet nikkell og papirmasse, mens prisene på kobber og aluminium gikk opp.

Fig. 9. Timelønn i industrien

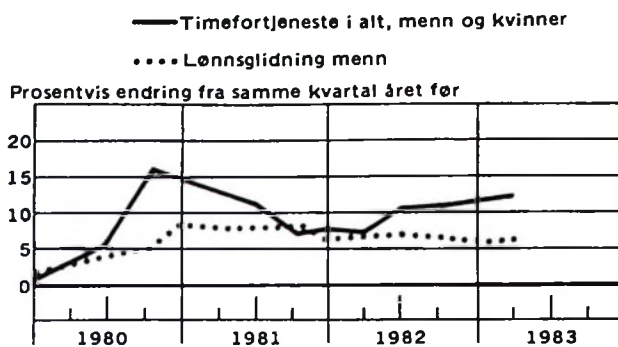

Fig. 10. Valutakursutvikling. IMF-vekter

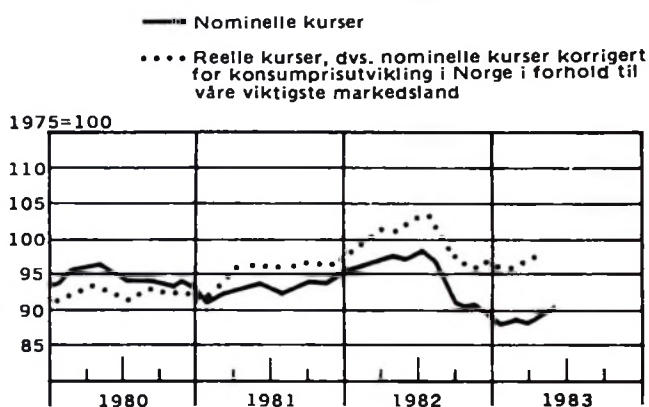
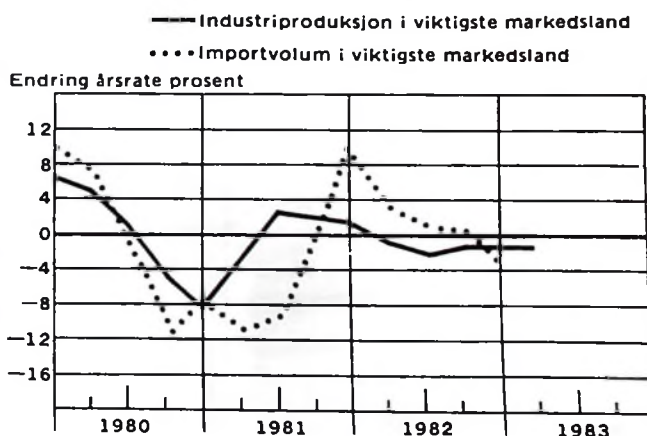

Fig. 11. Utviklingen i norske eksportmarkeder

Som følge av høyere eksportverdi og lavere importverdi er senere tids utvikling i retning av avtakende underskudd på den tradisjonelle varebalanse blitt ytterligere forsterket. I seks månedersperioden til og med mai utgjorde underskuddet nesten 32 milliarder kroner, mot 37 milliarder kroner i 1982. Denne tendens ventes reversert gjennom året, slik at den internasjonale varebalanse i 1983 får et underskudd nær opp til anslaget i revidert nasjonalbudsjett (-38,2 milliarder kroner). Økningen på nesten 4 1/2 milliarder kroner i olje- og gass eksporten i forhold til januar-mai 1982 skyldes i sin helhet større oljeeksport. Råoljeprisen, målt i norske kroner, er stadig like høy som i første del av 1982. Stigende dollarkurs og økt produksjonsvolum har hittil mer enn oppveiet nedgangen i oljeprisen på verdensmarkedet etter årsskiftet. Under forutsetning av at verdensmarkedspri- sen for olje har stabilisert seg på kort sikt, og at dollarkursen holder seg sterk ennå en tid, vil verdien av olje- og gass eksporten bli betydelig høyere enn anslått i revidert nasjonalbudsjett. Dette peker i retning av at driftsbalansen i år vil vise et overskudd av minst samme størrelsesorden som i 1982 (5 milliarder kroner), men at dette vil bli avløst av et mindre underskudd i 1984.

Fig. 12. Eksport og import, volum

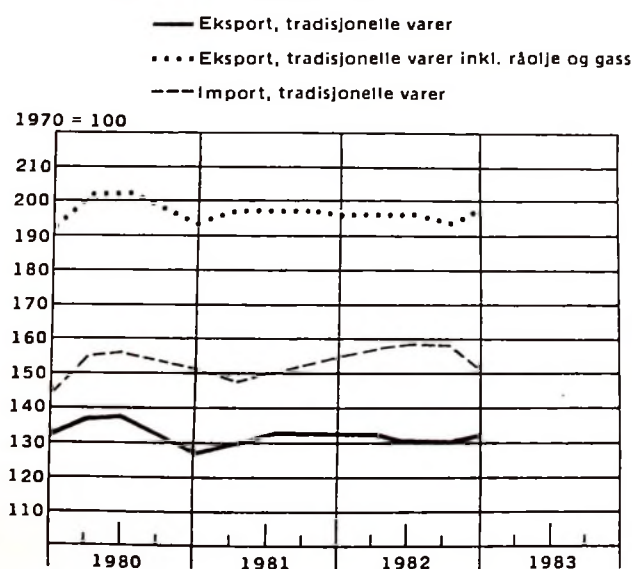

Fig. 13. Bytteforholdet

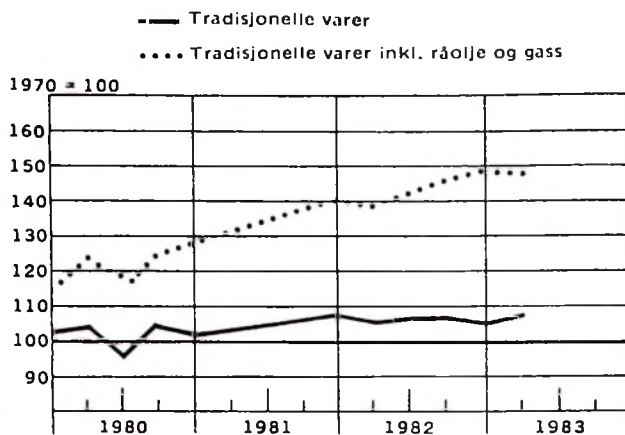
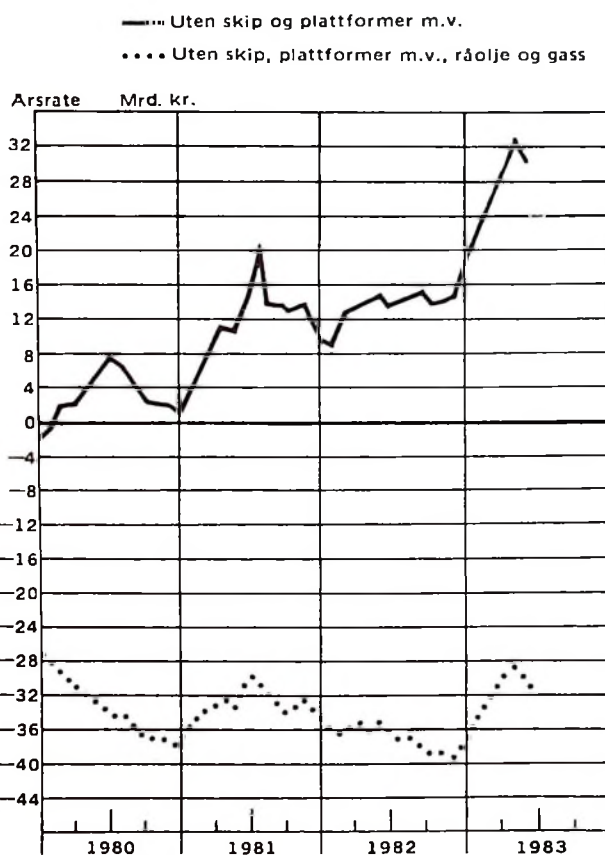

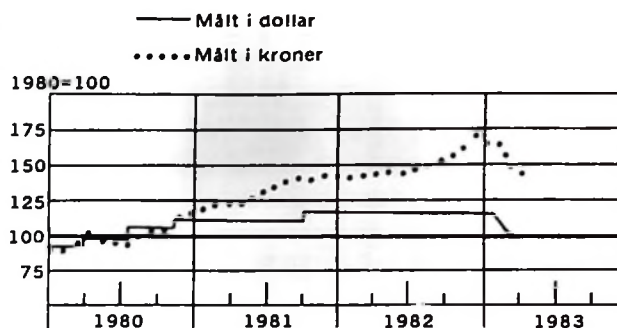
Fig. 14. Varebalansen

For norsk skipsfart er situasjonen fortsatt dyster, med nær 25% av flåten i opplag. Tankskipsratene ligger på et lavmål, ca. 50% lavere enn i 1971. Fraktratene for tørrlastskip har imidlertid økt moderat etter halvårsskiftet i 1982, og de ventes å ta seg ytterligere opp etter som verdenshandelen øker.

Oslo, 20. juni 1983

Fig. 15. Råoljepris

Kredittoversikt

Kreditt- og likviditetsutviklingen

Publikums likviditet, eller pengemengden, påvirkes i hovedsak av følgende tre kilder:

- sentralmyndighetene
- forretnings- og sparebankene
- publikums valutatransaksjoner.

Den innenlandske likviditetstilførselen til publikum blir bestemt av de to førstnevnte kilder og gir uttrykk for likviditetsvirkningen av både finans- og kredittpolitikken.

Likviditetstilførselen fra innenlandske kilder utgjorde 5,2 milliarder kroner i perioden januar–april. Dette var 2 milliarder kroner mindre enn i samme periode i fjor og forklares i første rekke ved sentralmyndighetenes inntektsunderskudd og lånetransaksjoner. Lekkasjen til utlandet m.v., det vil si publikums nettokjøp av valuta fratrukket lån med valutalisens og kronelån til oljevirkosomhet, bidrog til en inndragning på 7 milliarder de første fire måneder i år mot 4,7 milliarder i samme periode i fjor. Etter dette viste pengemengden en reduksjon på 1,8 milliarder i perioden

januar–april i år (–0,9%) mot en vekst på 2,4 milliarder kroner (1,3%) i samme periode i fjor.

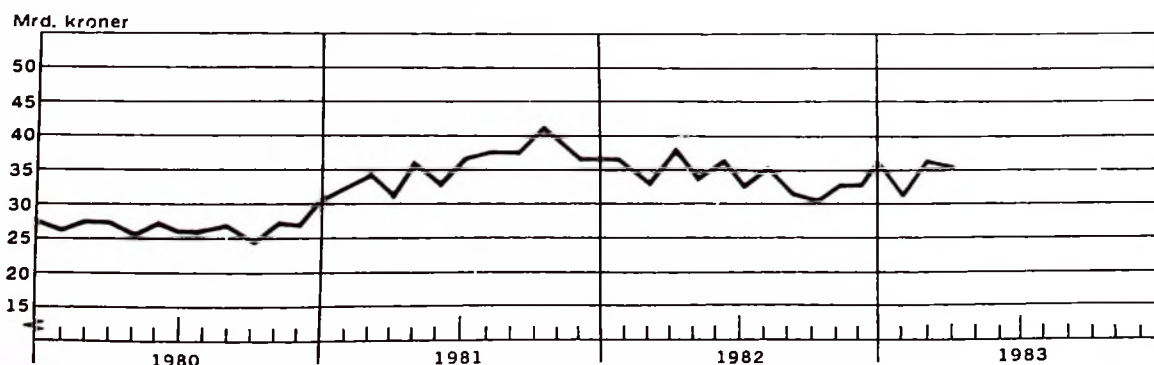
Den innenlandske likviditetstilførselen til publikum beløp seg til 34,7 milliarder kroner (17,9%) de siste 12 måneder fram til utgangen av april. Ved publikums valutatransaksjoner m.v. ble det inndratt likviditet for 18,8 milliarder kroner. Veksten i pengemengden i siste 12-månedersperiode ble således 15,9 milliarder kroner eller 8,2%.

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1983 anslås det at det samlede finans- og kredittpolitiske opplegg for 1983 vil gi et bidrag til likviditetsveksten til publikum på 17,6 prosentenheter. Det tilsvarer en likviditetstilførsel på 37 milliarder kroner.

Regjeringen gir i revidert budsjett uttrykk for at myndighetene vil legge betydelig vekt på å holde den innenlandske tilførsel av kreditt innenfor de rammer som er satt i kredittbudsjettet. Virkemiddelbruken vil bli løpende vurdert i lys av bankenes utlånsvekst og kreditt-tilførselen fra andre institusjoner.

Den ordinære utlånsrammen for forretnings- og sparebankene for 1983 er i revidert nasjonalbudsjett justert opp med 1,5 milliarder kroner,

Fig. 1. Innenlandsk likviditetstilførsel, siste 12 måneder

til 14,0 milliarder kroner. Dette representerer en utlånsvekst på 12% i forhold til utlånsmassen ved inngangen av året. Av utlånsrammen utgjør spesialkvoten, som hovedsakelig gjelder PSV-lån, 1,7 milliarder kroner.

Bankenes utlånsøkning hittil i år har vært sterkere enn forutsatt i kredittopplegget. I årets fire første måneder steg således utlånene med 2,4 milliarder kroner mer enn forutsatt. Hele denne overskridelsen falt på sparebankene. Foreløpige tall for mai viser at foretningsbankenes utlån økte forholdsvis sterkt, mens utlånene fra sparebankene viste moderat vekst. For bankgruppene under ett lå utlånene ved utgangen av mai vel 2,6 milliarder over det veiledende tall for perioden.

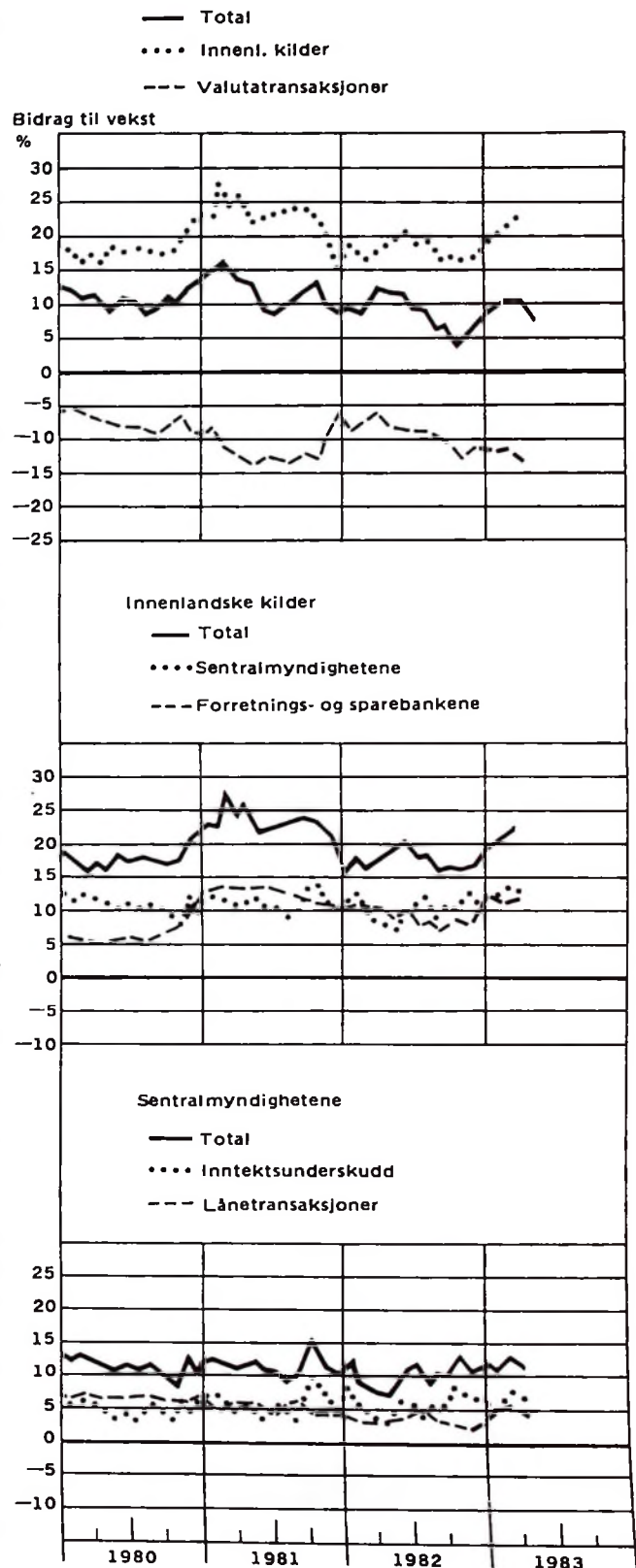
I tillegg til de ordinære utlån gir bankene også lån mot valutalisens til innlendinger og kronelån til oljevirksomhet. Slike utlån faller utenom bankenes innenlandske kredittammer og sees i nasjonalbudsjettet i sammenheng med den direkte kapitalinnngang fra utlandet. Valutalånene økte i årets første fire måneder med 0,9 milliarder kroner, mot 0,1 milliarder kroner i samme periode i fjor. Fram til utgangen av april var det trukket kronelån for 1,0 milliarder kroner, mens det (ifølge oppgaver i Norges Bank) var inngått avtaler for 1,5 milliarder kroner under denne ordningen.

Bankenes kreditt-tilførsel til publikum over obligasjonsmarkedet har vært mindre i år enn i fjor. I perioden januar-april økte bankenes beholdning av private og kommunale obligasjoner med knapt 0,4 milliarder kroner, mens det tilsvarende tall i fjor var vel 0,9 milliarder kroner. Den reduserte tilførselen faller i sin helhet på foretningsbankene.

Opgaver fra utgangen av første kvartal viser at garantimassen for lån i det uregulerte marked endret seg lite sammenlignet med utgangen av fjerde kvartal 1982. Dette må sees i sammenheng med at garantiene nå er regulert. Dessuten har den sterke veksten i bankutlånene antakelig bidratt til å redusere etterspørselen etter lån utenom finansinstitusjonene.

Banklikviditeten var forholdsvis stram i mai. Bankenes lån i Norges Bank lå på et relativt

Fig. 2. Publikums likviditet (korrigert for oljeskatter)

høyt nivå store deler av måneden, og pengemarkedsrentene holdt seg oppe. For å dempe likviditetspresset, inngikk Norges Bank valutaswapper med bankene og tilførte på denne måten midlertidig likviditet til banksystemet for 10,4 milliarder kroner. Bankene ble ytterligere tilført 2,7 milliarder kroner ved at Norges Bank kjøpte valuta for å svekke kroneverdien. Forfall av utestående valutakontrakter med bankene inndrog imidlertid 7,2 milliarder kroner.

I gjennomsnitt var interbankrenten (dagsrente) 13,7% i mai. En- og tremånedersrentene på norske kroner i valutamarkedet var henholdsvis 14,2% og 13,7%.

Oslo, 20. juni 1983

Fig. 3. Forretningsbankenes utlån¹⁾

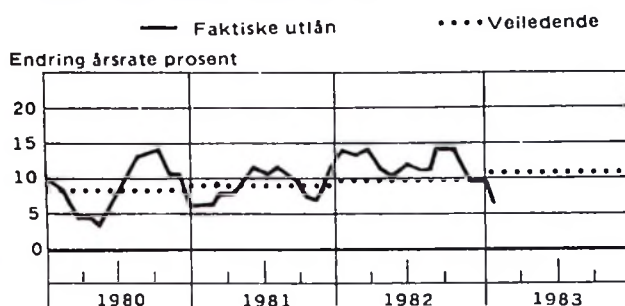
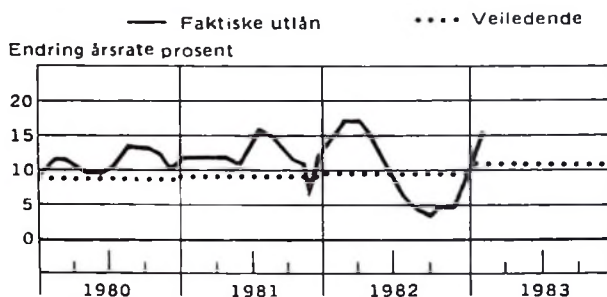
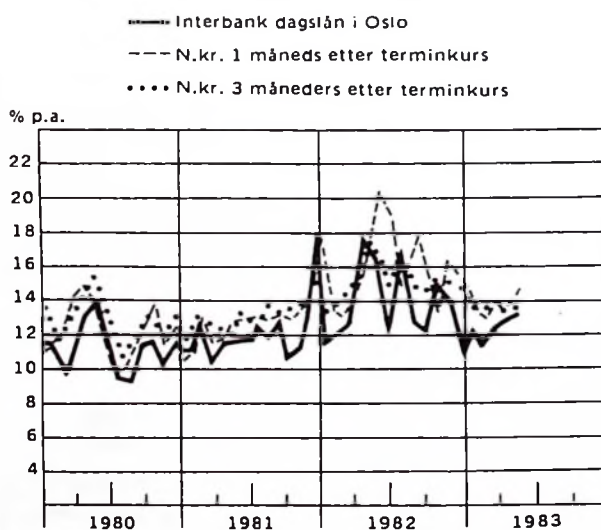

Fig. 4. Sparebankenes utlån¹⁾

1) Ekskl. PSV-lån f.o.m. 1981

Fig. 5. Renteutviklingen, månedlig gjennomsnitt

*Teksttabell. Kilder bak endring i publikums likviditet
(korrigert for oljeskatter). Milliarder kroner.*

	April 82/ april 83	1982	1983 ¹⁾
Sentraimyndighetenes inntektsunderskudd m.v.	13,7	13,1	14,0
Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner	7,8	8,7	6,0
Herav:			
Statsbankenes utlån	6,9	6,6	
Forretnings- og sparebanker m.v.	13,2	14,1	17,4
Herav:			
Ordinære utlån	14,4	12,1	
Nettokjøp av private og komm. obligasjoner	3,2	3,7	
Annen tilførsel/inndragning ²⁾	-4,4	-1,7	
Innenlandsk likviditetstilførsel	34,7	35,9	37,4
Statens lån til Statoil	0,5	0,5	
Forretnings- og sparebankenes utlån med valutalisens og kronelån til oljevirkksomhet	5,6	4,4	
Publikums nettosalg av valuta til bankene	-25,0	-20,7	
Samlet likviditetstilførsel	15,9	20,1	25,5

1) Beregnet på grunnlag av revidert nasjonalbudsjett 1983.

2) Viktige tilførselsposter er ubenyttede kassekreditter og byggelån.

Viktige inndragningsposter er forretnings- og sparebankenes inntektsoverskudd og økning i banksparing med skattefradrag.

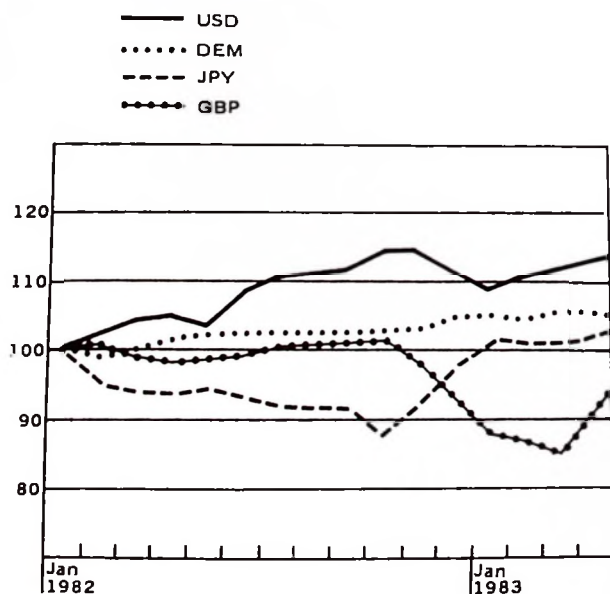
Valutaoversikt

Den internasjonale utvikling

Etter et betydelig kursfall rundt årsskiftet 1982/83, har kursen på amerikanske dollar vist en jevnt stigende tendens siden midten av januar. Valutamarkedene var i februar og mars særlig påvirket av forventninger om kursjusteringer innenfor det europeiske valutasystem, EMS. Etter at justeringene fant sted 21. mars, roet markedene seg. Den foreløpige stabiliseringen av oljeprisene mot slutten av mars stanset kursnedgangen for pund sterling. Kursen på japanske yen har steget moderat hittil i 1983.

Kursen på amerikanske dollar var bemerkelsesverdig sterk i årets første fem måneder. Det synes nå som om kursfallet mot slutten av fjoråret representerte en midlertidig korreksjon, og

Fig. 1. Den internasjonale verdi for noen valutaer, regnet etter Valutafondets MERM-indeks (Månedsgjennomsnitt, jan. 1982=100)

ikke – som mange antok – begynnelsen på en langvarig nedadgående trend. Teksttabell 1 viser at fra årsskiftet til midten av juni steg dollaren med vel 8% overfor tyske mark, med vel 6% overfor pund sterling, og med 3 1/2% overfor yen.

Teksttabell 1. Valutakurser for amerikanske dollar

	31.12.82	15.6.83	Endring
Tyske mark ¹⁾	2.38	2.58	+ 8.3
Pund sterling ²⁾	1.61	1.52	+ 6.3
Japanske yen ¹⁾	235	243	+ 3.5

¹⁾ Valutaenhet pr. dollar

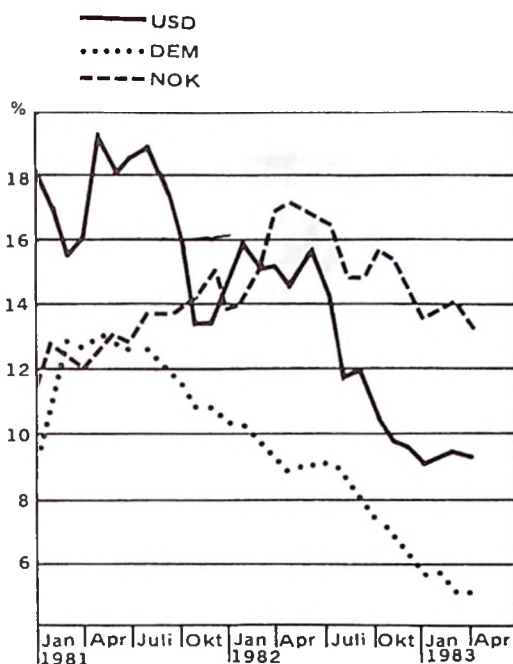
²⁾ Dollar pr. pund

Stabilisering av dollar-rentene var en viktig årsak til dollarens styrke, mens rentenivået i de fleste andre industriland falt (se figur). Utviklingen i realrentene og det tiltagende økonomiske oppsvinget i USA tiltrakk seg utenlandsk kapital. Dessuten reflekterte dollarens styrke delvis økonomiske og politiske problemer i en rekke andre land.

Det er vanligvis antatt at dollaren fortsatt er overvurdert sett ut fra pris- og kostnadsmessige forhold. Dette gir likevel ikke alene grunn til å vente nedgang i den nominelle kursen på kort sikt. Høyt offentlig budsjettunderskudd, oppgang i økonomien og sterkere vekst i pengemengden enn de fastsatte måltall underbygger forventninger om stramt kredittmarked og forholdsvis høye renter i USA. På lengre sikt kan forventede underskudd på driftsbalansen påvirke dollaren i nedadgående retning.

Fig. 2. Internasjonale rentesatser 1)
(Månedsgjennomsnitt)

1) Tre måneders euro-innskuddsrenter i London og NOK beregnet etter terminkurser

Mandag 21. mars ble finansministrene i EF-landene, etter tre dagers intense forhandlinger, enige om endringer i basiskursene i EMS-systemet. Fordi man ikke klarte å komme fram til et endelig forhandlingsresultat før valutamarke- dene åpnet mandag morgen, ble all offisiell valutahandel denne dagen suspendert fra medlemslandenes side. Dette førte også til stengning av de offisielle valutamarkedene i de fleste andre vest-europeiske land, deriblant Norge. Denne siste EMS-justeringen var den syvende siden samarbeidet ble etablert i mars 1979, og den var den første der alle medlemslandene endret sine basiskurser. Teksttabell 2 gir en oversikt over prosentvise endringer i bilaterale sentralkurser. På kort sikt ble den faktiske kurs-justeringen landene imellom langt mindre enn den nominelle, ettersom de svake og sterke valutaer byttet plass innenfor svingningsmargi- nene på $\pm 2\frac{1}{2}\%$.

Teksttabell 2. EMS-justering 21. mars 1983

Oppjusterte valutaer	Nedjusterte valutaer
DEM + $5\frac{1}{2}\%$	IEP - $3\frac{1}{2}\%$
N.L.G + $3\frac{1}{2}\%$	FRF - $2\frac{1}{2}\%$
DKK + $2\frac{1}{2}\%$	ITL - $2\frac{1}{2}\%$
BEC + $1\frac{1}{2}\%$	

I likhet med tidligere EMS-justeringer skyldtes også justeringen i mars den ulike økonomiske utvikling i medlemslandene. Forventninger om kursendringer etter valgene i Vest-Tyskland og Frankrike i begynnelsen av mars førte til store spekulative kapitalbevegelser, og særlig franske francs var utsatt for betydelig press. Etter kurs-justeringene ble de kortsiktige kapitalbevegelser reversert, og sentralbankene i Frankrike, Belgia og Italia kunne kjøpe tilbake det meste av den utenlandske valutaen som var gått med til støtteaksjoner. Tyske mark falt til bunnen av EMS etter kursjusteringen og har ligget der siden. Markens svake utvikling skyldes trolig den negative rentedifferansen i forhold til dol- lar. Dette har ført til rekordstor kapitalutgang, særlig til USA.

Pundets verdi falt med over 15% fra midten av oktober 1982 til utgangen av mars 1983. De siste dager av mars ble dollar i London notert til rundt 1,45 dollar pr. pund, og dette var den laveste pundkurs som noensinne er registrert. Årsaken til pundets svake utvikling var særlig usikkerhet med hensyn til oljeprisene, samt en utbredt oppfatning om at pundet tidligere var betydelig overvurdert. Kursene stabiliserte seg etter at det ble mindre uro omkring oljeprisutviklingen. Pundet ble også styrket av høye real- renter og utsiktene til konservativ valgseier. Kursen steg med 10% overfor dollar i løpet av april og mai. Utover i juni falt pundkursen imidlertid betraktelig, slik at kursen overfor dollar pr. 15. juni var vel 6% lavere enn ved inn- gangen til måneden. Årsaken til kursfallet synes å være nedgang i renten i Storbritannia og inn- kassering av kursgevinster etter den sterke kursstigning før valget.

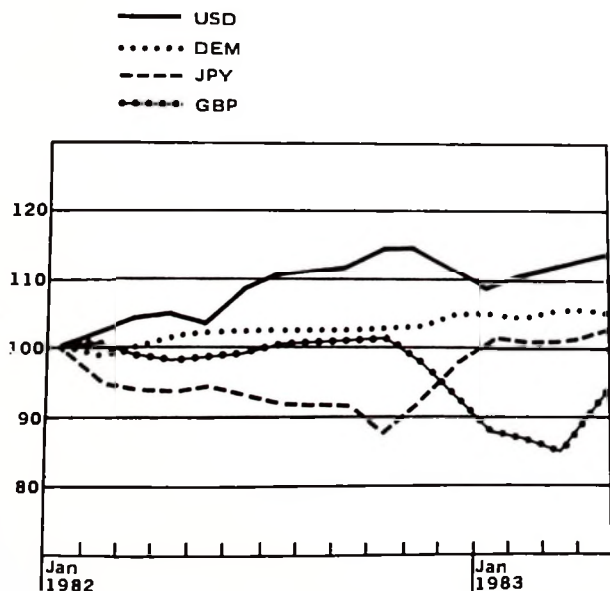
Valutaoversikt

Den internasjonale utvikling

Etter et betydelig kursfall rundt årsskiftet 1982/83, har kursen på amerikanske dollar vist en jevnt stigende tendens siden midten av januar. Valutamarkedene var i februar og mars særlig påvirket av forventninger om kursjusteringer innenfor det europeiske valutasytem, EMS. Etter at justeringene fant sted 21. mars, roet markedene seg. Den foreløpige stabiliseringen av oljeprisene mot slutten av mars stanset kursnedgangen for pund sterling. Kursen på japanske yen har steget moderat hittil i 1983.

Kursen på amerikanske dollar var bemerkelsesverdig sterk i årets første fem måneder. Det synes nå som om kursfallet mot slutten av fjoråret representerte en midlertidig korreksjon, og

Fig. 1. Den internasjonale verdi for noen valutaer, regnet etter Valutafondets MERM-indeks (Månedsgjennomsnitt, jan. 1982=100)

ikke – som mange antok – begynnelsen på en langvarig nedadgående trend. Teksttabell 1 viser at fra årsskiftet til midten av juni steg dollaren med vel 8% overfor tyske mark, med vel 6% overfor pund sterling, og med 3 1/2% overfor yen.

Teksttabell 1. Valutakurser for amerikanske dollar

	31.12.82	15.6.83	Endring
Tyske mark ¹⁾	2.38	2.58	+ 8.3
Pund sterling ²⁾	1.61	1.52	+ 6.3
Japanske yen ¹⁾	235	243	+ 3.5

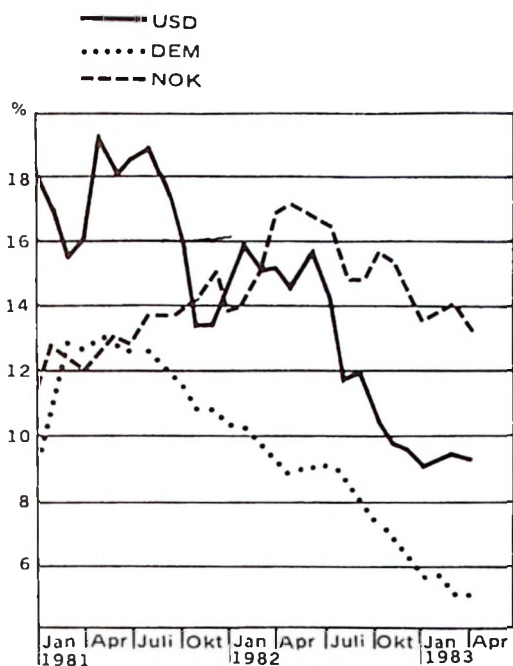
¹⁾ Valutaenhet pr. dollar

²⁾ Dollar pr. pund

Stabilisering av dollar-rentene var en viktig årsak til dollarens styrke, mens rentenivået i de fleste andre industriland falt (se figur). Utviklingen i realrentene og det tiltagende økonomiske oppsvinget i USA tiltrakk seg utenlandsk kapital. Dessuten reflekterte dollarens styrke delvis økonomiske og politiske problemer i en rekke andre land.

Det er vanligvis antatt at dollaren fortsatt er overvurdert sett ut fra pris- og kostnadsmessige forhold. Dette gir likevel ikke alene grunn til å vente nedgang i den nominelle kursen på kort sikt. Høyt offentlig budsjettunderskudd, oppgang i økonomien og sterkere vekst i pengemengden enn de fastsatte måltall underbygger forventninger om stramt kredittmarked og forholdsvis høye renter i USA. På lengre sikt kan forventede underskudd på driftsbalansen påvirke dollaren i nedadgående retning.

Fig. 2. Internasjonale rentesatser 1)
(Månedsgjennomsnitt)

1) Tre måneders euro-innskuddsrenter i London og NOK beregnet etter terminkurser

Mandag 21. mars ble finansministrene i EF-landene, etter tre dagers intense forhandlinger, enige om endringer i basiskursene i EMS-systemet. Fordi man ikke klarte å komme fram til et endelig forhandlingsresultat før valutamarke- dene åpnet mandag morgen, ble all offisiell valutahandel denne dagen suspendert fra medlemslandenes side. Dette førte også til stengning av de offisielle valutamarkedene i de fleste andre vest-europeiske land, deriblant Norge. Denne siste EMS-justeringen var den syvende siden samarbeidet ble etablert i mars 1979, og den var den første der alle medlemslandene endret sine basiskurser. Teksttabell 2 gir en oversikt over prosentvise endringer i bilaterale sentralkurser. På kort sikt ble den faktiske kursjusteringen landene imellom langt mindre enn den nominelle, ettersom de svake og sterke valutaer byttet plass innenfor svingningsmargi- nene på $\pm 2\frac{1}{2}\%$.

Teksttabell 2. EMS-justering 21. mars 1983

Oppjusterte valutaer	Nedjusterte valutaer
DEM + $5\frac{1}{2}\%$	IEP - $3\frac{1}{2}\%$
N.L.G + $3\frac{1}{2}\%$	FRF - $2\frac{1}{2}\%$
DKK + $2\frac{1}{2}\%$	ITL - $2\frac{1}{2}\%$
BEC + $1\frac{1}{2}\%$	

I likhet med tidligere EMS-justeringer skyldtes også justeringen i mars den ulike økonomiske utvikling i medlemslandene. Forventninger om kursendringer etter valgene i Vest-Tyskland og Frankrike i begynnelsen av mars førte til store spekulative kapitalbevegelser, og særlig franske francs var utsatt for betydelig press. Etter kursjusteringene ble de kortsiktige kapitalbevegelser reversert, og sentralbankene i Frankrike, Belgia og Italia kunne kjøpe tilbake det meste av den utenlandske valutaen som var gått med til støtteaksjoner. Tyske mark falt til bunnen av EMS etter kursjusteringen og har ligget der siden. Markens svake utvikling skyldes trolig den negative rentedifferansen i forhold til dollar. Dette har ført til rekordstor kapitalutgang, særlig til USA.

Pundets verdi falt med over 15% fra midten av oktober 1982 til utgangen av mars 1983. De siste dager av mars ble dollar i London notert til rundt 1,45 dollar pr. pund, og dette var den laveste pundkurs som noensinne er registrert. Årsaken til pundets svake utvikling var særlig usikkerhet med hensyn til oljeprisene, samt en utbredt oppfatning om at pundet tidligere var betydelig overvurdert. Kursene stabiliserte seg etter at det ble mindre uro omkring oljeprisutviklingen. Pundet ble også styrket av høye realrenter og utsiktene til konservativ valgseier. Kursen steg med 10% overfor dollar i løpet av april og mai. Utover i juni falt pundkursen imidlertid betraktelig, slik at kursen overfor dollar pr. 15. juni var vel 6% lavere enn ved inn- gangen til måneden. Årsaken til kursfallet synes å være nedgang i renten i Storbritannia og inn- kassering av kursgevinster etter den sterke kursstigning før valget.

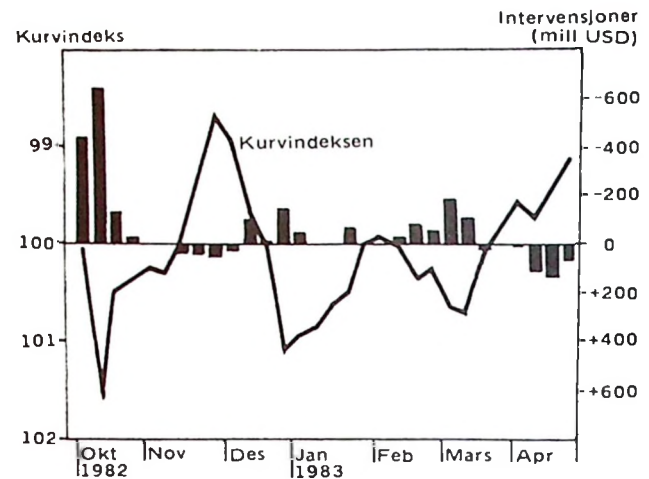
Det norske valutamarkedet

Fra årsskiftet fram til og med justeringen innen EMS var norske kroner relativt svake målt ved kurvindeksen. Indeksen varierte mellom 100 og 101 samtidig som det ble foretatt moderate støt-tekjøp av kroner (se figur 3). Kursendringene i EMS førte bare til mindre utslag for de enkelte valutaer i norsk regning. Dette skyldes delvis at kronen styrket sin stilling samtidig som de svake og sterke valutaer byttet plass innenfor EMS-systemet.

Etter den 21. mars har kronen vist stigende trend målt ved kurvindeksen. Kursutviklingen har trolig sammenheng med betydelige overskudd på driftsbalansen, samt stor kapitalinn- gang både på grunn av et relativt høyt rentenivå i Norge og av at de devaluering forventninger som fra tid til annen har dukket opp i markedet etter Sveriges devaluering sist oktober, nå synes å ha opphørt. Forventninger om at dollarkursen ikke vil stige nevneverdig utover det nåværende høye nivå, kan også ha bidratt til at eksportbe- drifter som har sine inntekter i dollar, har tatt hjem valuta og vekslet til norske kroner tidli- gere enn de ellers ville ha gjort.

Norges Bank har intervenert med betydelige beløp for å begrense kursoppgangen. Dessuten har det vært intervenert med store beløp for å

Fig. 3. Norges Banks valutaintervensjoner ¹⁾ og kurvindeks ²⁾

1) Spot- og terminintervensjoner, netto (mill USD)
Negative tall angir nettosalg av valuta

2) Periodens offisielle basiskurser og vekter
Stigende kurve (lavere indeksverdi) angir sterkere
kronekurs

regulere interbankrenten og likviditeten i bank- systemet. Gjennom valutaintervensjoner har Norges Bank netto tilført markedet 12,2 milliarder kroner i likviditet i perioden 1. april – 10. juni. Indeksen har siden 17. mai variert mellom 98,5 og 99,0. Fra midten av mars og til inngan- gen av juni appresierte kronen, målt ved kurvin-

Teksttabell 3. Norges Banks valutamarkedsintervensjoner

	Intervensjoner med kurs- styngsmål ¹⁾ (mill. USD)		Andre inter- versjoner netto ²⁾³⁾ (mill. USD)	Netto til- førsel av likviditet til bankene ³⁾ (mill NOK)
	kjøp	salg		
1982, 4.kv.	431	1545	+ 869	- 2.195
1983, 1.kv.	41	574	+ 227	- 2.122
april	331	4	+ 568	+ 6.096
mai	382	8	+ 465	+ 5.896

1) Spot- og terminintervensjoner.

2) Netto swapper, samt forfall termin-kontrakter.

Disse intervensjoner tar i første rekke sikte på å regulere likviditeten i banksystemet.

3) Negative tall innebærer likvidetitsinndragning.

deksen, med 2 1/4 %. Teksttabell 3 gir en oversikt over valutamarkedsintervensjonene fra fjerde kvartal 1982.

Valutareserverene

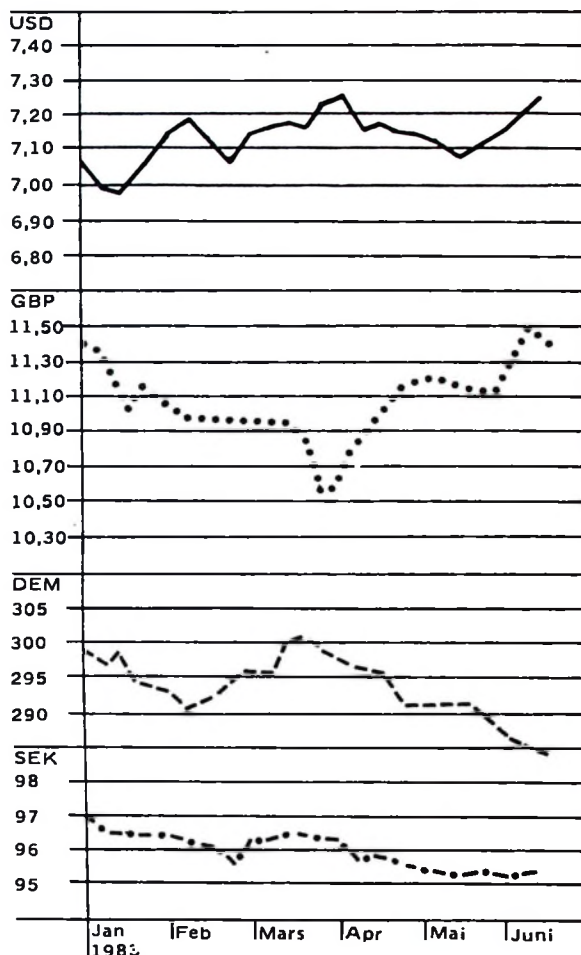
Norges Banks brutto internasjonale reserver beløp seg til 51,8 milliarder kroner pr. 31. mai 1983. Dette representerer en økning på vel 3 milliarder kroner fra årsskiftet. Økningen skyldes at Norges Bank via valutamarkedsintervensjoner har kjøpt valuta fra bankene for knapt 10 milliarder kroner. Dette er delvis motvirket ved salg av valuta til kunder (hovedsaklig nedbetaling av statens utenlandsgjeld) for 7,5 milliarder kroner.

En betydelig del av kronetilførselen til bankene via valutamarkedet er foretatt ved bruk av valutawapper. Derved oppstod en gjeldsforpliktelse i valuta for Norges Bank. Ved utgangen av mai hadde Norges Bank en netto-termingjeld i valuta (og tilsvarende potensiell likvidetsinndragning fra bankene) på ca. 8,5 milliarder kroner. Tar man hensyn til disse gjeldsforpliktelser samt utenlandske bankers og kunders kroneinnskudd i Norges Bank, utgjorde Norges Banks netto valutafordringer 42,9 milliarder kroner ved utgangen av mai. Dette representerte 3,5 måneders import av varer og tjenester i 1982. Ved utgangen av 1982 utgjorde nettoreservene 49,0 milliarder kroner, eller vel fire måneders import av varer og tjenester. Nedgangen i nettoreservene siden årsskiftet skyldes direkte salg av valuta, tilsvarende 6 milliarder kroner, til staten til betjening av statens utenlandsgjeld.

Valutareguleringen hittil i år

Bruttorammen for 1983 for langsiktige og mellomlange lån i utlandet til næringslivet (utenom oljevirksomheten og skipsfart) ble fastsatt til 2 milliarder kroner basert på nasjonabudsjettet 1983. Dette er 250 mill. kroner lavere enn rammen i 1982. Rammetallet for 1983 ble ikke end-

Fig. 4. Salgskurser for US dollar (USD), pund sterling (GBP), tyske mark (DEM) og svenske kroner (SEK) i Oslo

ret i revidert nasjonalbudsjett 1983. Pågangen fra næringslivet utenom oljevirksomhet og skipsfart etter lisens for langsiktige lån i utlandet har hittil i år vært forholdsvis stor. I årets fem første måneder ble det gitt lisenser for opp-tak av mellomlange/langsiktige lån for i alt 1,4 milliarder kroner, mot 1,2 milliarder kroner i tilsvarende periode i fjor. En stor del av opplåningen hittil i år er lån som norske bedrifter skal benytte ved sine selskaper i utlandet (investeringslån, likviditetslån). En del er også benyttet til konvertering av eksisterende opptrukne kreditter i utlandet. Av lisensbeløpet utgjør lån som skal anvendes i utlandet, ca. 1 milliard kro-

ner. Resten, 400 mill. kroner, er lån for å finansiere virksomhet i Norge og som reguleres innenfor nevnte ramme.

Påganger fra næringslivet (utenom oljevirkosomhet og skipsfart) etter lisenser for kortsiktige lån i utlandet, har hittil i år vært noe lavere enn i tilsvarende periode i fjor. I januar – mai i år ble det innvilget lisenser for i alt 2,9 milliarder kroner, hvorav 1 milliard kroner var byggelån til verftene. Tilsvarende tall for januar – mai i fjor var henholdsvis 3,4 milliarder kroner og 720 mill. kroner. Det lisensierte beløp for kortsiktige lån i utlandet i de første fem månedene i 1983 fordelte seg med 1,7 milliarder kroner på nye lån og 1,2 milliarder kroner på fornyelser av eksisterende lån. Brutorammen i 1983 for nye kortsiktige lån i utlandet ble fastsatt til 3,4 milliarder kroner, basert på nasjonalbudsjettet 1983. Dette rammetallet er ikke endret i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett.

Det ble i januar – mai i år gitt lisenser for lån til utlandet for i alt 2,7 milliarder kroner, mot

1,5 milliarder kroner i samme periode i fjor. En betydelig del av denne økningen kan tilskrives langsiktig eksportfinansiering.

I samme periode ble det gitt lisenser for norske direkte investeringer i utlandet i form av aksjer/andeler for 180 mill. kroner mot 360 mill. kroner i tilsvarende tidsrom året før. Det er for tidlig å si om denne nedgangen har sammenheng med en generell tendens til lavere investeringsnivå i utlandet for norske bedrifter i år sammenliknet med i fjor.

I januar – mai i år ble det gitt lisenser for utenlandske direkte investeringer i Norge i form av aksjer/andeler for i alt 210 mill. kroner. Dette er omtrent like meget som i samme periode i fjor. Det er fortsatt svenske bedrifter som foretar flest investeringer i Norge, hovedsakelig innen handel og tjenesteformidling.

Oslo, 15. juni 1983

Om bankstrukturen

Revidert nasjonalbudsjett 1983 inneholder også en melding om bankstrukturen. Meldingen bygger på rapporten fra arbeidsgruppen som ble nedsatt i februar 1982 for å vurdere bankstrukturspørsmål og som avgav sin innstilling i desember 1982. Den er offentliggjort i NOU 1982:39. Arbeidsgruppen hadde direktør *Tvedt*, Norges Bank, som formann og bestod ellers av representanter fra bankene, bankansatte, myndighetene og viktige næringsorganisasjoner.

Det mest sentrale i rapporten gjelder spørsmål i tilknytning til fusjoner mellom bankene, adgangen til å opprette filialer og om utenlandske banker bør få etablere seg i Norge. Innstillingen er på enkelte punkter enstemmig — på andre punkter består den av en flertallsinnstilling med skiftende mindretall.

Arbeidsgruppen peker på at det har skjedd en betydelig konsentrasjon innen bankvesenet de siste ti år, og mener at denne prosessen bør fortsette. Særlig gjelder dette sparebankvesenet. Arbeidsgruppens flertall finner det imidlertid ikke ønskelig med ytterligere konsentrasjon omkring de tre storbankene — DnC, Kreditkassen og Bergen Bank. Flertallet tilrår derfor forbud mot fusjoner mellom dem og andre banker. Et forbud bør imidlertid kombineres med en friere adgang til å etablere filialer. Flertallet mener at en slik politikk vil fremme konsentrasjonsprosessen for de øvrige forretningsbankene. To mindretall vil ut fra noe forskjellige premisser ikke gå så langt som til å forby fusjon omkring de tre storbankene.

Arbeidsgruppen peker på at myndighetene til nå stort sett har overlatt ansvaret for strukturutviklingen i sparebankvesenet til sparebankene selv. Etter gruppens syn bør det fortsatt være slik. Det samme bør også gjelde spørsmålet om valg av samarbeidsformer mellom Fel-

lesbanken og sparebankene. Arbeidsgruppen viser ellers til det utredningsarbeid om sparebankstrukturen som for tiden foregår i Sparebankforeningens regi.

Arbeidsgruppen går inn for en mer liberal holdning når det gjelder å tillate sammenslutninger mellom forretningsbanker og sparebanker når dette kan lede til sterkere regionale enheter. Et flertall mener at det bør overlates til partene selv å avgjøre om den nye enheten skal organiseres som forretningsbank eller sparebank. Et mindretall mener at fusjon bare skal tillates når den nye enhet blir en sparebank.

Arbeidsgruppen går enstemmig inn for friere adgang til å etablere filialer. Som et første skritt med sikte på å høste erfaringer med et friere system, anbefaler et flertall at bankene fritt kan etablere filialer innen det fylket der hovedkontoret ligger (Oslo og Akershus bør i denne sammenheng ses som ett fylke). Sparebankene bør i tillegg ha rett til fri etablering innenfor valgt distrikt som måtte ligge i andre fylker. Også ved filialetablering utenfor området hvor fri etablering gjelder, bør holdningen være liberal.

Et mindretall mener at fri etablering bør gjelde også utenfor «hovedkontorfylket». Et annet mindretall er av den oppfatning at liberalisering av adgangen til å opprette filialer, bare bør gjelde tradisjonelle filialer. Etablering av kontantautomater (minibanker), seddelautomater etc. som ligger utenfor bankenes ekspedisjonslokaler, bør etter dette mindretallets oppfatning være underlagt konsesjonsplikt.

Arbeidsgruppen går enstemmig inn for at det åpnes adgang for utenlandske banker til å etablere seg i Norge etter nærmere angitte regler. En begrunner dette med at utenlandske banker vil kunne tilføre norsk næringsliv verdifulle tje-

nester, ekspertise og kunnskap innen ulike områder. En nevner spesielt valutahandel, internasjonal betalingsformidling, «cash management» og økonomisk rådgivning vedrørende internasjonale forhold. Siden norske banker er etablert i utlandet, vil det etter gruppens mening være lite rimelig å opprettholde forbudet mot å la utenlandske banker etablere seg i Norge.

Arbeidsgruppen sier at av hensyn til kontroll og tilsyn bør de utenlandske bankers etablering skje i form av datterbanker. De bør være underlagt de samme kreditt- og valutapolitiske rammebetingelser som norske banker. Adgangen til å opprette filialer bør imidlertid begrenses. En anser det som selvsagt at bare førsteklasses internasjonale banker som allerede er engasjert i forretningsforhold med norske banker, vil slippe inn. Arbeidsgruppen har ikke gått inn på de detaljerte vilkår som bør gjelde for utenlandske banker, men sier at betingelsen for etablering bør være at de ikke konkurransemessig stilles gunstigere enn norske banker.

Regjeringen følger tilrådingene fra arbeidsgruppens flertall på alle vesentlige punkter. I revidert nasjonalbudsjett er regjeringens mest sentrale tilrådinge satt opp punktvis:

- Fusjoner mellom banker vil vanligvis bli godkjent
- Fusjonssøknader hvor Den norske Creditbank, Bergen Bank eller Christiania Bank og Kreditkasse er part, vil bli behandlet meget restriktivt
- For fusjoner mellom forretningsbanker og sparebanker avgjør partene selv den fusjonerte banks organisasjonsform

- Det vil bli foreslått innført lovregler om en enkelt finansinstitusjons maksimale eierandel i annen bank og begrensninger av hvor stor del av en banks aksjekapital som kan eies av finansinstitusjoner totalt sett. Det vil bli gitt tidsbegrensede dispensasjoner i de tilfeller hvor dette er nødvendig
- Filialetableringer som er konsesjonspliktige, vil bli behandlet relativt liberalt. Dette vil også gjelde for de tre største forretningsbanker, jfr. annet punkt ovenfor
- Sparebanker kan ikke påregne godkjenning av filialetableringer i andre landsdeler enn der hovedkontoret ligger
- Det vil ikke bli gjennomført konsesjonsplikt for kontantautomater, salgsstedsterminaler og andre tekniske innretninger som betjener bankkunder
- Det gis tillatelse for utenlandske banker og finansinstitusjoner til å drive bankvirksomhet i Norge gjennom hel- eller deleid datterselskap. Saken krever enkelte lovendringer som det tas sikte på å fremme for Stortinget som egne lovsaker
- Det gjennomføres en konsesjonsordning for representasjonskontor i Norge for utenlandsk finansinstitusjon. Konsesjonsordningen vil bli praktisert liberalt.

I revidert nasjonalbudsjett er det ikke sagt noe om når en antar at utenlandske banker vil kunne etablere seg i Norge forutsatt at Stortinget følger regjeringens tilråding. Det virker imidlertid lite rimelig å tro at dette vil kunne skje før tidligst fra begynnelsen av 1985.

10-kronemynten

I flere år har en vært forberedt på at en 10-krone sirkulasjonsmynt ville bli introdusert i Norge.

Mange andre land har allerede innført mynter med et sammenlignbart høyt pålydende. Av nære land nevnes: Frankrike 10 francs, Danmark 10 kroner og nå sist England med 1 pund. 5 D-mark i Tyskland og 5 francs i Sveits har vært i sirkulasjon i mange år.

Forarbeidet med utviklingen av en 10-kronemynt er omtalt i Penger og Kreditt nr. 4/1982 i en artikkel av direktør *Kolberg* ved Den Kongelige Mynt. Den 15. april 1983 ble det i kongelig resolusjon fastsatt data for ny 10-kronemynt. Vedtaket var i samsvar med Norges Banks forslag for denne mynt og er som følger:

Diameter: 24 mm

Tykkelse: 2,8 mm

Materiale: 81% Cu, 10% Zn, 9% Ni

Vekt: 9 gram

Preg:

Advers: Hans Majestet Kong Olav Vs portrett i profil sett fra venstre. Rundt portrettet et kraftig nedsenket felt. Utenfor feltet — på en nikantet flate — omskriften OLAV · V · NORGES · KONGE

Under portrettets halsavsnitt myntgravør Øivind Hansens signatur: ØH.

Revers: St. Olavs Ordens storkorskjede med ordenstegn rundt et kraftig nedsenket felt begrenset av en opphøyet kant. I feltet valørbetegnelsen: 10 kroner i negativt relieff. Utenfor storkorskjeden et svakt nedsenket felt, og i nedre halvsirkel: Den Kongelige Mynts merke: korslagt hammer og bergsjern — årstallet delt av ordenstegnet — myntdirektørens merke. Myntens kant danner innvendig en avrundet nikant.

Rand: Glatt.

Finansdepartementet bad deretter Norges Bank stå for den praktiske oppfølging av vedtaket under den forutsetning at den nye 10-kronemynten settes i sirkulasjon så tidlig som mulig i 1984.

Dette betød at Den Kongelige Mynt intensiverte arbeidet med justeringer og utprøvinger for å kunne komme i gang så fort som mulig med pregeproduksjonen.

De prøver som hittil var lagt fram, var fremstilt som håndprøver, og for å få overført prosessen til massefabrikasjon, var fortsatte utprøvinger nødvendige. Det er nettopp i denne fasen vi er nå (mai 1983). Justering av modellene, nye reduksjoner, bestemmelse av rondellgeometri som platetykkelse, randprofil etc.

Egne utstøpninger i aktuell legering er utført, men i hvert fall i en startfase er det ikke kapasitet nok ved Den Kongelige Mynt til å egenpro-

dusere rondeller i denne legering. Derfor blir det ført forhandlinger med metallverk som er i stand til å produsere legeringen. Konkurransen her er stor, og tilbudene kommer både fra inn- og utland.

Produksjonen vil så baseres på å få satt myntene i sirkulasjon på nyåret 1984. I alt er det i omløp ca. 60 mill. stk. 10-kronesedler som etter hvert må erstattes. Når vi regner med at 10-kronesedler og 10-kronemynt skal sirkulere sammen en stund, behøver ikke hele seddelmengden erstattes med en gang. Ved Den Kongelige

Mynt er det således budsjettert med en preging på inntil 20 mill. stk. 10-kronemynt høsten 1983. En får tilstrekkelig pregekapasitet i og med at 5- og 25-øreproduksjonen er stoppet.

Forutsatt at alt klaffer med verktøyfremstillingen og pregeforsøkene, skal etter produksjonsprogrammet pregingen starte like over sommerferien.

Pakking av 10-kronemynten blir tilsvarende som for de andre valørene: I ruller og kartonger med krympeplast. Hver rull blir ca. 7 cm høy og vil inneholde 25 mynter.

Den norske stats premieobligasjonslån 1983

På vegner av Finansdepartementet la Noregs Bank 1. juni ut eit ti års premieobligasjonslån på 300 mill. kroner. Lånet har ein gevinstplan som svarar til ei nominell avkastning på 8,9%.

Obligasjonane kan ikkje nyttast av kredittinstitusjonar til å oppfylle plasseringsplikta etter §9 i lov 25. juni 1965 nr.2 om høve til regulering av penge- og kredittforholda.

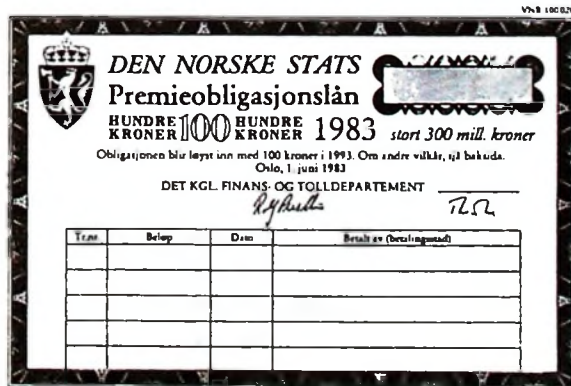
Det blir halde to trekningar årleg, kvar 15. mai og 15. november. Kvar gong blir det trekt 37820 gevinstar. Gevinstane er fritekne for inntektsskatt til stat og kommune. Hovudgevinsten er på 300 000 kroner, andre store gevinstar er to på 100 000 kroner, fem på 50 000 og tolv på 25 000 kroner. 36 000 gevinstar blir avgjorde ved siffertrekking: Det blir trekt to tresifra og eit tosifra tal. Alle obligasjonsnummer som ender på dei tresifra tala (6 000 stk.), får ein gevinst på 500 kroner, medan alle obligasjonsnummer som ender på det tosifra talet (30 000 stk.), får ein gevinst på 200 kroner. Dette gir ein garanti på 4% p.a. for obligasjonar på 10 000 kroner i nummerrekkefølge og 6% p.a. for obligasjonar på 100 000 kroner i nummerrekkefølge.

Med sikte på å få ei enklare handsaming og minske talet på obligasjonar, vart det for første

gong gjeve ut ein premieobligasjon på 10 000 kroner. Ein tredel av lånet vart trykt i obligasjonar av denne storleiken, medan det for resten vart trykt 2 mill. obligasjonar på 100 kroner.

Obligasjonane på 10 000 kroner har 100 samanhangande nummer og er altså garantert gevinstar på 4% p.a. Obligasjonane på 100 kroner har fått ei ny utforming. Såleis er feltet for avstempling av gevinstar flytt til framsida av obligasjonen. Dette vil gi ei enklare og sikrere avskrivning av gevinstante. Obligasjonane i lånet er teksta på nynorsk.

Det var stor etterspurnad etter obligasjonar, og lånet gjekk ut på få dagar. Dei nye obligasjonane på 10 000 kroner var særleg ettertrakta.

Norsk valutakurspolitikk

Direktør Hermod Skånland

Året 1982 var et mer beveget år enn de fleste med hensyn til valutakurs politikk. Det kan imidlertid være behov for å se årets begivenheter i et noe lengre perspektiv og samtidig gi en fremstilling av valutakurspolitikken sett fra det utsiktspunkt jeg selv har hatt i Norges Bank i tiden da Norge relativt hyppig har vært nødt til å treffe valutapolitiske avgjørelser.

I det følgende vil det bli gjort rede for hendingene fram til valget av valutakursystemet i desember 1978. Videre drøftes begrunnelsen for at en gikk over til dette system i stedet for å søke tilknytning til EMS som var det mest nærliggende alternativ. Erfaringene med kursystemet gjennom vel fire år blir behandlet, — erfaringer som dannet grunnlag for de beslutninger som ble truffet i valutakurspolitikken høsten 1982. Til slutt er det gitt noen synspunkter på vår fremtidige politikk innenfor dette systemet.

Artikkelen er basert på et foredrag holdt på Norske Sosialøkonomers Forenings valutakonferanse, januar 1983.

Fra Bretton Woods og inn i slangen

Det fastkurssystem som etter krigen ble etablert med Bretton Woods-avtalen, passet godt for Norge. Det innebar at man i hovedsaken kunne føre videre den linje man hadde lagt seg på fra tidlig i 1930-årene med å holde en fast kurs i forhold til en hovedvaluta. Det innebar også at man kunne holde seg til samme hovedvaluta som man hadde valgt allerede i 1939, nemlig amerikanske dollar. Men også under dette systemet kunne kursene endres, og i årenes løp ble det foretatt en rekke paritetsendringer som påvirket det vi i dag kaller den effektive kurs for norske kroner. Men dels gjaldt de valutaer som ble ansett for bare å ha mindre betydning for norsk økonomi, dels bestod de av revalueringer (som for svenske kroner og tyske mark) som det ut fra hensynet til norsk økonomi ikke var noen grunn til å følge, verken helt eller delvis. Det var egentlig bare to ganger i løpet av de 25 årene fra 1946 til 1971 at andre lands paritetsendringer innebar at Norge måtte treffe en kurspolitisk avgjørelse som ikke nærmest gav seg selv, nemlig ved de to punddevalueringer i

1949 og 1967. Den første gangen valgte man som kjent å følge pundet. Den andre gangen fastholdt man uforandret kurs på dollar.

Norge trivdes med Bretton Woods-systemet. Det gav stabile forhold å arbeide under for næringslivet, og nødvendigheten av vanskelige kurspolitiske avgjørelser var redusert til et minimum. Da Norge begynte å tape i relativ konkurransevne allerede fra 1965, skyldtes det våre egne lønnskostnader og ikke kursutviklingen slik det fremgår av fig. 1. Da amerikanerne gikk fra gullfestingen av dollaren og deres valuta dermed ble devaluert i august 1971, ble vi nødt til å orientere oss i en ny virkelighet. Det var flere enn USA som følte den nye situasjon som en lettelse, men for oss var den avgjort ikke det. Likevel gikk perioden inntil man i desember kom fram til et nytt sett av pariteter, eller sentralverdier som det nå skulle hete, uten store vansker for Norges vedkommende. I denne tiden, mens kronen var flytende, falt den i forhold til tyske mark og japanske yen, mens den steg først og fremst i forhold til dollar, men også litt overfor britiske pund. Veier man de enkelte valutaer med deres handelsvekter, vil

man finne at kronen totalt sett var påfallende stabil i denne periode. Dette var mer et utslag av markedskrefter enn av en bestemt politikk. Norges Banks intervensjoner begrenset seg til å forhindre sterke kursutslag fra den ene dag til den neste.

Smithsonian-avtalen brakte flyteperioden til opphør, og norske kroner ble, nærmest som resultat av en kommunikasjonssvikt mellom den norske og den svenske finansminister (som deltok på møtet i Washington) devaluert med 1%. Samtidig ble svingningsmarginene omkring de nye sentralkurser utvidet fra 1 til 2,25%. Fram til august 1971 hadde Norge holdt seg godt innenfor de svingningsmarginer på 0,75% som man hadde forpliktet seg til ifølge den europeiske valutaavtale (EMA). De daglige noteringer for dollar i 1970 lå således mellom kr. 7,13 og kr. 7,16.

Da EF tilbød de medlemssøkene land å bli med i sitt valutapolitiske samarbeid som innskrenket de innbyrdes kurssvingninger til halvparten av de 2,25% som Valutafondet hadde fastsatt, passet dette godt inn i vår tradisjonelle fastkurspolitikk. Folkeavstemningen i september som førte til at Norge likevel ikke ble medlem av EF, medførte ingen endring med hensyn til Norges Banks deltakelse i valutakurssamarbeidet.

De nye pariteter holdt i godt og vel ett år. Året 1973 brakte det endelige sammenbrudd av det internasjonale fastkurssystemet. USA devaluerte med 10% i februar dette året, og bare ca. 1 måned senere besluttet EF-landene å suspendere de vedtatte marginer overfor amerikanske dollar og dermed i praksis også overfor andre valutaer utenfor deres eget system.

I forbindelse med den amerikanske devalueringen innledet Norge sin appresieringspolitikk, slik det fremgår av fig. 2. Mens Finland og Sverige skrev ned sine sentralkurser med 5%, ble kursen på norske kroner opprettholdt. Et langt viktigere skritt i retning av en sterk krone ble imidlertid tatt med den ensidige norske revaluering på 5% i november samme år. Hensikten var dels å begrense

Fig. 1. Konkurranssevneindikator for industrien. 1961-1982

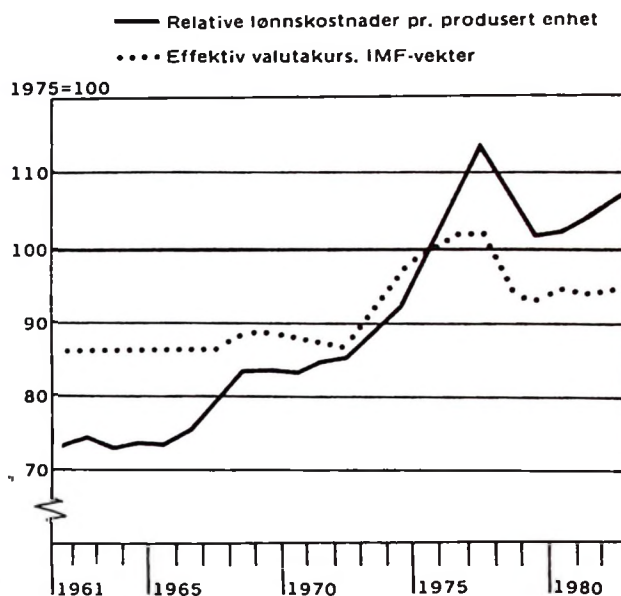
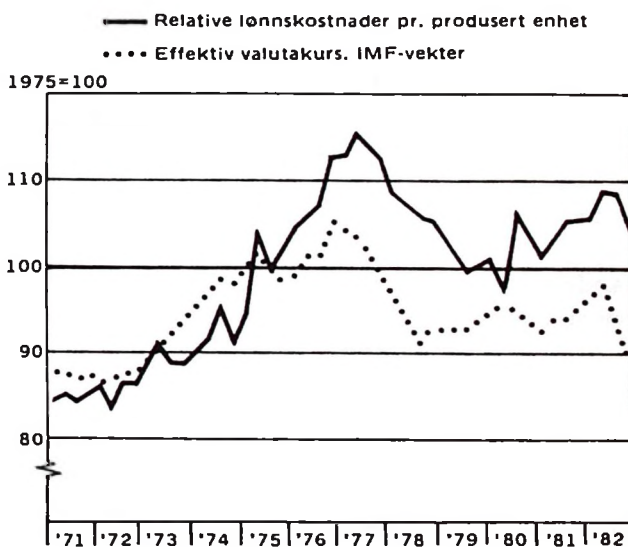

Fig. 2. Konkurranssevneindikator for industrien 1971-1982

importprisstigningens virkning på det innenlandske prisnivå, dels å redusere eksportnæringenes fortjeneste og dermed deres villighet til å gi store lønnstillegg i det kommende inn-

tekstoppgjør. Tiltaket fikk ingen påviselig virkning i denne retning, selv om naturligvis ingen kan si hva som ville skjedd om fortjeningen i disse næringene hadde vært enda høyere. Oppfatningen av revalueringen ble nok preget av at den fant sted samtidig med den sterke prisøkningen for olje, noe som vel også var en del av forutsetningen for den. Dermed bidrog en til å gi folk flest et inntrykk av økonomisk styrke som neppe var egnet til å skape moderasjon på noen side av forhandlingsbordet våren 1974.

Slik forholdet mellom de internasjonale hovedvalutaer, særlig amerikanske dollar og tyske mark, utviklet seg i de følgende år, førte vår deltakelse i slangesamarbeidet til en sterk appresiering av norske kroner. Fra 1. kvartal 1973 til 1. kvartal 1977 steg kronens internasjonale verdi med 17,6%, om vi gir de ulike valutaer samme vekt som de har i vår nåværende kurvindeks. Av dette skyldtes altså 5% vår egen revaluering, mens 12 1/2% kunne tilskrives kursforskyvning mellom andre lands valutaer. Det er imidlertid ikke helt rettferdig å skyldte på slangesamarbeidet som årsak til alt dette. I petroleumsmeldingen (St.melding nr.25) som ble lagt fram i 1974, sies det at «det må regnes med at enkelte land også heretter vil finne det nødvendig å gjennomføre paritetsendringer. Slike endringer vil kunne medføre en relativ heving av kronens verdi i forhold til andre valutaer. Dette bør i så fall bidra til å redusere den innenlandske prisstigning». Det var således uttrykk for en bevisst valgt økonomisk politikk å høre hjemme blant de sterke valutalandene, og slangesamarbeidet var for så vidt et nyttig instrument i en slik «hard valuta»-politikk.

Rent logisk må vel appresieringen ha ført til at prisstigningen fra import-siden ble mindre enn den ellers ville ha vært, men dette bidrog likevel ikke til noen lavere pris- og kostnadsstigning i Norge enn i andre land. Tvert i mot ble lønnsoppjøret i 1974 ett av de mest kostbare vi har hatt, men regnet i nasjonal valuta steg likevel ikke lønnskostnader pr. produsert enhet fra 1973 til 1975 mer i

Norge enn i konkurrerende land. Det var kursstigningen for kroner som sto for hele svekkelsen av konkurranseevnen både i denne perioden og for en betydelig del også i de to følgende år. Det er nærliggende å tolke dette slik at det var den kurspolitikk vi hadde valgt som førte til svekkelsen i relativ konkurranseevne. Langt på veg er vel dette også en rimelig fortolkning. På den annen side burde jo appresieringen også ha ført til at veksten i nominelle lønninger ble mindre, idet en real-lønnsforbedring delvis ble oppnådd gjennom en lavere prisstigning enn vi ellers ville hatt. Igjen er det vanskelig å si hva som ville ha skjedd under en annen kurspolitikk, men om man vil skyldte på kurspolitikken, må man i alle fall også føye til at skaden skjedde fordi man ikke hadde muligheter for å følge opp kurspolitikken forutsetninger gjennom en inntektspolitikk som var tilpasset den kurspolitikk man hadde valgt.

I 1977 var man kommet til veis ende med å la kronen appresiere som følge av andre lands devalueringer. Da svenskene devaluerte med 6% i april, ble norske og danske kroner devaluert innenfor slangesystemet med 3%. Og da svenskene devaluerte med ytterligere 10% overfor en kurv av valutaer i august og samtidig forlot slangen, devaluerte dansker og nordmenn med 5% overfor partnerne i valutasarbeidet.

I denne forbindelse gav jeg ved direksjonens behandling av saken uttrykk for at jeg mente vi samtidig burde ha etablert vårt kursnivå i forhold til en kurv av valutaer. Et annet direksjonsmedlem, *Hans Borgen*, sluttet seg senere til min dissens.

Bruddet med slangen

Til nå hadde vår deltakelse i slangesamarbeidet blitt mer eller mindre tatt som en selvfølge, i alle fall blant de valutapolitiske myndigheter som egentlig bestod av en håndfull personer.

Høsten 1977 ble det klart at det langtidsprogram som nettopp var lagt fram, gav et alt for lyst bilde av de økonomiske utsikter. Oljeinntektene ville komme senere enn tidligere antatt, og ut fra hva man da kunne bygge på, ville de også bli lavere. De store overskudd i utenriksøkonomien som vi hadde diskutert hva vi skulle gjøre med, var blitt til underskudd. Mot denne bakgrunn ble vinteren preget av en rekke tiltak for å bedre balansen i norsk økonomi. Ett av tiltakene var devalueringen med 8 % i februar 1978. Nå var det blitt et flertall av Norges Banks direksjon som gikk inn for at vi samtidig skulle forlate slangesamarbeidet og etablere kronekursen i forhold til en kurv. Mindretallet ville verken devaluere eller forlate slangen. Under møtet med samarbeidspartnere i København, gav disse uttrykk for et sterkt ønske om at vi skulle fortsette i samarbeidet. Når dette ble resultatet av regjeringens overveielser, skyldtes det nok i betydelig grad statsminister *Odvar Nordlis* personlige engasjement til fordel for dette samarbeid med andre vest-europeiske land, et standpunkt som ble sterkt støttet av formannen i Norges Banks direksjon *Knut Getz Wold*.

I løpet av året tok man innenfor EF opp spørsmålet om å bygge ut samarbeidet til et mer omfattende avtaleverk som skulle etablere the European Monetary System (EMS). Land utenfor EF var forutsatt å skulle kunne knytte seg til systemet. For Norge ville en slik assosiering bare bety at samarbeidet nå fikk en større bredde enn tidligere, idet man ventet at også EF-land som stod utenfor slangearbeidet, ville delta. Selv om det således fra norsk synspunkt ikke kunne være noe å innvende mot planene i og for seg, gav de likevel foranledning til å ta en kurspolitikk som mange anså for i alle fall å være forfeilet, opp til ny overveielse. En arbeidsgruppe med representanter fra Finansdepartementet, Handelsdepartementet, Statsministerens kontor og Norges Bank ble bedt om å vurdere spørsmålet om norsk tilknytning til EMS. Et flertall i arbeidsgruppen, herav alle Finansde-

partementets representanter, kom til at vi ikke burde søke assosiering til EMS. Ett medlem tok ikke standpunkt, og ett medlem gikk klart inn for EMS-tilknytning. Saken ble også behandlet i Rådet for internasjonalt økonomisk samarbeid. Standpunktene blant næringsorganisasjonenes representanter var temmelig sprikende. Siden saken ikke hadde vært undergitt noen organisasjonsmessig behandling, understreket flere at de uttalte seg på egne vegne.

Norges Banks direksjon delte seg på samme måte som man hadde gjort i februar, altså med et flertall mot tilknytning til EMS. For Regjeringen måtte det vel også veie tungt at Arbeiderpartiets økonomisk-politiske utvalg enstemmig gikk inn for at man ikke søkte tilknytning, men definerte kroneverdien i forhold til en kurv av valutaer.

Samtidig med dette engasjerte fremstående representanter for den tidligere motstandsbevegelsen mot norsk medlemskap i EF seg i saken på en måte som naturlig nok fikk større mediadekning enn de overveielser som fant sted innenfor engere fora og som delvis ikke var kjent. Men jeg tror det er ganske feilaktig å anta at det var dette som ble avgjørende for Regjeringens standpunkt da den besluttet å trekke Norge ut av slangesamarbeidet fra og med den 12. desember. Det er like rimelig å tro at denne aksjonen gjorde det vanskeligere å bryte slangesamarbeidet, siden det dermed kunne skapes inntrykk av at man hadde gitt etter for et opinionspress som bygget på andre premisser enn det var naturlig for Regjeringen å legge til grunn. I alle fall må man kunne anse det som utelukket at Regjeringen ville ha bøyet av for denne form for press dersom man hadde hatt noenlunde samstemmige tilrådinge fra fagøkonomer i favør av tilknytning. Hva aksjonen imidlertid kan ha ført til, er at flere forsto at man her sto overfor spørsmål som gjaldt mer enn teknikk og som flere enn den tradisjonelle håndfull av eksperter var meningsberettiget om.

Før Regjeringen tok sitt standpunkt, var saken drøftet med den utvidede utenriks-

komité. Da saken ble behandlet i Stortinget etter at avgjørelsen var truffet, ble beslutningen møtt med betydelig forståelse. I formen var imidlertid ikke bruddet med slangesystemet endelig, idet man ville holde døren åpen dersom det senere skulle få den bredde som Regjeringen opprinnelig hadde ventet. I praksis måtte vel dette bety at Storbritannia og aller helst også Sverige deltok. Det offisielle norske standpunkt, slik det ble uttrykt av statsminister *Nordli*, var at dersom Storbritannia ble medlem, var det skapt en ny situasjon som måtte føre til konsultasjoner mellom Norge og Sverige om kurspolitikken.

Valg av kurssystem

Regjeringens vedtak i 1978 var i realiteten et valg av kurssystem. På denne bakgrunn kan det være naturlig å se på grunnlaget for et slikt valg.

IMF grupperer de ulike kurssystemer i følgende kategorier:

- (1) Flytende kurser
- (2) Tilknytning til en hovedvaluta
- (3) Kursfastsettelse basert på et sett av økonomiske indikatorer
- (4) Tilknytning til en kurv av valutaer
- (5) Tilknytning til en gruppe valutaer som har begrenset de markedsmessige kursutslag seg imellom.

Flytende kurser gir den største handlefrihet for intern pengepolitikk. Dette alternativet er teoretisk tiltalende og fortjener kanskje større oppmerksomhet enn det har fått. Til tross for de gode erfaringer man hadde med flytende krone høsten 1971, ville et slikt system på mer varig basis forutsette en generelt mye mer markedsorientert økonomisk politikk enn den norske. En nærmere drøfting av det blir blant annet av denne grunn av nokså akademisk interesse.

Det er heller ikke lett å se hvorfor vi skulle knytte oss til *en enkelt hovedvaluta*, som vel i praksis måtte være dollar.

Det tredje alternativet dekker over nokså mye, men de *indikatorer* man nytter, vil gjerne være relativ pris- eller kostnadsutvikling. Dette innebærer en form for indeksering av valutakursene, noe som for land med inflatorisk økonomi gjør inflasjonen selvforsterkende. Det nyttes derfor gjerne i land som mer eller mindre har gitt opp kampen mot inflasjonen og bør være lite aktuelt for oss.

Det siste alternativet betyr for oss i praksis tilknytning til EMS, og det er dette og *kurvsystemet* som har vært drøftet som alternativer og som det kan være aktuelt å vurdere mot hverandre.

Ved valget mellom disse to, kan det være rimelig å vurdere dem i forhold til følgende kriterier:

- I hvilken grad de gir stabilitet, dvs. at kronens internasjonale verdi målt i forhold til et gjennomsnitt av andre valuta, blir minst mulig påvirket av bevegelser mellom disse valutaer innbyrdes
- Den grad av kurspolitisk handlefrihet systemene gir
- «Disiplin»-virkningen, dvs. i hvilken grad systemene kan bidra til at den økonomiske balanse opprettholdes ved virkemidler som ikke forsterker prisstigningen
- Betydningen for autonomi i likviditetspolitikken
- Muligheten for at valg av kurssystem kan ha betydning for oppnåelse av kreditter
- Muligheten for gjennom kurspolitikken å øve innflytelse på andre lands politikk.

Stabiliseringshensynet. Det sier seg selv at vi har større muligheter for å etablere stabilitet i forhold til et *gjennomsnitt* av andre valutaer, jo flere av de relevante valutaer som er med i

beregningen er, og jo bedre de vekter som nyttes reflekterer deres relative betydning for norsk økonomi. Kurvsystemet gir således pr. definisjon bedre stabilitet enn tilknytning til EMS. Når det hevdes at vårt næringsliv særlig er interessert i stabile kursforhold til europeiske valutaer, er dette «særlig» allerede tatt hensyn til i sammensetningen av kurven, og betydelig mer etter revisjonen i august 1982 enn før dette. I vår nåværende kurv utgjør EMS-valutaene (uten GBP) 44 %, og når vi også regner med den vekt de har i svenskenes, finnenes og østerrikernes kurv, og disse valutaers betydning overfor hverandre, kommer vi helt opp i rundt 55 %. Men det må nødvendigvis være galt å hevde at norsk næringsliv ikke er interessert i hvilken stabilitet som oppnås i forhold til USD, SEK, JPY og de andre valutaene som er med i kurven, men som ikke deltar i EMS.

Tilknytning til EMS gir også mindre mulighet for å ta hensyn til de ulike EMS-valutaers relative betydning for oss i forbindelse med kursjusteringer innenfor systemet. Mens denne relative betydning er en del av selve kurvsystemet, vil vi ved EMS-tilknytning måtte velge kurs ved hver enkelt justering. Null-linjen vil da gjerne bli oppfattet som den «nøytrale», men denne vil regelmessig innebære en endring av kronens gjennomsnittlige internasjonale verdi.

Det er nok den stabilitet kurvsystemet gir, som har gjort at det har fått utstrakt anvendelse blant land som verken flyter eller er dominerende avhengig av en enkelt hovedvaluta. Av IMF's medlemsland oppgis 19 å bruke kurvsystemet, av disse 5 europeiske (Sverige, Finland, Norge, Østerrike og Malta). I tillegg kommer 14 som har knyttet sin valuta til SDR som jo også er en form for kurv.

Kurvsystem og handlefrihet. Innenfor et EMS med åtte—ni medlemmer med skiftende regjeringer og sprikende politikk, vil kursjusteringer være påkrevet relativt ofte. Til nå (juni 1983) har vi hatt syv justeringer i de fire år systemet har virket. Ved slike justeringer vil

det antakelig være lett for et land som Norge å legge seg på den lave side om en skulle ønske det. Det at vi er et lite land og at vi bare ville vært assosiert til systemet, gjør at vi antakelig ville møte få protester fra de andre.

Om man følger en slik linje, vil det bli lite behov for noen egen norsk devaluering. Men det betyr samtidig at mulighetene for å knytte en devaluering til økonomisk-politiske tiltak, vil bli små. Justeringer innenfor EMS vil dels komme på tidspunkter da det er praktisk vanskelig å treffe slike tiltak, og dels vil man ikke ha tid til å forberede dem.

Alternativt kunne man legge seg på en nøytral linje eller en appresieringslinje når andre justerte. Man ville da kunne ha behov for egne norske devalueringer. Disse kunne bli møtt med motstand av de andre land dersom vi hadde en rimelig bra utenriksøkonomi og en sysselsettingssituasjon som var gunstigere enn i området for øvrig, selv om den etter norsk ambisjonsnivå kunne være bekymringsfull. Med en løs tilknytning som et assosiert og lite land, er det likevel sannsynlig at det ikke ville bli lagt avgjørende hindringer i veien. Man kan diskutere *hvor mye* vår nasjonale handlefrihet med hensyn til kurspolitikk blir redusert ved en EMS-tilknytning sammenliknet med et kurvsystem, men momentene trekker ensidig i retning av at den blir redusert. De politiske kostnader ved en egen devaluering ville vel stort sett være de samme under de to systemer. Derimot kunne det bli politisk lettere å gjennomføre devalueringer i samband med de øvrige lands justeringer. Bevisst å gå inn for en slik politikk, innebærer imidlertid at vi har slått inn på en inflasjonslinje, og betenkelighetene ved dette skulle det være overflødig å gå nærmere inn på.

Det bør også tas et visst hensyn til at fra EF's side er det et uttalt formål med EMS å bidra til en mindre inflatorisk politikk i de deltakende land. På denne bakgrunn virker det noe merkelig om man skulle søke assosiering for å gjøre det lettere å devaluere, selv om et assosiert land skulle bli gitt betydelig frihet til å følge den politikk det selv ønsket.

Kurssystem og disiplin. Det er ingen selvsagt ting at vi ønsker den størst mulige handlefrihet. I 1978 argumenterte således direksjonens medlem *Kåre Petersen* for EMS-tilknytning ut fra at det vil kunne bli for lett å devaluere dersom vi kan gjøre det på egen hånd. Omvendt fremholdt den svenske finansminister *Gösta Bohman* etter Sveriges overgang til kurvsystem at heretter skulle en devaluering være en vanskelig beslutning å treffe. I begge tilfeller har man altså preferert en kurspolitisk linje ut fra at det er behov for å begrense sin egen handlefrihet.

Disiplin-argumentet har spilt en stor rolle i argumentasjonen for et fastkurssystem. En devaluering skulle være en mulighet man grep til bare når andre løsninger ikke fantes eller var urimelig kostbare. Men *når* man gjorde det, skulle man kunne koordinere devalueringen med slike økonomiske tiltak som er påkrevet for at hensikten skal kunne oppnås.

Det er blitt hevdet at vi kan ha behov for de kursjusteringer vi vil måtte foreta som EMS-tilknyttet. Ut fra disiplin-argumentet er det ikke ønskelig å ha denne mulighet. Kursjusteringer er for øvrig alltid en vanskelig økonomisk og politisk avgjørelse. Vi har erfaring for at det reises krav om kompensasjon fra lønns-takere når vi devaluerer og fra næringslivet når vi revaluerer. I 1977 fikk til og med næringslivet kompensasjon da vi devaluerte, fordi kursendringen var knyttet til en revaluering overfor Sverige. En viktig fordel ved kurvsystemet er at slike politiske beslutninger unngås. Den nødvendige justering i forhold til de øvrige valutaer når en enkelt valuta endrer kurs, er allerede bygget inn i systemet. Politisk beslutning bør derfor bare være påkrevet når Regjeringen ønsker å endre vår egen valutas gjennomsnittlige verdi. Ved den svenske devaluering i fjor høst fant man det likevel nødvendig å gi næringslivet visse former for støtte. Men dels var denne devalueringen ekstraordinært stor, og dels var det vel også en budsjettpolitisk knute som ble løst på denne måten.

Det er ikke opplagt hvilket av de to systemer som står sterkest i forhold til disiplin-argumentet. Men vil man knytte seg til EMS for å legge en binding på seg selv, kan man ikke samtidig argumentere for å føre en «aktiv kurspolitikk».

Likviditetspolitisk handlefrihet. Ethvert fastkurssystem innebærer en binding på likviditetspolitikken. For å holde kronen innenfor de fastsatte grenser, må Norges Bank kjøpe og selge valuta og dermed tilføre eller trekke inn likviditet. Ved EMS-tilknytning vil forventinger om kursjustering oppstå oftere enn under et kurv-system fordi de vil være knyttet også til de andre deltakerlands behov for justeringer, og dette kan skape noe større behov for intervensjoner. Det er også tenkelig at vi som EMS-tilknyttet, i sterkere grad måtte koordinere våre intervensjoner med andre land, og at det derved kunne oppstå en *noe* sterkere binding på likviditetspolitikken. Disse problemene vil imidlertid neppe være så store at hensynet til likviditetspolitikken behøver å tillegges noen vesentlig betydning i valget mellom de to systemer.

Tilgang på kreditter. EMS-tilknytning ville gi oss tilgang på ubegrensede kortsiktige kreditter, men vi ville være utenfor EFs langsiktige finansierings-ordninger. Med Norges valuta-beholdning er kortsiktige kreditter uten noen praktisk interesse, og skulle vi komme i en vanskelig utenriksøkonomisk situasjon som følge av f.eks. svikt i oljemarkedene eller egen feilslått politikk, ville det være langsiktige lån vi trengte. Dersom lett tilgang på kortsiktige kreditter skulle føre til at vi utsatte de nødvendige tilpasninger av vår egen politikk, ville en slik tilgang være verre en ingenting.

Muligheten for medinnflytelse. Kurvsystemet gir selvsagt ingen mulighet for medinnflytelse i EFs organer.

Som tilknyttet EMS, vil vi være med ved drøftingene om kursjusteringer og økonomiske tiltak i samband med disse. Under slan-

gesamarbeidet var der også tilløp til mer regelmessige økonomiske drøftinger uavhengig av kursjusteringer, uten at drøftingene fikk noen særlig betydning. Slike blir jo ført mellom de øvrige EMS-land i andre fora, og man kan ikke vente noen substans i drøftingene om disse gjentas med ett eller to mindre, utenforstående land.

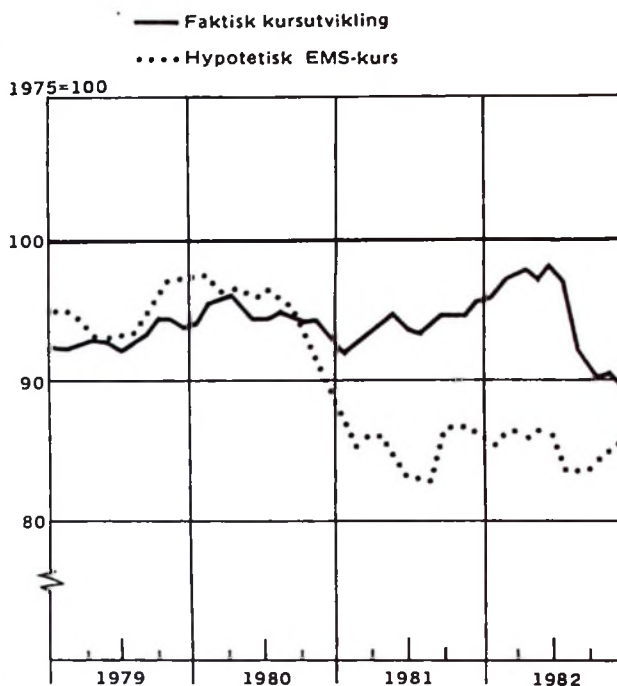
Det er naturlig nok de større land som øver størst innflytelse under drøftinger om kursjusteringer. Synspunktene til de mindre EF-land, som Be-Ne-Lux-landene, blir imidlertid også i høy grad tillagt vekt. Disse landene er imidlertid knyttet til de større på en rekke forskjellige måter gjennom EF-samarbeidet.

Det har også vært fremholdt at vi som EMS-tilknyttet, ville vært med på noe som kunne være en spire til et mer velordnet internasjonalt valutasytem enn det vi har i dag. Muligheten for å få i stand et slikt system avhenger imidlertid av den gjensidige vilje til samarbeid mellom i første rekke EF, USA og Japan. Det har formodningen imot seg at f.eks. USA i sine overveielser vil legge noen som helst vekt på hvor vidt Norge er tilknyttet EMS eller ikke.

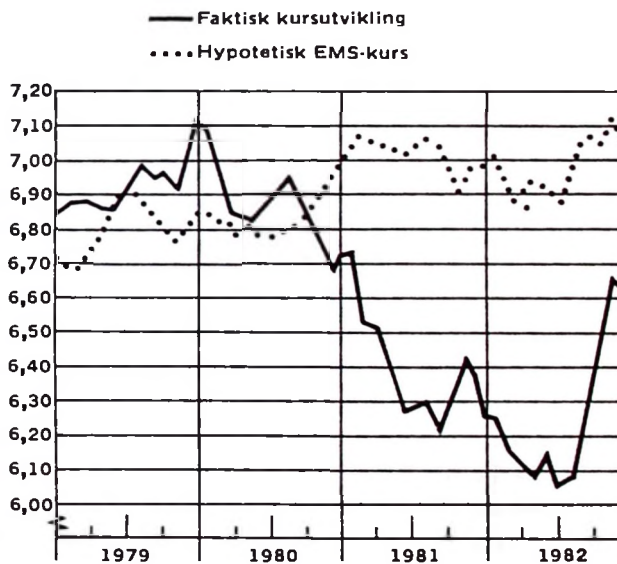
Erferingene med kurssystemet

Da vi forlot slangesamarbeidet, var det en alminnelig forventning at tyske mark på lang sikt ville fortsette å styrke sin stilling overfor amerikanske dollar, siden tyskerne syntes å ha bedre kontroll over inflasjonen. Regjeringens beslutning var i noen grad basert på frykten for at en tilknytning til tyske mark skulle føre til en fortsatt appresiering av norske kroner. Som kjent hadde vi pris- og inntektsstopp fra september 1978 og fram mot slutten av 1979, og Regjeringen la spesielt vekt på å unngå en utvikling i kroneverdien som ville motvirke hva man ellers mente å oppnå med pris- og inntektsstoppen. På den annen side ønsket en heller ikke en depresiering som kunne bidra til å øke prispresset. I denne perioden virket også kurssystemet som

Fig. 3. Effektiv valutakurs. IMF-vekter

Fig. 4. Månedsgjennomsnitt for norske kroner pr. European currency Unit (ECU)

forutsatt, slik det fremgår av fig.3. Som gjennomsnitt for 1979 ble kroneverdien om lag 2% lavere enn den ville vært om vi hadde knyttet oss til EMS. Denne tendensen fort-

satte fram til høsten 1980. Den senere kursstigning på dollar trakk kronen oppover, slik at den gjennom 1981 og fram til høsten 1982 var vesentlig sterkere enn de europeiske valutaer, helt opp til 14%. Norges relative konkurransevne disse årene ble således svakere enn den ville vært om vi hadde vært tilknyttet EMS og vi hadde fulgt en null-linje ved justeringene innenfor EMS, noe som i denne perioden virker overveiende sannsynlig.

Før man imidlertid setter likhetstegn mellom styrking av kronen og svekket konkurransevne, må en også se på hvilke pris- og lønnsvirkninger en fallende kroneverdi ville hatt. Foreløpige anslag som er gjort på basis av den pris- og lønnsmodell som er utviklet i Norges Bank, tyder på at prisstigningen, som i gjennomsnitt for årene 1981–82 ble $12\frac{1}{2}\%$, i så fall heller ville ha ligget rundt 15%. Det aller meste ville ha falt på 1981 som etter modellen ville vist en prisstigning på hele 18%. Vi må realistisk regne med at en slik forsterkning av inflasjonen også ville gitt betydelig utslag i lønnskostnadene, slik at en vesentlig del av bedringen i konkurransevnen som følge av kursutviklingen, ville gått tapt ved kostnadsøkningen.

EMS-tilknytning ville spart oss for kursjusteringene sensommeren 1982 fordi vi ville fått virkningene av dem allerede tidligere gjennom kursfallet på de europeiske valutaer i forhold til dollar.

Hvis dollaren i tiden fremover faller, vil virkningen bli den motsatte av hva vi de to siste år har opplevd. Kurvsystemet vil da gi et sterkere prispress enn EMS-tilknytning, men en gunstigere utvikling av relativ konkurransevne. Man skal imidlertid ikke uten videre gå ut fra at utviklingen er reversibel. Som nevnt, ser det ikke ut til at den appresiering vi opplevde fra 1973 til 1978 ble kompensert ved en lavere innenlandsk kostnadsutvikling. Dersom det samme fortsatt gjelder, ville resultatet av en depresierings- og en appresieringsbane som til sammen gir uforandret effektiv kronekurs, slik vi eventuelt kunne fått ved en EMS-tilknytning, være at vi kom ut med et

høyere nominelt prisnivå enn når vi ved et kurvsystem opprettholder en rimelig stabilitet gjennom hele tidsrommet.

Det er naturlig at når vi i dag vurderer erfaringene av det system vi valgte, vil vurderingene være preget av den kursutvikling for hovedvalutaene vi har sett de par siste år. Når det har gått enda noen tid, kan det godt hende at denne perioden vil fortone seg som en mer forbigående episode. Vi må derfor foreløpig være forsiktige med å vurdere systemet ut fra erfaringene fram til nå, men heller legge vekt på systemets innebygde egenskaper.

Kurstiltakene i 1982

Da kurvsystemet ble etablert i 1978, hadde vi liten tid på oss. Når det gjaldt valg av vekter, var det mest nærliggende i hovedsaken å basere seg på bilaterale handelsvekter, dels fordi dette var lett å forklare, og dels fordi begge våre østlige naboland hadde lagt dette til grunn. Vi skjelte samtidig litt til Valutafondets MERM-vekter, og vi gav amerikanske dollar en vekt på 25%. Med dette mente vi å ta hensyn til dollarens betydning for skipsfarten og oljevirkksomheten og i samhandelen med land som ikke var representert i kurven. I tiden som fulgte gjorde vi beregninger med alternative vekter, men i de første år gav ikke valget av vekter utslag av noen større betydning.

Dette forandret seg med den sterke kursstigningen på dollar. Fordi USD hadde større vekt i kurven enn i de beregninger som ble brukt for å belyse utviklingen i relativ konkurransevne, bidrog kursutviklingen til å svekke denne til tross for at kurvindeksen var stabil. Men hensikten med kurvsystemet er jo nettopp at kursforskjvninger mellom andre valutaer ikke skal påvirke vår gjennomsnittlige konkurransevne. Det var derfor ulogisk å nytte forskjellig vektgrunnlag ved de to beregningene. Norges Bank foreslo derfor at vi skulle legge til grunn vekter som bedre gjenspeilte de ulike lands betydning som kon-

kurrenter for norsk eksport av industrivarer. Dels hadde man siden 1978 fått tilgang til nytt materiale på dette området, dels er det jo nettopp industriens konkurransevne man særlig har for øye i økonomiske analyser. En foreslo samtidig at en skulle beholde den tidligere basis i september 1978 for beregningene. Basis i et tidspunkt umiddelbart før dollarstigningen begynte, ville for øvrig ha gitt samme resultat. Hadde man valgt tidspunktet for omleggingen som ny basis, ville en på den annen side ha bygget inn i kursnivået virkningen av den dollarstigning som allerede hadde funnet sted.

Kombinasjonen av reviderte vekter og uforandret basis medførte en umiddelbar nedjustering av kronkursen med godt og vel 3%. Man kunne imidlertid ikke vite om denne nedjustering sammenliknet med hva tidligere vekter ville gitt, ville vare ved. Det ville avheng av den fremtidige utvikling mellom de internasjonale hovedvalutaer. Derfor foretrakk vi i Norges Bank heller å snakke om en justering av vektgrunnet med tilbakevirkende kraft enn en devaluering. At denne nyansen skulle bli oppfattet av media i den videre debatt, var vel likevel nesten mer enn man kunne vente.

Som kjent, sluttet Regjeringen seg til Norges Banks forslag, og vedtaket ble stort sett positivt mottatt både i næringslivet og i det politiske miljø. Unntaket var skipsfarten som ikke hadde noe i mot at kronkursen falt, men som likte dårlig at dollaren fikk mindre vekt i kurven. Men man kan ikke vente å gjøre alle til lags.

Hva Regjeringen på det tidspunkt selvsagt ikke kunne si, var at man holdt muligheten åpen for en ordinær devaluering senere på høsten. Den justering man hadde foretatt, var nemlig ikke tilstrekkelig til å opprettholde vår relative konkurransevne sammenliknet med året før. Da Regjeringen var kommet så langt at den mente seg å ha fått i stand et budsjett som var slik at det kunne støtte opp om en devaluering, besluttet man å foreta denne så tidlig at virkningen av den kunne innarbeides

både i stats- og nasjonalbudsjettet. Også dette tiltaket ble stort sett positivt mottatt. Det har senere vært sagt at justeringen og devalueringen burde vært foretatt samtidig – at dette ville vært mer «hederlig». Men kurspolitikk kan ikke føres ut fra hva som stemmer best overens med den ene eller den annens oppfatning av hederlighet. Det dominerende hensyn man står overfor ved en devaluering, hvilken form den nå måtte ta, er at den skal få minst mulig gjennomslag i kostnadsnivået. Slik justeringene ble gjennomført, var det ingen som snakket om kompensasjon. Jeg er ikke sikker på at man ville unngått det hvis de hadde vært gjennomført samtidig og man hadde fått en umiddelbar kursstigning på utenlandsk valuta på 6–7%. Da ville det ikke bare vært vanskelig, men helt umulig, å få fram forskjellen mellom en justering av vektgrunnet med tilbakevirkende kraft og en devaluering.

Fremdeles kan man selvsagt ikke unngå at prisvirkningen av disse kurstiltakene er med og bestemmer bakgrunnen for vårens inntektsoppgjør. Men jeg tror likevel at gjennomføringen av dem vil bidra til å begrense kostnadsvirkningen til det absolutte minimum som det er mulig å oppnå.

Begivenhetene på det kurspolitiske område denne høsten var imidlertid ikke slutt med dette. Den 8. oktober ble den svenske krone devaluert med 16%. Tiltaket ble sterkt kritisert både i Danmark og Norge, og forventningene om at vi skulle følge et stykke på vei førte til at Norges Bank i en periode måtte intervenere ganske sterkt for å støtte kronen. Men kursstigningen på norske kroner i forhold til svenske blir i kurvsystemet motvirket av et kursfall overfor alle andre valutaer. Derfor påvirket ikke den svenske devaluering vår konkurransevne, slik denne nå en gang blir målt. Mens den forholdsvis betydelige del av næringslivet som møter svensk konkurranse, får det mye vanskeligere, får den enda langt større del som møter konkurranse fra andre land, det litt lettere. Det går i denne forbindelse ikke an å si at de ca. 2¹/₂% som andre

kurser steg med, ikke betyr noe. Begge de tidligere justeringer med rundt 3% hver hadde vært tillagt atskillig betydning, og da kan ikke 2¹/₂% være helt betydningsløst.

Men devalueringen førte til en omfordeling av fortjeneste mellom den del av næringslivet som konkurrerer med Sverige, og den del som konkurrerer med andre land, og omfordelinger er alltid problematiske, enten de skjer mellom bedrifter eller mellom forbrukere. På denne bakgrunn kan man forstå at Regjeringen fant det nødvendig å gjennomføre en del tiltak som delvis var rettet mot bransjer som var spesielt utsatt ved den svenske devalueringen, og delvis kom hele næringslivet til gode. Rent logisk skulle ikke dette ha vært påkrevet, men i politikk må man ofte inngå større kompromisser med logikken enn dette. Dertil løste det jo, som nevnt, en litt kinkig budsjettpolitisk situasjon.

I en diskusjon om virkningen på konkurranseevnen av ulike tiltak og hendinger, er det viktig å ha klart for seg hva man legger i dette begrepet. Vi beregner det som en indeks hvor gjennomsnittlig timelønn i industrien, gjennomsnittlig timeproduktivitet og valutakurser inngår. De ulike valutaer har vi gitt bestemte vekter. Som enhver annen indeks beregnes den med basis i et bestemt tidspunkt, og det er aldri noe annet enn *utviklingen i relativ konkurranseevne* vi måler. Både basis, vekter, lønns- og produktivetsbegrep i denne indeksen kan diskuteres, og det er godt mulig at vi kan komme fram til mer perfekte beregningsmåter enn de vi har i dag. En slik indeks for konkurranseevne sier selvsagt ikke alt om næringslivets konkurransemessige stilling, like lite som en prisindeks sier alt om prisutviklingen. For den enkelte bedrift som ikke ser sin stilling definert som et gjennomsnitt, kan situasjonen føles helt annerledes enn indeksen viser, på samme måte som en forbruker som har en annen forbrukssammensetning enn den konsumprisindeksen bygger på, kan ha en annen opplevelse av prisstigningen enn den gjennomsnittsforbrukeren har. Spredning omkring et gjennomsnitt

gjør imidlertid ikke måling av gjennomsnitt overflødig. Skal vi unngå å snakke forbi hverandre, må diskusjoner om konkurranseevne referere seg til en bestemt definisjon av begrepet som vanskelig kan bygge på noe annet enn en gjennomsnittsbetraktning. Så får vi presisere og bruke andre betegnelser når vi snakker om avvik fra gjennomsnittet, noe som naturligvis i mange sammenhenger er like interessant.

Vi vil neppe noengang oppleve en like sterk devaluering som den svenske høsten 1982 for en valuta som er av noenlunde tilsvarende betydning i vår kurv. At vi lot være å reagere på denne med en egen devaluering, kan derfor tas som en bekreftelse på at kurvsystemet fungerer etter forutsetningene, dvs. at kursendringer for andre valutaer ikke i seg selv fører til en endring av nivået for kronkursen. Systemet virker naturligvis på samme måte for finnene. Når de likevel devaluerte både før og etter svenskene, må det tilskrives at de ut fra det tap i relativ konkurranseevne de har lidt de siste år, hadde et eget behov for justering og fant det beleilig å knytte den til svenskens devaluering. De gjorde det samme i forbindelse med den norske devalueringen i 1978, selv om det den gang ikke var mulig å hevde at vår devaluering i seg selv skulle gjøre det nødvendig for dem å devaluere.

Hva med fremtiden?

Hvis man ut fra slike overveielser som er trukket fram foran, vil holde fast ved det kurvsystem som nå er etablert, i alle fall så lenge de internasjonale valutaforhold er slik de er i dag, ville det være naturlig at systemet ble forankret i legale former som er i samsvar med vårt statsrettslige system.

Reelt er det naturligvis Regjeringen som treffer vedtak både om kurvsystem og kursnivå, men formelt skjer vedtaket i Norges Banks direksjon, og vårt kurvsystem er formelt fastlagt gjennom en pressemelding som er vedlagt direksjonsprotokollen. Som en

«sak av viktighet» ville det være rimelig at kursvedtak i alle fall ble gitt form av en kongelig resolusjon. På noe lengre sikt kan man vel regne med at forholdet blir regulert i forbindelse med en ny lov om Norges Bank, men selv om lovforslaget nå skal være på trappene, kan det enda hende at det først blir «på lengre sikt» at vi får en ny lov.

Hvordan skal vi så innrette oss innenfor dette systemet?

La det da først være sagt at forholdene ikke mer vil ligge til rette for justeringer av den typen vi foretok i august i fjor. Det vi da gjorde, var å korrigere en begynnerfeil som, på grunn av en nokså spesiell kursutvikling, hadde fått større virkninger enn det var rimelig å avfinne seg med. Også i fremtiden vil det bli behov for å justere vektgrunlaget, men siden vi nå ikke har noen vekter som er fastlagt rent konvensjonelt, vil justeringene aldri kunne bli tilnærmedesvis av en slik betydning.

For den økonomiske politikk må oppgaven være å unngå å komme i en slik situasjon at vi må føre en «aktiv kurspolitikk». I betraktning av at utviklingen i vår relative konkurranseevne i snart 20 år nesten ensidig har gått i retning av svekkelse når ikke denne er blitt rettet opp ved devalueringer eller pris- og

inntektsstopp, er jeg redd for at en aktiv kurspolitikk ville innebære gjentatt devalueringer for å korrigere for en sterkere stigning i nominelt inntektsnivå enn i konkurrerende land. Hvis partene i arbeidsmarkedet lar forventninger om slike devalueringer bli bestemte for sin atferd under lønnsforhandlingene, vil devalueringene måtte bli stadig større og hyppigere for at konkurranseevnen skal kunne opprettholdes.

Selv om partene i arbeidslivet ikke skulle bygge forventningene om devaluering inn i sin atferd, noe som i lengden virker usannsynlig, vil en politikk med akkomoderende devalueringer innebære sterkere prisstigning og høyere rentenivå enn en politikk der dette ikke er blitt nødvendig. Jeg skal ikke her gi meg inn på å forklare hvorfor dette etter all sannsynlighet ville gi et dårligere realøkonomisk resultat enn en utvikling med mer stabilt prisnivå og lavere rente. Det skulle kanskje heller ikke være nødvendig.

Vi må derfor inderlig håpe at vi kan bli i stand til å føre en kurspolitikk basert på en fast kronekurs, i alle fall for lange, lange perioder om gangen. Man kan gjerne kalle det en passiv kurspolitikk. Den økonomiske politikk for øvrig skulle gi oss nok av muligheter for å utvise aktivitet.

Kreditt- og likviditetsoversikt for året 1982

Tekst og tabeller refererer seg til månedsstatistikk for publikums likviditet - tabell 28 i tabellvedlegget. På grunn av ulike kilder kan tabellene avvike noe fra oppstillinger basert på årsstatistikk, som brukes eksempelvis i nasjonalbudsjettet.

Samlet innenlandsk likviditetstilførsel til publikum fra statlige og private kilder var knapt 36 milliarder kroner i 1982. Statens kapitaltilførsel til Statoil, kronelån fra norske banker til oljevirksomhet samt lån med valutalisens fra norske banker er ikke med i dette tallet. I budsjettsammenheng behandles slik tilførsel som kapitalinngang fra utlandet.

Innenlandsk likviditetstilførsel brukes ofte som en indikator på den samlede etterspørselsvirkning av finans- og kredittpolitikken. En vekst på 19% i 1982 mot 21% i 1981 indikerer en mindre ekspansiv politikk i 1982 enn året før. Dette skyldtes lavere kreditt-tilførsel fra bankene og over obligasjonsmarkedet. Som i 1981 økte imidlertid kreditt-tilførselen over det uregulerte markedet sterkt. Slik tilførsel må antas å ha samme realøkonomiske konsekvenser som kreditt formidlet gjennom de regulære kanaler. De tradisjonelle indikatorer gir således, som i 1981, et ufullstendig bilde av utviklingen i samlet kreditt-tilførsel.

Tilførselen ved sentralmyndighetene var 21,7 milliarder kroner. Dette bidrog isolert sett til en vekst i pengemengden på ca. 11,3%. Det ble tilført mindre ved statlige lånetransaksjoner i 1982 enn året før, mens inntektsunderskuddet ble større.

Lavere tilførsel ved sentralmyndighetenes lånetransaksjoner skyldtes i hovedsak mindre utlånsøkning fra statsbankene og at publikum kjøpte spareobligasjoner (Verdi-Spar '82) for 2,1 milliarder kroner. På den annen side var sta-

Teksttabell 1. Endring i publikums likviditet etter kilde (ekskl. oljeskatter) i 1980, 1981 og 1982.

(Tilførsel +, inndragning -)

Milliarder kroner og bidrag til vekst (%)

	1980	1981	1982
Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd ¹⁾ ekskl. oljeskatter	8,0 (5,3%)	9,4 (5,5%)	13,1 (6,8%)
Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner	10,7 (7,0%)	9,0 (5,2%)	8,7 (4,5%)
Forretnings- og sparebanker ²⁾	13,1 (8,5%)	19,6 (11,4%)	16,8 (8,8%)
Skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag	-1,5 (-1,0%)	-1,8 (-1,0%)	-2,7 (1,4%)
Sum innenlandske kilder, ekskl. private bankers utlån mot valutalisens	30,4 (19,8%)	36,3 (21,1%)	35,9 (18,7%)
Forretnings- og sparebankenes utlån mot valutalisens og kronelån til oljevirksomhet ³⁾	2,4 (1,6%)	2,0 (1,1%)	4,9 (2,6%)
Nettovalutasalg til bankene, ekskl. salg i forbindelse med oljeskatter	-13,9 (-9,1%)	-18,3 (-10,7%)	-20,7 (-10,8%)
Samlet tilførsel	18,9 (12,3%)	19,9 (11,6%)	20,1 (10,5%)
(Oljeskatter)	18,6	27,2	29,9

1) Inkl. uspesifisert tilførsel og statistiske feil.

2) Ekskl. utlån med valutalisens.

3) Inkl. statens lån til Statoil.

tens utlånsøkning direkte til næringslivet betydelig større i 1982 enn året før.

Ved beregningen av inntektsunderskuddet holdes statens inntekter fra oljevirkksomheten utenfor fordi disse, i motsetning til andre skatter og avgifter, i liten grad påvirker innenlandsk etterspørsel. Oljeskattene utgjorde knapt 30 milliarder i 1982, mot 27,2 milliarder kroner foregående år.

De private banker tilførte vel 14 milliarder kroner i 1982, hovedsakelig ved ordinære utlån og kjøp av private og kommunale obligasjoner. Banksparing med skattefradrag inngår som en inndragningspost under bankene. Slike innskudd økte med 2,7 milliarder kroner i 1982, mot 1,8 milliarder året før. Bankene bidrog i alt til en vekst i pengemengden på 7,4%.

Bankenes utlån mot valutalisens og kronelån til oljevirkksomhet holdes som nevnt, utenfor begrepet innenlandsk kreditt-tilførsel og ses i stedet i sammenheng med den direkte kapitalinngang fra utlandet. Samlet økte disse lånene med 4,4 milliarder kroner i 1982, hvorav kronelån til oljevirkksomhet var nær 700 mill. kroner.

En del av den innenlandske likviditetstilførselen blir nøytralisert ved at publikum kjøper valuta i bankene. Publikums netto valutakjøp utgjorde knapt 21 milliarder kroner og bidrog

isolert sett til å redusere pengemengdeveksten med 10,8%. Valutakjøpet var særlig stort i forbindelse med de svenske og finske devalueringer i oktober.

Den samlede økning i pengemengden utgjorde etter dette vel 20,1 milliarder kroner eller 10,5% i 1982, en nedgang på ett prosentpoeng fra året før.

Kreditt-budsjettets tall angir hvilken samlet kreditt-tilførsel som myndighetene anser er forenlig med de realøkonomiske rammer. Budsjettet omfatter også kreditt fra finansinstitusjoner som ikke direkte påvirker pengemengden. Kreditt over det uregulerte marked og bankenes lån med valutalisens samt kronelån til oljevirkksomhet er derimot holdt utenom budsjettet for den innenlandske kreditt-tilførsel.

I 1982 utgjorde den innenlandske kreditt-tilførselen – spesifisert i teksttabell 2 – knapt 34 milliarder kroner. Dette var 0,7 milliarder mindre enn i 1981, men 1,3 milliarder mer enn anslått i nasjonalbudsjettet (1983).

Sammenholdt med kredittbudsjettets tall, ble det en overskridelse på 1 milliard for de private bankene, og hele 1,4 milliarder for de private finansieringsselskapene. Derimot ble utlånene fra statsbankene om lag 1 milliard mindre enn ventet.

Teksttabell 2. Innenlandsk kreditt-tilførsel til private og kommuner, fordelt på hovedgrupper av långivere, ekskl. private bankers utlån med valutalisens

	1980		1981		1982	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
Forretningsbanker	4,3	16,0	6,7	19,2	6,6	19,5
Sparebanker	4,2	15,6	5,8	17,1	5,5	16,4
Private fin.selskap	0,6	2,2	1,2	3,4	3,0	8,9
Livsforsikring m.v.	1,4	5,2	1,7	5,0	2,5	7,3
Skadeforsikring	0,2	0,8	0,3	0,8	0,5	1,5
Statsbanker ¹⁾	10,9	40,5	8,0	23,3	7,3	21,5
Private kredittforetak	2,5	9,3	5,4	15,6	4,6	13,7
Obligasjonsmarkedet	2,8	10,4	5,4	15,6	3,8	11,1
Total	26,9	100	34,5	100	33,8	100

¹⁾ Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

Forretnings- og sparebankene

Forretningsbankenes ordinære utlån til publikum økte med nærmere 6,6 milliarder kroner (11,6%) og sparebankenes med vel 5,5 milliarder kroner (11,6%) i 1982. Teksttabell 3 viser utlånsveksten i de to bankgrupper fordelt på utlånsarter de to siste år.

Veksten i totale utlån var lavere i 1982 enn året før for begge bankgrupper. Av tabellen fremgår at det i løpet av 1982 var en vridning fra kassekreditter og byggelån til nedbetalingslån i begge bankgrupper. Av bankenes samlede utlånsvekst fram til utgangen av desember falt vel 94% på nedbetalingslån, mot 54% i 1981. Det er rimelig å anta at dette til en viss grad skyldes reversering av de vridninger som oppstod etter innføringen av den selektive §8-reguleringen i mai 1981. Denne gjaldt begge bankgrupper og omfattet nedbetalingslån (ekskl. PSV-lån) til kommuner, personlig næringsdrivende, lønnstakere og andre private sektorer. Den selektive §8-reguleringen ble opphevet fra mars 1982, men fra samme tidspunkt ble sparebankenes totale utlån (ekskl. PSV-lån og boligbyggelån vedrørende statens boligbanker) underlagt §8 blant annet fordi kassekreditter og byggelån

hadde vist en sterk vekst de første månedene i 1982.

Teksttabell 4 viser veksten i bankenes utlån til de forskjellige publikumssektorer. Ikke uventet var det i 1982 gjennomgående størst vekst i utlånene til sektorer som tidligere hadde vært underlagt den selektive §8-reguleringen. Det gjaldt i første rekke nedbetalingslånene til disse sektorene. Utlånene til foretak viste svak vekst i begge bankgrupper. I tillegg til ordinære utlån kommer bankenes utlån mot valutalisens til innlendinger og kronelån for finansiering av oljevirkosomhet. Valutalånene økte fram til utgangen av desember med noe over 3,7 milliarder kroner, mens kronelånene økte med 700 mill. kroner. I løpet av 1982 ble det imidlertid inngått avtaler om kronelån for 1 400 mill. kroner under denne ordningen. Utlån mot valutalisens og kronelån til oljevirkosomhet faller utenom bankenes ordinære innenlandske kredittrammer og ses i nasjonalbudsjettet i sammenheng med den direkte kapitalinngang fra utlandet.

Forretningsbankenes beholdning av norske ihendehaverobligasjoner økte i alt med 3,5 milliarder kroner (13,5%) i 1982 mot vel 2,7 milliarder kroner (11,4%) året før. Deres

Teksttabell 3. Prosentvis vekst i utlån etter arter

	1981		1982		
	Vekst i prosent	Andel av vekst	Vekst i prosent	Andel av vekst	Andel av utlåns-masse des. 1982
<i>Forretningsbanker</i>					
Disponerte kassekreditter	19,3	34,9	0,8	1,8	22,7
Disponerte byggelån	18,4	17,7	2,2	2,5	12,2
Nedbetalingslån	9,9	47,4	18,1	95,7	65,1
Utlån til publikum	13,2	100,0	11,6	100,0	100,0
<i>Sparebanker</i>					
Disponerte kassekreditter	22,3	16,0	10,2	9,5	10,7
Disponerte byggelån	24,3	21,6	-0,5	-0,6	12,6
Nedbetalingslån	11,4	62,4	14,1	91,1	76,7
Utlån til publikum i alt	14,1	100,0	11,6	100,0	100,0

beholdning av private og kommunale obligasjoner vokste med 2,0 milliarder kroner (17,4%), mens stats- og statsbankobligasjoner økte med 1,5 milliarder kroner (10,2%). Sparebankenes beholdning av norske ihendehaverobligasjoner økte med nærmere 1,8 milliarder kroner (8,4%) i 1982, mot 2,2 milliarder kroner (11,9%) i 1981. Beholdningen av private og kommunale obligasjoner økte med 1,7 milliarder kroner (13,6%), mens stats- og statsbankobligasjoner økte med noe under 100 mill. kroner (0,9%).

Teksttabell 5 viser veksten i bankenes beholdning av private og kommunale obligasjoner, fordelt på sektorer. Sammenlignet med 1981 hadde begge bankgrupper redusert vekst i beholdningen av obligasjoner for alle kategorier av utstedersektorer. Nedgangen i forhold til 1981 var spesielt stor for næringslivsobligasjoner og må ses i sammenheng med at omfanget av nyemisjoner fra næringslivet var lavt i 1982.

Forretningsbankenes forvaltningskapital økte med 18,9 milliarder kroner (17,2%) i 1982 mot 17,3 milliarder kroner (18,6%) i 1981. Veksten avleiret seg i første rekke som økte utlån til publikum og større obligasjonsbehold-

ning. Lisensierte valutalån til innlendinger og innskudd i utenlandske banker viste også relativt sterk vekst. Sparebankenes forvaltningskapital økte i 1982 med 10,1 milliarder kroner (12,8%) mot 10,3 milliarder kroner (15,0%) året før. Veksten tok hovedsakelig form av økning i utlån til publikum, obligasjoner og innskudd i forretningsbanker.

Veksten i innskudd fordelt etter art i forretnings- og sparebankene, er vist i teksttabellene 6 og 7. I begge bankgruppene ble innskudd på tre måneders oppsigelse redusert i 1982. Innskudd på 12 måneders oppsigelse viste en beskjeden vekst i forretningsbankene mens de i sparebankene gikk ned. Langtidssparing og innskudd på termin og andre vilkår (særinnskudd) viste også i 1982 sterk vekst i begge bankgrupper. Veksten i langtidssparing var særlig sterk i sparebankene.

Forretningsbankenes avhengighet av kortsiktige innskudd på særvilkår er fortsatt større enn sparebankenes, idet deres andel av de totale innskuddene var henholdsvis 35,7% og 12,7%. Dette gjør blant annet at forretningsbankene rammes hardere inntjeningsmessig av en stigning i pengemarkedsrentene.

Teksttabell 4. Prosentvis vekst i bankenes utlån, fordelt på publikumssektorer

	1981		1982		Andel av utlåns- masse des. 1982
	Vekst i prosent	Andel av vekst	Vekst i prosent	Andel av vekst	
<i>Forretningsbanker</i>					
Kommuneforvaltning inkl. foretak	-1,8	-0,6	36,9	11,5	4,4
Foretak	15,9	56,2	0,8	3,3	43,1
Personlig næringsdrivende	-9,1	-6,1	15,0	9,2	7,4
Lønnstakere	17,5	52,6	21,4	75,9	44,8
Andre private sektorer	-44,6	-2,1	4,5	0,1	0,3
Publikum	13,2	100,0	11,6	100,0	100,0
<i>Sparebanker</i>					
Kommuneforvaltning inkl. foretak	10,5	5,3	0,4	0,2	6,2
Foretak	22,3	32,4	1,7	3,3	20,0
Personlig næringsdrivende	5,8	7,2	10,8	15,3	16,2
Lønnstakere	15,2	57,3	17,0	78,8	56,3
Andre private sektorer	-19,2	-2,2	24,6	2,4	1,3
Publikum	14,1	100,0	11,6	100,0	100,0

Statsbankene

Kreditt-tilførselen fra statsbankene er blitt betydelig redusert de siste årene. Andelen av den innenlandske kredittgivning er blitt mer enn halvert siden 1978 og utgjorde 21,5% i 1982. Utlånsøkningen i 1982 ble om lag 7,3 milliarder kroner. Dette var 0,7 milliarder mindre enn året før. Det var også mindre enn anslått i budsjettet, noe som dels hang sammen med at en del innvilgede lån ble trukket senere enn ventet.

Statsbankenes utlån blir i hovedsak bestemt av innvilgningene ett til to år tidligere. Statsbankenes samlede innvilgningsrammer utgjorde gjennomsnittlig 11,4 milliarder kroner i 1980–81, men ble økt til 12,4 milliarder i 1982.

Statsbankene finansierer sin virksomhet hovedsakelig ved lån direkte fra statskassen og over obligasjonsmarkedet, så vel innenlands som i utlandet. De siste par årene har låneopp- tak i utlandet bare vært av beskjedent omfang. Innenlandske nettoemisjoner beløp seg i 1982 til 1,4 milliarder kroner, dvs. 300 mill. kroner mindre enn året før. På den annen side økte lån fra staten i 1982 med 6,2 milliarder kroner eller 1,3 milliarder mer enn året før.

Livsforsikringsselskaper m.v.

Livsforsikringsselskapenes utlån begrenses ved at selskapene er pålagt å plassere en viss del av forvaltningsveksten i obligasjoner. Fra og med mars 1982 ble satsen for plasseringsplikten redusert fra 60% til 40% for sømorske selskaper og fra 30% til 20% for selskaper med hovedkontor i Nord-Norge. Følgelig ble anslagene for selskapenes utlånsvekst hevet med 0,8 milliarder til 3 milliarder kroner ved revisjonen av nasjonalbudsjettet våren 1982.

Utviklingen i første halvår viste at utlånsøkningen var relativt moderat, og at selskapene benyttet en økende del av sin tilgang på midler til bankinnskudd. Anslaget for selskapenes utlånsvekst ble derfor igjen justert i forbindelse med at nasjonalbudsjettet for 1983 ble lagt fram, denne gang ned fra 3 til 2,5 milliarder kroner. Til tross for nedjusteringen kunne sektorens utlån øke ca. 700 mill. kroner mer i 1982 enn året før. Den samlede utlånsøkningen for året som helhet ble om lag som anslått i budsjettet; således økte utlånene fra livselskaper med 2,1 milliarder og fra pensjonskasser og -fond med anslagsvis 0,4 milliarder kroner.

Teksttabell 5. Prosentvis vekst i bankenes beholdning av private og kommunale obligasjoner, fordelt på sektorer

	1981		1982	
	Vekst i prosent	Andel av vekst	Vekst i prosent	Andel av vekst
<i>Forretningsbanker</i>				
Kommuneforvaltning	58,3	15,8	48,5	28,6
Næringsliv	48,9	30,8	5,9	7,6
Private kredittforetak	23,5	53,4	16,5	63,8
Private og kommunale obligasjoner i alt	31,4	100,0	17,4	100,0
<i>Sparebanker</i>				
Kommuneforvaltning	35,8	25,2	28,5	36,4
Næringsliv	51,5	30,3	19,5	23,3
Private kredittforetak	14,0	44,5	8,4	40,3
Private og kommunale obligasjoner i alt	22,4	100,0	13,6	100,0

Selv om satsene for plasseringsplikten ble betydelig redusert i 1982, økte obligasjonsbeholdningene med 3,1 milliarder kroner eller 100 mill. kroner mer enn året før. Beholdningene av stats- og statsbankobligasjoner steg med vel 200 mill. kroner, mot en nedgang på om lag 400 mill. kroner året før. Plasseringsplikten var overopplyst med vel 700 mill. kroner ved utgangen av 1982.

Foruten å overopplyse plasseringsplikten med 0,7 milliarder kroner og å øke utlånene med 2,5 milliarder kroner, ble også en del av selskapenes midler plassert som bankinnskudd. Økningen i bankinnskuddene var imidlertid mindre i 1982 enn året før.

Teksttabell 6. Vekst i innskudd etter art i forretningsbanker

	Prosent- vis vekst 1981	Prosent vis vekst 1982	Andel av vekst 1982	Andel av innskudds- masse des. 1982
Anfordring	10,3	12,0	17,3	18,6
Tid	15,1	12,9	73,4	74,9
Herav:				
3 måneders oppsigelse	2,5	-2,7	-2,0	8,1
12 måneders oppsigelse	9,1	0,4	0,5	14,4
Langtidssparing	38,4	23,8	8,8	5,3
Termin og andre vilkår under 1 år	19,6	19,0	49,1	35,7
Termin og andre vilkår 1 år og over	9,5	14,7	5,6	5,1
Bundne innskudd	22,3	26,3	11,4	6,3
Innskudd i alt i norske kroner	14,1	12,7	90,7	93,5
Innskudd i utenlandsk valuta	24,2	19,9	9,3	6,5
Innskudd fra kunder i alt	14,7	13,1	100,0	100,0

Teksttabell 7. Vekst i innskudd etter art i sparebanker

	Prosent- vis vekst 1981	Prosent- vis vekst 1982	Andel av vekst 1982	Andel av innskudds- masse des. 1982
Anfordring	20,0	15,9	25,5	17,7
Tid	12,8	9,4	74,1	82,2
Herav:				
3 måneders oppsigelse	-0,5	-3,8	-7,7	18,8
12 måneders oppsigelse	3,4	-1,7	-4,5	25,3
Langtidssparing	54,8	42,8	31,6	10,0
Termin og andre vilkår under 1 år	47,7	17,7	19,9	12,7
Termin og andre vilkår 1 år og over	16,3	30,4	13,4	5,5
Bundne innskudd	18,5	25,9	21,4	9,9
Innskudd i alt i norske kroner	14,0	10,5	99,6	99,9
Innskudd i utenlandsk valuta	..	..	0,4	0,1
Innskudd fra kunder i alt	14,0	10,5	100,0	100,0

.. ubetydelige absolutte tall.

Skadeforsikringsselskaper

Skadeforsikringsselskapenes utlånsøkning var satt til 400 mill. kroner i kredittbudsjettet. Selskaper med forvaltningskapital på 10 mill. kroner og over er underlagt direkte regulering av utlånene. Reguleringen, som omfatter selskaper med vel 90% av utlånsmassen, fulgte samme mønster som året før. Det var så godt som ingen overskridelser av utlånsrammene på kontrolltidspunktene, som var utgangen av annet og fjerde kvartal.

Utlånsveksten for de regulerte selskapene ble om lag 375 mill. kroner i 1982. De øvrige selskapene viste imidlertid en kraftig utlånseksponering med en økning på vel 100 mill. kroner, eller nærmere 50%.

Utlånsøkningen for skadeforsikringsselskapene i alt ble etter dette 500 mill. kroner, dvs. 100 mill. kroner mer enn forutsatt.

I 1981 bygde selskapene opp en betydelig likviditet – ca. 900 mill. kroner – i form av bankinnskudd. I 1982 ble innskuddene redusert med om lag 100 mill. kroner.

Private finansieringsselskaper

Utlånsøkningen fra private finansieringsselskaper i 1982 var anslått til 1 630 mill. kroner i nasjonalbudsjettet 1983. Bare en relativt liten del av selskapenes utlån, dvs. utlån utenom factoring og leasing, er regulert. Rammen for de regulerte utlånene var satt til 225 mill. kroner. Den samlede utlånsøkningen ble anslagsvis 3 milliarder kroner, dvs. hele 1,4 milliarder kroner mer enn anslått i kredittbudsjettet. De regulerte utlånsartene økte som forutsatt, dvs. med 225 mill. kroner. De ikke regulerte – dvs. factoring og leasing – steg således med nærmere 2,8 milliarder kroner i 1982, dvs. til om lag det dobbelte i forhold til utgangen av 1981.

Finansieringen av selskapenes virksomhet skjer hovedsakelig ved ordinære innlån. Ved utgangen av 1982 var 10% av deres passiva lån fra banker, mens lån fra andre enn banker stod for 60%. Fordelingen på långivere endret seg lite det siste året, mens det derimot for lån så vel fra banker som fra andre skjedde en merkbar vridning mot lån med kortere løpetid.

Teksttabell 8. Statsbankenes virksomhet i 1982 (Mill. kroner)

	Innvilgningsrammer 1982		Faktisk utlånsøkning ¹⁾	
	Ifølge nasjonalbudsjett 1982	Ifølge nasjonalbudsjett 1983	1981	1982
Husbanken	5 106	5 106	3 900	3 220
Landbruksbanken	646	646	490	440
Kommunalbanken	1 405	1 405	1 300	1 740
Industribanken	745	745	390	240
Fiskarbanken	242	242	30	90
Lånekassen for utdanning	2 259	2 259	1 550	1 770
Distriktenes utbyggingsfond	700	700	290	200
Lånekassen for aviser	18	18	10	0
Sum	11 121	11 121	7 960	7 700
Postsparebanken	865	865	190	570
I alt	11 986	11 986	8 150	8 270

1) Norges Banks anslag. (Utenlandsk valuta bokført til kurs pr. 31/12).

Kilde: Finansdepartementet.

Trygdeforvaltningen

Trygdeforvaltningen omfatter folketrygden, folketrygdfondet, barnetrygden, pensjonstrygden for sjømenn, fiskere og skogsarbeidere, samt krigspensjonsforeningen for militære.

Forskjellen mellom inn- og utbetalingene i trygdeforvaltningen inngår som en del av sentralmyndighetenes inntektsoveskudd (jfr. teksttabell 1). Overskudd benyttes til styrking av folketrygdens likviditet eller tillegges folketrygdfondet, mens underskudd i prinsippet dekkes ved bruk av likvider eller ved overføring av midler fra statskassen.

Teksttabell 9. Skadeforsikringsselskaperens utlån og andre plasseringer (Mill. kroner)

	31. desember		
	1980	1981	1982
Utlån:			
Statsforvaltningen	100	100	101
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	172	200	143
Finansinstitusjoner	1 063	1 086	1 357
Andre innenlandske låntakere	3 165	3 415	3 846
Herav:			
Industri	914	940	994
Eiendomsdrift m.v. Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	530	667	800
Andre næringer	1 161	1 225	1 362
Utlandet	4	3	5
Utlån i alt	4 504	4 804	5 552
Kassebeholdning	3	3	5
Norske bankinnskudd	2 964	3 855	3 763
Norske statskasse- veksler	191	1	—
Norske ihendehaver- obligasjoner	77	98	177
Norske aksjer	989	1 144	1 331
Utenlandske bankinnskudd	503	580	473
Utenlandske ihende- haverobligasjoner ¹⁾	802	839	1 257
Utenlandske aksjer	383	473	546
Andre plasseringer i alt	5 912	6 993	6 221

1) Inkl. statskasseveksler.

Siden 1979 er det ikke foretatt overføringer fra folketrygden (ved Rikstrygdeverket) til fondet. Når fondstilveksten likevel har vært gjennomsnittlig 1,5 milliarder kroner de siste tre årene, henger dette sammen med at renteinntektene er blitt tillagt fondet.

I 1982 økte folketrygdfondets formue med 1,8 milliarder kroner, som i hovedsak ble plassert i ihendehaverobligasjoner. I alt utgjorde fondets netto-obligasjonskjøp 1,6 milliarder kroner, dvs. om lag samme beløp som i 1981. Av obligasjonsveksten gjaldt 68% stats- og statsbankobligasjoner. Tilsvarende tall for 1981 var 56%.

Teksttabell 10. Livsforsikringsselskaperens obligasjonsbeholdninger og utlån (Mill. kroner)

	31. desember		
	1980	1981	1982
Obligasjoner:			
Statsforvaltningen	5 129	4 728	5 009
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	1 706	2 744	3 804
Statsbanker	396	387	343
Private kredittforetak	6 665	8 396	9 974
Andre innenlandske sektorer	1 563	2 206	2 440
Utenlandske ihendehaver- obligasjoner	5	4	4
Ihendehaverobligasjoner i alt	15 464	18 465	21 574
Utlån:			
Stats- og trygdeforvaltningen	2	3	2
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak	2 338	2 658	3 090
Finansinstitusjoner	238	361	764
Andre innenlandske låntakere	12 007	12 058	14 684
Herav:			
Industri	2 740	2 816	2 858
Eiendomsdrift m.v. Lønnstakere m.v. (inkl. lån til boliger)	6 144	6 975	8 129
Andre næringer	1 999	2 173	2 409
Utlån i alt	14 585	16 080	18 540

I 1982 ble det for første gang siden 1973 gitt anledning til å plassere en del av fondstilveksten som bankinnskudd (St.prp. nr. 37 1981-82). Folketrygdfondets innskudd i forretnings- og sparebankene økte etter dette med 200 mill. kroner til 1,25 mrd. kroner. Økningen fordelte seg likt på de to bankgruppene.

Låneformidling utenom det ordinære kredittmarked

Etter at garantigivningen for lån i det uregulerte kredittmarked hadde vist sterk vekst gjennom storparten av 1980 og 1981, foreslo Norges Bank i desember 1981 regulering av slike garantier. Regjeringen fulgte den gang ikke tilrådingen, men valgte i stedet å henstille til finansinstitusjonene å begrense garantigivningen for lån i dette markedet.

Utviklingen i første kvartal 1982 tydet på at henstillingen var blitt fulgt. Økningen i garantiene var ubetydelig. I annet og tredje kvartal ble imidlertid veksten igjen sterkere. Stigningen var til sammen 2 milliarder kroner i de to kvartalene. Med sikte på å begrense ekspansjonen, vedtok regjeringen ved kongelig resolusjon av 14. januar 1983 regulering av finansinstitusjonenes lånegarantier. Tallene for fjerde kvartal, som forelå i februar, bekreftet at veksten hadde fortsatt. Økningen dette kvartalet var hele 1,1 milliarder kroner.

Den samlede veksten i garantiene i 1982 ble således 2,9 milliarder kroner, mot 2,3 året før. Økningen var i begge år sterkest i bankene.

I forhold til finansinstitusjonenes ordinære kreditt-tilførsel (teksttabell 2) utgjorde økningen i garantiene 8,5% i 1982, mot 6,7% året før. Sum utestående garantier beløp seg til 9,7 milliarder kroner pr. 31. desember 1982.

Ifølge forskriftene for reguleringen kan garantiomfanget generelt øke med 70% fra tredje kvartal 1981 til utgangen av 1983. Da forskriftene ble utformet, tilsvarte dette et nivå på om lag 8,5 milliarder kroner.

Iverksettelsen av reguleringen har imidlertid ført til at institusjonene har gjennomgått sine statistikkrutiner på dette området, og dette

har igjen medført betydelige opprettinger. Således er tallene for tredje kvartal 1981 oppjustert fra 4,7 til 6,4 milliarder og for tredje kvartal 1982 fra 7,2 til 8,6 milliarder. Dette innebærer at garantimassen ved utgangen av 1983 vil kunne ligge på ca. 11 milliarder kroner i stedet for 8,5 milliarder som forutsatt da forskriftene ble utarbeidet. Garantiene kan etter dette øke med 1 milliard kroner, eller vel 12% i 1983.

Renteutviklingen i 1982

Tabellene 30–36 i tabellvedlegget gir en oversikt over ulike rente- og provisjonssatser på innskudd og utlån i forretnings- og sparebanker og livsforsikringsselskaper. Tabellene viser tre typer rentestatistikk. Tabellene 30–33 bygger på kvartalsrentestatistikken og viser vanlig laveste og høyeste rente- og provisjonssats på nye utlån og innskudd. Denne statistikken gir ingen presis informasjon, men indikerer relativt godt utviklingen for bankgruppene samlet.

I tabell 34 gis en oversikt over viktige kortsiktige pengemarkedsrenter fra måned til måned. Disse påvirkes i stor grad av den likviditetspolitikk myndighetene fører overfor bankene.

Tabellene 35–36 viser tall fra årsrentestatistikken for livsforsikringsselskaper og for forretnings- og sparebanker. Det er denne statistikken som legges til grunn ved kontrollen av den enkelte banks og livsforsikringsselskaps utlånsrenter, med utgangspunkt i Finansdepartementets renteerklæring. Renteerklæringen av 24. juni 1982 angav et øvre gjennomsnittlig rentenivå på 14,2% p.a. for kortsiktige utlån, mens rentenivået for mellomlange/langsiktige lån skulle begrenses til 12,5% p.a. Med kortsiktig rentenivå menes et veiet gjennomsnitt av rentene (inklusive provisjoner) på de ulike lån med løpetid under ett år. Tilsvarende forutsetning er lagt til grunn for det mellomlange/langsiktige rentenivå, som omfatter lån med løpetid ett år og over.

Av årsrentestatistikken ser vi at for forretningsbankene sett under ett, var rentenivået ved utgangen av 1982 14,3% p.a. for kortsiktige

utlån og 12,7% p.a. for mellomlange/langsiktige utlån. Rentekontrollen viser at 15 av 22 forretningsbanker ved utgangen av 1982 lå over renteerklæringens øvre nivå for de kortsiktige renter, mens 20 banker lå over det tilsvarende nivå for mellomlange/langsiktige renter.

Oppgavene fra sparebankene er ennå ikke ferdig bearbeidet. Resultatene vil bli presentert i neste nummer av Penger og Kreditt.

Renteerklæringen av juni 1982 begrenset rentenivået for livsforsikringselskapenes mellomlange/langsiktige utlån til 11% p.a. Ved ny renteerklæring i oktober fikk selskapene adgang til å heve nivået med ett prosentpoeng til 12% p.a. Livselskapenes utlånsrenter økte i løpet av 1982 fra 10,6% p.a. til 11,3% p.a. Ingen selskaper lå over det øvre nivå som renteerklæringen angav. Gjennomsnittrenten på nye utlån økte i løpet av året fra 10,8% p.a. til 12,5% p.a.

I de renteerklæringer som hittil er gitt, er det ikke presisert hvilket rentebegrep erklæringens rammer skal ses i relasjon til. Avhengig av hvilke beregningsmetoder som benyttes ved utregning av kundenes renteutgifter, vil den effektive p.a. rente bli forskjellig selv om samme nominelle rente brukes. Et system med forskuddsrenter vil gi høyere effektiv rente for kundene enn et system med etterskuddsrente, gitt lik nominell rentesats. I tillegg vil antall ganger pr. år rentene betales og kapitaliseres, være av betydning. Ytterpunktene representeres ved henholdsvis forskuddsrente med én termin pr. år og etterskuddsrente med én termin pr. år. Med nåværende rentenivå vil forskuddsvis betaling i et slikt tilfelle gi nærmere 2% p.a. høyere effektiv rente enn når rentene beregnes etterskuddsvis. Forholdet med forskudds- eller etterskuddsrente har størst betydning for kategorien mellomlange/langsiktige utlån. I stedet for etterskuddsvis rentesatser oppgir enkelte banker de tilsvarende forskuddsvis satser, selv om kundene betaler rente i etterskudd. På denne måten vil det gjennomsnittlige nominelle rentenivå bli lavere beregnet ut fra årsrentestatistikken enn om bankene hadde oppgitt de opprinnelige etterskuddsvis satsene. Til tross for samme nominelle rentesatser kan det

således oppstå forskjeller i to institusjoners beregnede gjennomsnittlige rentenivå på grunn av ulike metoder ved oppgavegivningen.

Norges Bank har flere ganger overfor Finansdepartementet påpekt de skjevheter som kan oppstå som følge av at det ikke er gitt en presis definisjon av hvilket rentebegrep renteerklæringen legger til grunn. Det gjelder skjevheter i vurderingen av statistikken institusjonene imellom og ved gjennomføringen av rentekontrollen. En har understreket at dersom rentekontrollen skal danne grunnlag for eventuelle henstillinger til banker/selskaper om å justere utlånsrentene slik at de samsvarer med gjeldende renteerklæring, må denne definere hvilket rentebeløp som skal legges til grunn. Hvis dette ikke blir gjort, vil en effektiv rentekontroll være meget vanskelig å gjennomføre.

Obligasjonsmarkedet

Kreditt-tilførselen til private og kommuner over obligasjonsmarkedet ble i nasjonalbudsjettet anslått til 9 000 mill. kroner. Sammen med antatte avdrag i løpet av 1982 på 3 410 mill. kroner gav dette et antatt brutto emisjonsvolum på 12 410 mill. kroner.

Av det antatte brutto emisjonsvolumet for 1982 var totalt 54% reservert prioriterte formål som kraftverk, skipsfinansiering, kommuner og boliger etter følgende fordeling:

Kraftverk:	2 750 mill. kroner
Skipsfinansiering:	1 700 " "
Kommuner:	1 550 " "
Boliger	680 " "
<hr/>	
Tilsammen:	6 680 mill. kroner

Det gjenstod 5 730 mill. kroner til ikke-regulerte formål.

Obligasjonsmarkedet var blitt strammet til igjen høsten 1981. Finansdepartementet ba Norges Bank i et brev datert 5. oktober 1981 om

ikke å gi flere emisjonstillatelser til de obligasjonsutstedende kredittforetak resten av året. Denne emisjonsstoppen var effektiv helt til de nye forskriftene for obligasjonsmarkedet ble fastsatt den 12. mars 1982. I disse forskriftene ble kommuner og kredittforetak underlagt kvoteregulering. Det ble samtidig innført en øvre grense på 200 mill. kroner for låneopptak over obligasjonsmarkedet. Samme låntaker fikk heller ikke lov til å oppta lån med mindre enn seks måneders mellomrom. Videre ble det krevet samtykke fra Finansdepartementet når bygg (unntatt industribygg) eldre enn to år ble stilt som pant.

Året 1982 fikk en noe amputert start på grunn av emisjonsstoppen for kredittforetakene, men emisjonene tok seg opp etter at forskriftene kom. Ved utgangen av året var det faktiske totalvolumet av private og kommunale obligasjoner 11 613 mill. kroner, dvs. omtrent 800 mill. kroner lavere enn det antatte emisjonsvolumet.

Teksttabell 11. Bruttoemisjoner av ihendehaverobligasjoner, fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	1980	1981	1982
Statsforvaltningen	5 747	3 297	5 819
Statsbankene	1 900	3 597	2 225
Private	10 234	13 136	11 613
Herav:			
Kredittforetak	6 603	6 934	6 886
Statsforetak	198	750	940
Kommuner og kommune-foretak	1 595	2 877	3 328
Private foretak	1 838	2 575	459
I alt	17 881	20 030	19 657

Den nominelle renten på obligasjonene under gruppen «Andre» varierte fra 12¹/₂ % p.a. til 14¹/₂ % p.a., avhengig av blant annet løpetiden og av om obligasjonene var beregnet på publikum eller de plasseringspliktige institusjonene.

Svært mange av lånene hadde dessuten rentereguleringsklausul med regulering hvert tredje eller femte år.

Kraftverkslånene hadde i 1982 for det meste en rente på 13¹/₂ % p.a. og en løpetid på mellom 20 og 25 år.

Det ble i alt lagt ut ni statslån i løpet av 1982; seks av dem var faste fem-årslån.

Løpetid	Nominell rente
5 år (fast)	12 ¹ / ₂ %
10 år (fast)	13 %
17 år (avdrag)	13 %
5 + 17 år	13 ¹ / ₄ %

Mot slutten av 1982 ble det dessuten tillatt for oljeselskap med direkte investeringer på kontinentalsokkelen å ta opp «oljekronelån» over obligasjonsmarkedet. Statoil benyttet denne finansieringskilden og la ut et lån på 200 mill. kroner til 14¹/₄ % rente og løpetid 5 + 8 år.

Obligasjonsutstedende kredittforetak

Den emisjonsstoppen som myndighetene påla kredittforetakene høsten 1981, var effektiv fram til 12. mars da forskriftene for obligasjonsmarkedet forelå. Den direkte kvotereguleringen av kredittforetakenes obligasjonssalg ble gjeninnført fra dette tidspunktet.

De samlede bruttoemisjonene for 1982 ble 6 887 mill. kroner for kredittforetakene. Dette er ca. 50 mill. kroner lavere enn volumet i 1981, men ca. 180 mill. kroner over nivået i 1980.

Teksttabell 12. Kredittforetak. Emisjon av ihendehaverobligasjoner (Mill. kroner)

	1980	1981	1982
Realkredittforeninger	2 019	2 331	2 471
Skipsfinansieringsinstitutter	2 797	1 949	1 982
Andre kredittforetak	1 787	2 654	2 434
I alt	6 603	6 934	6 887

Teksttabell 13. Kredittforetak. Utlån fordelt på låntakergrupper (Mill. kroner)

	1980	1981	1982
Offentlig forvaltning	1 209	1 394	983
Finansinstitusjoner	126	237	285
Andre innenlandske sektorer	22 721	27 899	33 058
Statlige og private foretak og personlig næringsdrivende	19 425	23 942	28 119
Herav:			
Jordbruk og skogbruk	906	1 208	1 610
Industri i alt	9 931	11 215	12 665
Herav:			
Verkstedproduksjon (inkl. oljerigger og fartøyer)	7 123	7 781	8 781
Bygge- og anleggsvirksomhet	407	473	584
Varehandel	1 781	2 513	3 294
Utenriks sjøfart	4 221	5 115	5 627
Andre næringer	2 186	3 418	4 339
Lønnstakere (inkl. lån til boliger)	3 130	3 730	4 679
Andre private sektorer	166	227	260
Utlandet	5 481	6 006	7 048
Utlån i alt	29 537	35 536	41 374

Obligasjonssalget fra kredittforetakene til publikumssektoren fikk et markert oppsving i løpet av 1982 i forhold til årene før. Ved årsskiftet 1982/83 var det registrert salg av obligasjoner til publikum for ca. 350 mill. kroner. Dette salget kom i tillegg til de ordinære emisjonskvotene, og enkelte av kredittforetakene satset av den grunn store ressurser på publikumssalget.

Utlånene fra kredittforetakene lå ved utgangen av 1982 på ca. 41 milliarder kroner. Økningen fra året før var på 5 800 mill. kroner. Av dette var 4 100 mill. kroner økte utlån til statlige og private foretak og personlig næringsdrivende. Økningen til lønnstakere var 950 mill. kroner, mens utlånene til utlandet steg med litt i overkant av 1 milliard kroner.

Tabellen viser at netto utlånsøkning var størst til «industri i alt» med nesten 1 500 mill. kroner.

«Andre næringer», som hovedsakelig omfatter hotell- og restaurantdrift, finansiering, eienomsdrift og tjenesteyting til næringslivet, økte sine lån fra kredittforetakene med i overkant av 900 mill. kroner.

Til tross for at kredittforetakene i den senere tid har engasjert seg sterkere i boligfinansieringen, vil utlånene til næringsformål fremdeles være prioritert. Også i forskriftene for 1983 ble dette slått fast.

Bankstrukturen

Antall forretningsbanker har vært konstant i 1982 med 22 banker.

I 1982 ble det foretatt 26 sammenslutninger av sparebanker. Antallet sparebanker ble redusert til 270. Følgende sparebanksammenslutninger er godkjent i 1982. (Forvaltningskapital pr. 31. desember 1981 i mill. kroner i parentes):

		Navn etter sammen slutningen
Gjøvik Sparebank	(455)	Sparebanken
lands Sparebank	(227)	Vestoppland
Bygland Sparebank	(44)	Aust-Agder
Aust-Agder Sparebank	(1 234)	Sparebank
Skatva. Sparebank	(27)	Stjørdal
Stjørdal Sparebank	(256)	Sparebank
Østerdalen Sparebank	(280)	Østerdalen
Eiverum Sparebank	(367)	Sparebank
Austrheim og Fedje Sparebank	(79)	Sparebanken
Bergens Sparebank	(2 828)	Vest
Bremnes og Moster Sparebank	(173)	
Bruvik Sparebank	(99)	
Eid sokn Sparebank	(53)	
Fusa Sparebank	(98)	
Hosanger Sparebank	(13)	
Samnanger Sparebank	(49)	
Skånevik Sparebank	(44)	
Stord Sparebank	(152)	
Strandebarm Sparebank	(52)	
Sund og Austevoll Sparebank	(145)	
Vikøy Sparebank	(109)	
Lørenskog Sparebank	(147)	Sparebanken
Sparebanken Oslo Akershus	(10 250)	Oslo Akershus
Namsos Sparebank	(483)	Sparebanken
Overhalla Sparebank	(69)	Namdal
Namskogan Sparebank	(31)	
Harran Sparebank	(25)	
Fredrikstad Sparebank	(783)	Sparebanken
Glommen Sparebank	(397)	Fredrikstad
Nord-Østerdal Sparebank	(260)	Sparebanken
Hedemarken Sparebank	(1 663)	Hedmark
Hole Sparebank	(145)	Sparebanken
Sparebanken Buskerud	(2 522)	Buskerud
Støren Sparebank	(50)	Trondhjems
Trondhjems		og
og Strindens Sparebank	(2 165)	Strindens Sparebank
Andenes Sparebank	(63)	Tromsø
Tromsø Sparebank	(1 360)	Sparebank
Hammerfest Sparekasse	(205)	Sparebanken
Sparebanken Nord	(2 156)	Nord

Følgende oppstilling viser sammenslutninger av sparebanker fra 1960 (en sammenslutning er her definert ved at en sparebank er gått sammen med en annen sparebank. Hvis tre sparebanker samtidig er gått inn i en større sparebank, regnes dette som tre sammenslutninger):

1960	2	598	1971	21	465
1961	5	593	1972	21	444
1962	3	590	1973	16	428
1963	12	578	1974	17	411
1964	20	558	1975	27	384
1965	22	536	1976	18	366
1966	8	528	1977	8	358
1967	2	526	1978	6	352
1968	8	518	1979	10	342
1969	16	502	1980	20	322
1970	16	486	1981	26	296
			1982	26	270

De største fusjonsbanker i tiden 1960 — 1982 er:

25	sparebanker	sammensluttet	med	Sparebanken Rogaland
24	»	»	»	Sparebanken Vest
22	»	»	»	Sparebanken Oslo Akershus
15	»	»	»	Trondhjems og Strindens Sparebank
14	»	»	»	Aust-Agder Sparebank
12	»	»	»	Sparebanken Vestfold
11	»	»	»	Sparebanken Nord
10	»	»	»	Sparebanken Buskerud
9	»	»	»	Gudbrandsdal Sparebank
8	»	»	»	Tromsø Sparebank
7	»	»	»	Nord-Møre Sparebank
7	»	»	»	Sparebanken Hedmark
7	»	»	»	Sunnfjord Sparebank

Følgende oppstilling viser nedgangen i antall sparebanker fra 1971. (Tallene refererer seg til forvaltningskapitalens størrelse i den eller de minste sparebanker som omfattes av hver fusjon):

	Under 20 mil. kroner	20–100 mill. kroner	Over 100 mill. kroner	Sum
1971	17	4		21
1972	11	8	2	21
1973	9	6	1	16
1974	6	9	2	17
1975	16	11		27
1976	8	9	1	18
1977	6	2		8
1978	1	2	3	6
1979	3	6	1	10
1980	5	11	4	20
1981	2	14	10	26
1982	1	13	12	26
	85	95	36	216

I 1982 fikk sparebankene tillatelse til å opprette 14 filialer utenfor sin kontorkommune. Innenfor kontorkommunene ble det gitt tillatelse til å opprette 15 filialer. Forretningsbankene fikk tillatelse til å etablere 28 filialer utenfor sin kontorkommune og 19 filialer innenfor kontorkommunen. (Disse tall omfatter også 41 saker i Oslo kommune.)

Følgende 14 banker forhøyet aksjekapitalen i 1982: (Mill. kroner)

	Fra	Til
Bergen Bank	410,00	512,50
Christiania Bank og Kreditkasse	485,00	606,25
Den norske Creditank	560,00	672,00
Bøndernes Bank	73,00	110,00
Fellesbanken	147,00	189,00
Rogalandsbanken	60,00	90,00
Forretningsbanken	122,50	183,75
Sunnmørsbanken	61,60	77,60
Fiskernes Bank *)	61,26	76,26
Nordlandsbanken	60,00	90,00
Samvirkebanken	9,60	19,20
Buskerudbanken	6,75	13,50
Romsdals Fellesbank	15,00	30,00
Tromsbanken	15,00	25,00

*) Konvertering av ansvarlig lånekapital.

Konkurransen om publikums innskuddsmidler er intensivert. Banker over store deler av landet fikk i fjor lavere vekst i innskuddene enn tidligere. Årsaken later til å være at publikum fikk bedre avkastning ved alternative plasseringer, enten i obligasjonsmarkedet, Verdi-Spar '82, i aksjefonds eller i meglermarkedet. Etter at den partielle §8-reguleringen av forretningsbankene ble opphevet i mars samtidig som den ble gjort fullstendig for sparebankene, oppstod det i mange regioner vridninger i konkurranseforholdet mellom de to bankgrupper. De kredittpolitiske innstrammingsiltak var følbare, og en økende del av kreditten ble kanalisert via det uregulerte kredittmarked. Bankenes muligheter til å dekke lånebehov varierte fra distrikt til distrikt, fremgår det av rapporter fra Norges Banks avdelinger rundt om i landet. Hovedpunkter fra rapportene gjengis her.

Finnmark, Troms, Nordland

Problemene i næringslivet satte sitt preg på forholdene i kredittmarkedet. I Nordland og Troms har lavere innskuddsvekst og økt etterspørsel etter driftskreditt vært typiske kjennetegn. Utviklingen i Øst-Finnmark avvek imidlertid fra dette. Der økte veksten i innskuddene, mens etterspørselen etter lån avtok. For regionen under ett var bankenes inntjening god.

For bankene i Øst-Finnmark var innskuddsveksten 16,6% altså godt over landsgjennomsnittet. Utlåneene steg med 5%. Den usikre situasjonen på arbeidsmarkedet kan ha vært årsak til at folk har lagt penger til side og vært forsiktige med å ta opp nye lån. Parallelt med denne utviklingen, merket flere banker en økt tendens til at det ble søkt om betalingsutsettelse for private konsum- og boliglån. Også deler av næringslivet hadde betalingsvansker.

Boligbyggingen i Finnmark viste en markert nedgang. Etterspørselen etter boliglån var moderat, og Husbankens utlånsramme for 1982 ble ikke fullt utnyttet. I noen områder syntes det å være problemer med å skaffe toppfinansiering i de private banker, og fra flere hold ble det uttrykt misnøye med den nåværende ordning

med konverteringsforskudd. Den gamle ordningen var bedre, ble det hevdet.

I Vest-Finnmark hadde bankene kun en beskjedent økning i innskuddene. Dette settes i forbindelse med krisen i fiskerinæringen. Bankene merket også problemer i denne sektor i form av utstrakte avdragsutsettelse og høy utnyttelse av driftskreditter.

Forretningsbankene førte en stram utlånspolitikk, og sparebankene hadde en vesentlig høyere vekst i utlåneene. Enkelte av forretningsbankene mistet gode engasjementer til sparebankene. Inntrykket fra Vest-Finnmark er at de kredittpolitiske virkemidler kun virket overfor forretningsbankene.

Bankene i Troms har hatt en anstrengt likviditetssituasjon. Konkurransen om nye innskuddsmidler var hard. Dette skyldes de nye eller forbedrede plasseringsalternativer som aksjesparing, statsobligasjoner og Verdi-Spar '82. Plassering hos finansmeglere har utviklet seg til å bli av relativt betydelig omfang. Bankene i fylket påpeker at de kredittpolitiske tiltak som tar sikte på å trekke inn likviditet fra publikum, rammer de kapitalfattede områder sterkest. Ikke sjelden er dette de samme områdene hvor det av nærings- og sysselsettingsmessige årsaker er størst behov for å få tilført kapital.

Utlånsreguleringen av sparebankene og den generelle knapphet på kapital til akseptabel rente begrenset bankenes utlån og førte til at en del lånesøknader ble avslått. Lånebehovet som bankene ikke kunne dekke, ble formidlet til det uregulerte kredittmarked, der rentenivået inklusive provisjoner lå 3-4% over nivået for tilsvarende lån i bankene. Bankenes strenge vurdering av lønnsomheten av de prosjekter som ble søkt finansiert, førte til at de svakeste og minst lønnsomme bedrifter måtte betale mest. En stor del av disse bedriftene lå i utkantstrøk.

I Nordland fylke var det særlig Lofoten, Nord- og Midt-Helgeland som fikk merke problemer i næringslivet. I Lofoten førte avsetningsvanskene for tørrfisk til økt behov for driftskreditt, noe som økte bankenes andel av utlån av denne type. I Nord- og Midt-Helgeland skyldtes problemene i første rekke innskrenkningene ved Norsk Jernverk. Over hele fylket sank investeringsaktiviteten innenfor bygg og anlegg, og bankenes andel av investeringslån ble mindre.

Utlånsveksten var på 17,6% og forretningsbankene hadde en høyere utlånsøkning enn sparebankene i alle deler av fylket. Forretningsbankene hadde fordel av at sparebankene var utlånsregulert og ekspanderte utlånene relativt mye. For første gang oppnådde forretningsbankene høyere totalt utlånstall enn sparebankene.

Også på innskuddssiden tapte sparebankene terreng til forretningsbankene. Økningen på de to bankgruppene var henholdsvis 11,9% og 14,9%.

Bankstruktur: Fusjonsforhandlingene mellom Øst-Finnmark Sparebank og Tromsø Sparebank ble sluttført i fjor, og fusjonen har nettopp trådt i kraft.

Andenes Sparebank fusjonerte med Tromsø Sparebank i desember.

Fiskernes Bank etablerte avdelingskontor i Bodø.

Låneetterspørselen var stor. Bankkunder ble i økende grad henvist til det uregulerte kredittmarked. Innskuddsveksten var tilfredsstillende, selv om Verdi-Spar '82 trakk inn en del likviditet fra bankene. De fleste banker oppnådde en bedring av driftsresultatet.

I samtlige banker i Trøndelagsfylkene var det en økning i utlån til boligfinansiering. Dette settes i forbindelse med de nye takstreglene for leiligheter i borettslag, økende byggekostnader, samt Husbankens lavere finansieringsandel. Med få unntak har næringslivet opplevet et vanskelig år med stagnasjon og tilbakegang. Dette har gitt redusert investeringslyst. Samtidig virket det som om de høye rentekostnadene førte til en mer planmessig kapitalrasjonalisering i de enkelte bedrifter.

Sparebankene økte sine utlån med 16,3% og tilsvarende tall for Forretningsbanken A/S var 12,4%. De strenge reguleringene og knapp kapitalinngang gjorde det nødvendig å stille stadig strengere krav til lånesøkernes egenkapital og kundeforhold. Bankene uttaler misnøye med utlånsrammene, men de har stort sett klart å dekke kredittetterspørselen fra sine kunder, dels ved samarbeid bankene imellom og dels ved å bistå med formidling i det uregulerte marked.

Konkurransen på kapitalmarkedet var merkbar både mellom banker og andre kredittinstitusjoner, og innskuddsrenten ble presset opp. For sparebankene i Nord-Trøndelag var veksten i innskuddene 9,5%. Sparebankene i Sør-Trøndelag oppnådde en økning på 16,3%, mens tallet for Forretningsbanken A/S var 12,4%. Obligasjonssalget til publikum økte sterkt, og totalsalget av Verdi-Spar '82 i Trøndelagsfylkene var rundt 125 mill. kroner.

I Sunnmøre og Romsdal ekspanderte forretningsbankene langt sterkere enn sparebankene. Veksten i forvaltningskapitalen var på 26,3% mot 12,6% for sparebankene. Forretningsbankenes utlån økte med 27,5% nesten en fordobling av vekstraten. Ingen av forretningsbankene var utlånsregulert etter at §8-reguleringen ble opphevet i mars, og grunnlaget for den store

utlånsveksten ble skapt av en stor økning i innskudd på særvilkår. Innskuddene økte med 28,6%.

Sparebankene økte sine utlån med 11,5%, og innskuddsveksten var på 11,6%.

Bankene på Nordmøre oppnådde gode driftsresultater, men uttrykker at den stramme kredittpolitikken var meget følbare. Etterspørselen etter lån var like høy som året før, og en stor del av utlånene ble presset over til det uregulerte marked. Lån til boligformål var ikke like etterspurt som tidligere.

Næringslivet på Nordmøre hadde store vanskeligheter. Det gjaldt verkstedindustrien, men også fiskeriindustrien hadde problemer som følge av avsetningsvansker for tørrfisk og klippfisk og betydelig råstoffmangel av enkelte fiske-slag. Bankene ønsker at distriktsskatteloven revideres slik at avsetningene igjen kan settes inn i lokale banker.

Innskuddsveksten i sparebankene var 11,1% og i forretningsbankene 20,8%.

Bankstruktur: Stjørdal og Skatval Sparebanker har fusjonert. Tre sparebanker i Namdaldistriktet sluttet seg til Namsos Sparebank som nå teller 10 sparebanker med fellesadministrasjon under navnet Sparebanken Namdal.

I Sør-Trøndelag har Støren Sparebank fusjonert med Trondhjems og Strindens Sparebank.

Den norske Creditbank fikk konsesjon på opprettelse av avdelingskontor i Trondheim. Kontoret ventes etablert i løpet av 1983.

Straumsnes Sparebank har innledet fusjonsforhandlinger med Nordmøre Sparebank, og det foregår fortsatt forhandlinger om fusjon mellom bankene som er med i samarbeidsgruppen «Trollheimen Rundt».

Fusjonsforhandlingene mellom sparebankene i Romsdal ble slutført i fjor, og 1. juni går følgende syv sparebanker sammen under navnet Sparebanken Romsdal: Aukra Sparebank, Eid Sogns Sparebank, Isfjorden Sparebank, Molde Sparebank, Otrøy Sparebank, Rauma Sparebank og Romsdal Sparebank.

Borgund Sparebank har kontaktet de øvrige sparebanker på Sunnmøre for å drøfte mulighe-

tene for sammenslutning. Fusjon vil i år bli inngått mellom Borgund Sparebank og Vigra Sparebank.

Sogn og Fjordane, Hordaland

Mange bedrifter innen industri og handel hadde store økonomiske problemer, og det var relativt mange konkurser. Men oljevirk-somheten i Nordsjøen har etterhvert gitt merkbare positive utslag. Fiskerinæringen, og da særlig oppdrettsnæringen, viste en positiv utvikling.

I Sogn og Fjordane var det liten investeringslyst, og en del konkurser påførte bankene tap. I Hordaland var det gjennom hele året stor pågang etter investeringslån til mindre bedrifter. I likhet med fjoråret, var det en sterk etterspørsel etter lån til privatpersoner. Boliglån utgjorde mesteparten av veksten i utlånene. For sparebankene i de to fylker var økningen i utlå-nene 10,3%. Utlånsveksten i forretningsban-kene var like høy. Også de fleste av disse banker var utlånsregulert ved at de var underlagt B-lånskontroll.

Det var særlig vanskelig å tilfredsstille etterspørselen etter lån i Bergen. Dette kan skyldes hyppigere omsetning på annenhåndsmarkedet i byen enn ellers i distriktet, siden de private bankers andel av finansiering ved 2. gangs omsetning er høyere enn ved oppføring av boliger. Det kan også ha sammenheng med at relativt færre nye boliger finansieres av Husbanken på grunn av høyere kostnadsnivå. Forholdet kan innebære at det både kan bli vanskeligere å finansiere boliger for lønnstakere i byene, og at avdrags- og rentebelastningen der er større enn for private låntakere ellers i landet.

Den skiftende bruk av virkemidler i kredittpolitikken påførte mange banker kostnader grunnet tilpasningsproblemer. Den stramme likviditeten førte til at en god del av låneetterspørselen ble styrt over til det ukontrollerte kredittmarked med garanti fra bankene. Og bankene måtte bruke ressurser på å sy sammen finansieringsplaner i samarbeid med andre kredittinstitusjoner. Det skjedde på samme tid en

dreining av utlånene i retning av factoring og leasing, en utvikling som bedriftene bare unntaksvis ønsket. Lånerestriksjonene rammet i første rekke forbrukslån.

Innskuddsveksten for sparebankene var 13,3% og 8,3% for forretningsbankene. Utviklingen i meglermarkedet, den stramme likviditetspolitikken samt Verdi-Spar '82 bidrog til å presse innskuddsrenten oppover. Publikum ble stadig mer rentebevisst, og det skjedde en betydelig overføring fra konti med lav til konti med høy rente.

Bankstruktur: Sparebanken Vest ble opprettet etter en fusjon mellom 12 mindre sparebanker og Bergens Sparebank (som tidligere har fusjonert med ni sparebanker).

Et arbeidsutvalg er igang med å utrede en fylkessparebank for Sogn og Fjordane. Fiskernes Bank har åpnet avdelingskontor i Måløy, og Vestlandsbanken har åpnet avdelingskontor i Førde. Den norske Creditbank har søkt konsesjon i Florø, og i Bergensregionen ventes avklaring på 14 konsesjonssøknader fra forskjellige banker. PK-banken Sverige har som den første utenlandske forretningsbank åpnet et representasjonskontor i Bergen.

Rogaland, Agder-fylkene

Konkurransen om innskuddsmidler økte påtagelig. Publikum er blitt mer rentebevisst og har kunnet plassere midler til høy avkastning i obligasjoner, Verdi-Spar '82 og i meglermarkedet. Samtidig ble bankene utsatt for et sterkt lånepress. Innen regionen var det store variasjoner i bankenes inntjening.

I Haugesund bankdistrikt økte sparebankenes utlån med 17%, mens veksten i forretningsbankenes utlån var mer moderat. De trange utlånsrammer resulterte i at bankene ble nødt til å prioritere utlånene strengt. Bankene måtte først og fremst prioritere lån til boligbygging og annen realinvestering, mens søknader om forbrukslån stort sett ble henvist til det uregulerte kredittmarked. Kravet til høyere egenkapital

medførte at en rekke søknader om boliglån måtte avslås.

Innskuddsmengden økte med 14,9% i sparebankene og 10,5% i forretningsbankene. En vesentlig del av tilveksten ble hentet fra den dyrere del av innskuddsmarkedet. Inntjeningen for bankene ble allikevel relativt god.

I Stavanger bankdistrikt var innskuddsøkningen adskillig lavere enn året før. Tallene var 9,5% for sparebankene og 2,6% for den lokale forretningsbank. Dette settes i forbindelse med den skjerpede konkurransen om ledig kapital.

Etterspørselen etter lån fra publikum var fortsatt sterk. Denne var først og fremst rettet mot boligfinansiering, og særlig til finansiering i annenhåndsmarkedet. En av sparebankene gir uttrykk for at den vridning i finansieringsstrukturen som har funnet sted de senere år, har medført at banken har fått en betydelig høyere andel av boliglån i sin utlånsportefølje. Særlig binder PSV-lånene, som er avdragsfrie i fem år, stor likviditet. Virkningen av denne vridningen er at de øvrige boliglån må innvilges på stadig strengere betingelser, påpeker banken. Den gir videre uttrykk for at det for boliger er stort behov for et langsiktig finansieringsalternativ utenom bank og forsikring, og mener det er betenkelig at andelen av boliger som husbankfinansieres, er synkende.

På bedriftsmarkedet merket man lavere etterspørsel etter investeringskreditt og også lavere utnyttelse av driftskredittvolumet. Spesielt var dette tilfelle i handel og tjenesteytende næringer. Innen deler av industrien merket man derimot behov for maksimal utnyttelse av kreditt-tilgangen på grunn av økende lageroppbygging og lavere priser. Sparebankene i distriktet uttrykker sterk misnøye med periodevis bruk av §8-regulering. I ikke regulerte perioder økes utlånsmassen mest mulig slik at man oppnår størst mulig beregningsgrunnlag når regulering trer i kraft.

I Vest-Agder økte bankinnskuddene med rundt 12,5%, likt fordelt på de to bankgrupper. Forretningsbankene økte sine utlån med 17,4% og sparebankene med 12,4%. De høye rentene i det kortsiktige pengemarked presset fortjene-

stemarginen for de to forretningsbankene, som valgte å unngå B-lånsopptak, og driftsresultatene må kunne karakteriseres som svake. Inntjeningen var bedre i sparebankene. Også blant de banker som måtte plassere tilleggsreserver i Norges Bank, var inntjeningen god.

Pågangen etter lån var stor. Det var nødvendig å henvise lånesøkere til det uregulerte kredittmarkedet eller til finansiering i andre kredittinstitusjoner. Den direkte reguleringen av sparebankenes utlån førte til at enkelte banker mistet kunder over til forretningsbankene.

I Aust-Agder oppnådde forretningsbankene en vekst i innskuddene på 28,4%, men tre fjerdedeler av denne økningen refererte seg til innskudd på særvilkår. Innskuddsøkningen i sparebankene var på 11,8%. Etterspørselen etter lån fra private var høy, spesielt etter private forbrukslån og boliglån. Stort sett ble alle realistiske søknader om boliglån innvilget, mens private forbrukslån i stor utstrekning ble avslått eller formidlet videre til det uregulerte kredittmarked, der det ikke lot til å være problemer med å få tilfredsstilt etterspørselen.

Næringslivet i fylket var preget av usikkerhet og problemer, og etterspørselen etter kreditt fra denne sektor stagnerte. Bruken av §8-regulering overfor sparebankene gav seg noen skjeve utslag. En del av de mindre bankene som tidligere lojalt hadde fulgt alle pålegg fra myndighetene, fikk så lavt utgangspunkt at de ikke hadde mulighet for å holde seg innenfor grensen av den tillatte utlånsvekst i 1982. Banker som tidligere hadde overskredet rammene for utlånsvekst, fikk derimot fordel av høyere utgangspunkt for beregningen og dermed høyere rammer for utlån i 1982.

Bankstruktur: Bremnes og Moster Sparebank, Eid sokn Sparebank og Skånevik Sparebank har fusjonert med Sparebanken Vest. Avaldsnes Sparebank og Ølen Sparebank vil i løpet av dette året slutte seg sammen med Sparebanken Rogaland. Fjære Sparebank skal fusjonere med Sparebanken Vest, og Etne Sparebank er i forhandlinger om fusjonering.

Representantskapet i Kristiansands og Oplands Privatbank A/S og i Sørlandsbanken A/S har enstemmig gått inn for fusjon, og byttekursen er godkjent av generalforsamlingene. Ti banker har foreløpig sagt ja til å inngå i Sparebanken Sør, herav to i Aust-Agder og åtte i Vest-Agder. Ytterligere tre banker har sagt seg interessert. Hovedkontoret blir etablert i Arendal. Fem sparebanker i Kristiansands-regionen har utarbeidet en egen skisse til fusjonsmodell hvor det forutsettes at den enkelte bank skal beholde sine etablerte organer og ha mest mulig grad av selvstendighet.

Hedmark, Oppland

Til tross for de strenge reguleringene i kredittmarkedet og problemer i regionens næringsliv, oppnådde bankene gode driftsresultater. Innskuddsveksten var jevnt over noe svakere enn i de foregående år. Dette forklares med at VerdiSpar '82 tappet bankene for ikke ubetydelige beløp.

Innskuddsveksten i Hedmark lå på mellom 8 og 10%. Overføringen av innskuddsmidler fra lavere forrentede til høyere forrentede innskuddsformer fortsatte i stor grad. Honnørkonti og kapitalkonti viste sterk økning både i beløp og antall, og det var også en økning i sparing med skattefradrag. Lønnstakernes andel av innskuddsmassen økte betydelig, mens det offentliges andel sank i løpet av året.

Låneetterspørselen, særlig fra personlig næringsdrivende og lønnstakere, var sterk. Dog var investeringsaktiviteten fallende. Dette gjaldt spesielt bygg- og anleggssektoren og jordbruket, der investeringer i maskiner og redskap var betydelig mindre enn foregående år. Alt i alt sank næringslivets andel av utlånsmassen. Den direkte reguleringen av sparebankenes utlån medførte at boligfinansieringen ble rammet, men kreditt ble formidlet via det uregulerte marked.

Også i Oppland var problemene i næringslivet følbare. Stadig flere bedrifter søkte om utsettelse med betaling av avdrag på løpende

lån. Bruken av kredittlovens §8 førte til en vridning av konkurranseforholdet mellom bankene i favør av forretningsbankene. Sparebankene hevder at de måtte avslå eller redusere en rekke berettigede lånesøknader fra private, at de mistet kunder til det uregulerte marked og at bruken av §8 gikk ut over deres omdømme. Situasjonen bedret seg imidlertid noe da primærreserverkravet ble økt for forretningsbankene i siste halvår 1982.

Ingen prosjekter i fylkets næringsliv er skrinlagt på grunn av mangel på utlånskapital i bankene. Tvert i mot har bankene ofte engasjert seg for å styrke det lokale næringsliv ved å arbeide for nyetableringer og bedriftsutvidelser. I Valdres var det spesielt mangel på kapital, særlig til utbygging i helse- og undervisningssektoren. En samarbeidsavtale mellom fem sparebanker om utnyttelse av automatiske lån i Norges Bank har vært nyttig i kanaliseringen av disponibel kapital.

Innskuddsveksten i fylkets banker var omtrent som landsgjennomsnittet, mens utlånsøkningen lå noe under.

Bankstruktur: Hedmarken Sparebank og Nord-Østerdal Sparebank er slått sammen under navnet Sparebanken Hedmark. Elverum Sparebank og Østerdalen Sparebank har fusjonert og tatt navnet Østerdalen Sparebank. Den norske Creditbank opprettet avdelingskontor i Elverum.

Fusjonsforhandlingene mellom Gudbrandsdal Sparebank og Ringsaker Sparebank er gjennomptatt, og mye tyder på at en sammenlutning kan bli realisert i overskuelig framtid.

Gjøvik Sparebank og Lands Sparebank gikk sammen under navnet Sparebanken Vestoppland.

Telemark, Vestfold, Buskerud, Østfold

Bruken av penge- og kredittpolitiske virkemidler betegnes av de fleste banker som meget streng. I Telemark ble dette merket blant annet

ved at rentenivået var høyt. Mange store innskyltere omplasserte sine midler fra bankinnskudd til meglersmarkedet. Reguleringen av bankenes utlån bidro til veksten i det uregulerte markedet. Fra sparebankhold blir det hevdet at den ulikhet i bruk av virkemidler som skjedde overfor spare- og forretningsbankene, hadde en tydelig konkurransevridende effekt. En sparebank uttaler at selv om den tilsynelatende greide å holde seg nede på det tillatte utlånstill ved de forskjellige kontrolltidspunkter, var dette ikke reelt. Ved månedsskiftene plasserte den noe av sine lån hos banker som hadde ledig utlånskapasitet, eller hos meglere.

Begge bankgrupper i Telemark mener at Verdi-Spar '82 svekket innskuddsutviklingen, og uttrykker skepsis til at dette tiltaket bidro til noe særlig inndragning av kjøpekraft. Økt aktivitet fra livselskaper og aksjefonds gav en lavere vekst i sparing med skattefradrag enn forventet. Innskuddsveksten var på 8,9% for sparebankene og 12,2% for forretningsbankene.

Låneetterspørselen var meget stor. Selv om knappheten på utlånsmidler hovedsaklig rammet lån til private konsumformål, måtte også søknader om lån til boligfinansiering og næringsformål i enkelte tilfeller avslås. Bedriftenes søknader om lån var hovedsaklig rettet mot driftskreditter og maskininvesteringer. Utlånsveksten var 12,1% for sparebankene og 11,9% for forretningsbankene.

I Vestfold oppnådde sparebankene en bedring i driftsresultatet i forhold til året før. Innskuddene økte med 9,6%, og sparebankene økte utlånene med vel 15%. Av de to forretningsbankene som har avdelinger i fylket, var Vestfoldbanken (som i 1981 fusjonerte med Christiania Bank og Kreditkasse) i sterkest ekspansjon. Innskuddsmengden økte med 34,1% mot 5,4% for Den norske Creditbanks avdelinger.

Vestfoldbanken økte sine utlån med 26,3%. Tilsvarende tall for Den norske Creditbank var 12,8%.

Bankene hevder at kredittreguleringen var for omfattende, og de påpeker at det har vært en økende konkurranse bankene imellom, og at Verdi-Spar '82 og et mer aktivt obligasjonsmar-

ked har hatt en ugunstig virkning på innskuddsmassen.

I Buskerud merket bankene den samme tendens i innskuddsutviklingen. Der er innskuddsveksten i sparebankene bare 8,7%. Nær halvparten av veksten skrev seg fra særvilkårsinnskudd, noe som fikk følger for bankenes driftsøkonomi. Resultatmessig ble året likevel godt, men det var variasjoner mellom de enkelte banker.

Fylkets eneste selvstendige forretningsbank, Buskerudbanken, viser til at det i høy grad var disharmoni mellom finans- og penge- og kredittpolitikken, med spesielt mye underlikviditet i banksystemet i april og mai. Banken hevder at Norges Bank ikke klarte å tilføre likviditet i de perioder da det var stort behov for det. Denne banken økte sine utlån med 12,9%, like mye som fylkets sparebanker.

Bankene i Buskerud måtte foreta en meget streng prioritering på utlånssiden, men det var likevel svært vanskelig å overholde reguleringsbestemmelsene. Stort sett gikk utlånsreguleringen ut over omsetningen av den eldre boligmasse og rehabilitering av eldre boliger samt lån til varige konsumgoder. Flere banker gav i stor utstrekning garantier for opptak av markedslån.

Den vanskelige økonomiske situasjonen for industrien i Østfold førte til en mer moderat etterspørsel etter kreditt fra denne delen av næringslivet. Derimot var kredittetterspørselen stor fra lønnstakersiden, særlig til boligformål.

Sparebankene økte sine utlån med 12,5%, mens tilsvarende tall for forretningsbankene var 14,6%. §8-reguleringen av sparebankene førte til uttak av innskudd og opptak av lån i andre banker. Sparebankene så seg tvunget til å begynne formidling av lån i det uregulerte marked for dermed å motvirke tapet av markedsansdel.

Innskuddsveksten i sparebankene var på 7,9%. Til sammenlikning økte innskuddsmassen i forretningsbankene med snau 19%. Årsaken til denne skjeve fordelingen kan være at publikum har overført innskudd til forretningsbanker når sparebanker ikke har kunnet imøtekomme lånebehov. Enkelte banker erfarte at publikum overførte innskudd til meglermarkedet. Verdi-Spar '82 og sysselsettingssituasjonen kan også ha bidratt til den reduserte innskuddsvekst.

Bankstruktur: Bergen Bank og Landsbanken åpnet avdelingskontor i Skien. Den norske Creditbank gjorde sitt avdelingskontor i Porsgrunn om til regionskontor for Telemark. Det foregår samarbeid på det praktiske plan mellom Telemarks sparebanker, men det ser ikke ut til å være særlig sannsynlig at det vil skje noen snarlig sammenslåing av dem.

Hole Sparebank fusjonerte med Sparebanken Buskerud. Glommen Sparebank og Fredrikstad Sparebank har sluttet seg sammen.

Oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser i henhold til kredittloven av 25. juni 1965

- §§ 4— 6 Likviditetsreserver
- § 8 Tilleggsreserver
- §§ 9—10 Plasseringsplikt
- § 11 Oppgaveplikt
- § 12 Utlånsregulering for private finansieringsselskaper
 og skadeforsikringsselskaper
- § 13 Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser
- § 15 Utstedelse av ihendehaverobligasjoner
 Godkjenning av låneopptak hvor flere långivere deltar

Norges Banks diskonto 8% fra 6. juni 1983.

Oppstillingen på de følgende sider har bare til formål å gi en oversikt over gjeldende kredittpolitiske bestemmelser. All praktisk anvendelse av bestemmelsene bør skje på grunnlag av rundskrivene fra Norges Bank. Listen er ajourført ajourført pr. 24. juni 1983.

Kredittlovens §4–6. Likviditetsreserver for banker

Primære likviditetsreserver

	Primærreserver i prosent av beregningsgrunnlaget ¹⁾		Resolusjon
	Sør-Norge	Nord-Norge	
Sparebanker	4	0	1983–06–24
Forretningsbanker	4	0	1983–04–15

1) Beregningsgrunnlaget:

Sum eiendeler (kode 191)	....	– Forfalte renter og andre inntekter (kode 1721)	....
– Valutainnskudd (kode 115 1241 – 1242 – 1243), hode 03	....	– Opptjente, ikke forfalte renter på utlån (kode 17221)	....
– Valutalån etter lisens (kode 169), hode 03	....	– Opptjente, ikke forfalte andre renter (kode 17222)	....
– Utlån i norske kroner til oljevirksomhet (kode 168) hode 01	....	– Opptjente, ikke forfalte andre inntekter (kode 17223)	....
– Obligasjonslån i norske kroner for finansi- ering av oljevirksomhet (kode 14138)	....	– Betalte, ikke påløpne renter (kode 17231)	....
– Utgifter (kode 19)	....	– Betalte, ikke påløpne andre utgifter (kode 17232)	....
– PSV-grunnlån (kode 1662)	....	= Beregningsgrunnlag (ved utgangen av månedens)	....
– En bloc-avskrivninger (kode 262)	....		
– Oppskrivning av fast eiendom (kode 277)	....		
– PSV-topplån (kode 155) hode 02, skjema 02	....		

Når det gjelder beregningsgrunnlaget for plasseringsplikten, må tilsvarende fradrag foretas for okt. 1982 (utgangspunktet).

Kredittlovens §8. Tilleggsreserver for banker

Tilleggsreserver

Resolusjon: 1983–06–24

Fri utlånsøkning i prosent ¹⁾	Sørnorske sparebanker	Nordnorske sparebanker
September 1982–september 1983	13,5	17,5
Oktober 1982–oktober 1983	12,5	16,5
November 1982–november 1983	11,5	15,5
Desember 1982–desember 1983	10,5	14,5

1) Med fri utlånsøkning menes at tilleggsreservekrav ikke beregnes dersom økningen ikke overstiger angitte grenser.

Av overskridelser skal 100% holdes som innskudd i Norges Bank. I motsatt fall betales strafferenter til statskassen.

Reguleringen omfatter sparebankenes samlede utlån til publikum *unntatt*:

- PSV-lån
- boligbyggelån med konverteringstilsagn (enten fra statens boligbanker eller fra private banker (PSV-lån)
- statsgaranterte lån til miljøvern- og effektiviseringstiltak i industrien.

Kredittlovens §§ 9–10. Plasseringsplikt for banker, livsforsikringselskaper, pensjonskasser og -fond

Plasseringsplikt

	Utgangspunkt for beregning (forvaltningskapital)	Plasserings- plikt	Tillatt reduksjon	Resolusjon
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under henholdsvis 30% av forvaltningskapitalen for banker i Sør-Norge og 27% for banker i Nord-Norge				
<i>Forretnings- og sparebanker¹⁾</i>				
i Sør-Norge } i Nord-Norge }	Oktober 1982	15% 5%	15% } 5% }	1983–01–21
Dersom faktisk obligasjonsbeholdning er under 60% av forvaltningskapitalen				
<i>Livsforsikringselskaper, private og kommunale pensjonskasser og -fond</i> med forvaltningskapital over 5 mill. kroner				
i Sør-Norge	September 1981	40%	40%	1982–01–22
i Nord-Norge	September 1981	20%	20%	1982–01–22

Oppgjørstidspunkt:

Forretnings- og sparebanker: To-månedersperioder (utgangen av februar, april osv.)

Øvrige: Kvartalsvis.

Den tilpliktete økning i obligasjonsbeholdningen beregnes med utgangspunkt i den *pliktige* obligasjonsbeholdning ved utgangen av desember 1982. for bankene og desember 1981 for de øvrige.

1) Beregningsgrunnlaget, se §§ 4–6.

Ved kgl. resolusjon av 21. mars 1980 er det bestemt at aksjer kan sidestilles med obligasjoner ved oppfylling av plasseringsplikten.

Aksjer i kredittinstitusjoner eller datterselskaper av kredittinstitusjoner, aksjer i selskaper som har til formål å eie eller utnytte fast eiendom, og aksjer i selskaper som har direkte tilknytning til driften av kredittinstitusjoner, kan ikke medregnes.

Kredittlovens § 11. Oppgaveplikt for private finansieringsselskaper, livs- og skadeforsikringselskaper

Oppgaveplikt

for <i>private finansieringsselskaper</i>	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1966–03–15 Finansdepartementets bestemmelse 1974–12–24
for <i>livsforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10
for <i>skadeforsikringselskaper</i>	Diverse oppgaver Lånegarantier	Finansdepartementets bestemmelse 1972–08–10 Finansdepartementets bestemmelse 1974–12–24

Kredittlovens § 12. Utlånsregulering for private finansieringsselskaper og skadeforsikringselskaper

Utlånsregulering

	Resolusjon
for <i>private finansieringsselskaper</i> som ved kontrolltidspunktet har utlån ¹⁾ over 10 mill. kroner:	1983-01-21
Utlån skal ved utgangen av 2. kvartal 1983 ikke være høyere enn: 6% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring tolv måneder tidligere; eller 3% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring 31. desember 1982; og	utlån skal ved utgangen av 3. og 4. kvartal 1983 ikke være høyere enn: 6% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring tolv måneder tidligere; eller 6% over faktiske utlån til andre formål enn leasing og factoring 31. desember 1982.
Utlån ²⁾ i form av factoring og leasing skal ved utgangen av tredje og fjerde kvartal 1983 ikke være høyere enn:	1983-06-24
a) Factoring: 12% over faktiske utlån til formålet factoring tolv måneder tidligere eller 12% over faktiske utlån til formålet factoring 31. desember 1982.	
b) Leasing: 25% over beregningsgrunnlaget 31. mars 1983. Beregningsgrunnlaget defineres som faktiske utlån til formålet leasing pluss inngåtte nye leasingkontrakter hvor gjenstanden ennå ikke er levert.	
For <i>skadeforsikringselskaper</i> med forvaltningskapital over 10 mill. kroner:	1983-01-21
Utlån ²⁾ kan fram til utgangen av 2. kvartal 1983 økes med	Utlån kan fram til utgangen av 4. kvartal 1983 økes med:
a) 2,5% av det laveste av faktiske og tillatte utlån ved utgangen av 1982 og i tillegg	c) 5% av det laveste av faktiske og tillatte utlån ved utgangen av 1982 og i tillegg
b) 12,5% av økningen i premieinntekt for egen regning fra gjennomsnittet for årene 1978 og 1979 til gjennomsnittet for årene 1980 og 1981, men ikke ut over det firedobbelte av det som er fastsatt under a).	d) 25% av økningen i premieinntekt for egen regning fra gjennomsnittet for årene 1978 og 1979 til gjennomsnittet for årene 1980 og 1981, men ikke ut over det firedobbelte av det som er fastsatt under c).
	Selskaper med negativ premievekst kan øke sine utlån i samsvar med punktene a) og c).

- 1) Utlån til leasing, factoring, andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Hvis et selskaps faktiske utlån har oversteget tillatte utlån ved kontrolltidspunktene i 1982, skal tillatte utlån legges til grunn for beregning av selskapets tillatte utlån ved kontrolltidspunktene i 1983.
- 2) Utlån til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Bestemmelsene gjelder bare hvis de samlede utlån i form av factoring og leasing ved kontrolltidspunktene er høyere enn 10 mill. kroner. Bestemmelsene vedrørende reguleringen for henholdsvis factoring og leas-

- ing gjelder videre ikke så lenge utlån i den respektive utlånsform er under 1 mill. kroner. Disse retningslinjer skal likevel ikke være til hinder for at finansieringsselskapene kan opprettholde sitt utlånsnivå i form av factoring pr. utgangen av første kvartal 1983.
- 3) Utlån til statsforvaltningen, til andre kredittinstitusjoner og til utlandet regnes ikke med. Dersom de faktiske utlån 31. desember 1982 overstiger det tillatte utlånsnivå, skal det tillatte utlånsnivå 31. desember 1982 danne utgangspunkt for beregning av utlånsrammen.

Kredittlovens § 13. Oppgaveplikt over rente- og provisjonssatser

---

Oppgaveplikt

Oppgaveplikt for forretnings- og sparebanker, livs- og skadeforsikringselskaper samt kreditt- og hypotekforeninger til Norges Bank over hvilke rente- og provisjonssatser som nyttes ved inn- og utlån. Oppgaveplikten for disse institusjoner omfatter også melding til Norges Bank om enhver *endring* av de rente- og provisjonssatser som blir nyttet.

Finansdepartementets forskrift av 6. juli 1965, rundskriv av 15. juli 1965 fra Norges Bank.

Oppgaveplikten ble ved Finansdepartementets bestemmelse av 23. mars 1966 utvidet til også å gjelde private finansieringsselskaper.

Kredittlovens § 15. Utstedelse av ihendehaverobligasjoner

Med hjemmel i lov av 25. juni 1965 nr. 2 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene har Finansdepartementet 10. februar 1983 fastsatt nye forskrifter for obligasjonsmarkedet.

Forskriftene er i sin helhet referert i Norges Banks rundskriv nr. 10/14. februar 1983.

Nedenfor følger enkelte hovedbestemmelser:

§1 Obligasjonslån kan utstedes til valutainnlendinger uten forhåndssamtykke av Finansdepartementet hvis lånebeløpet utgjør 25 mill. kroner eller mer og legges ut til offentlig tegning.

For prosjekter som delfinansieres over obligasjonsmarkedet, er det investeringskostnadene som kan delfinansieres.

§2 Lån mot utstedelse av konvertible obligasjoner kan tas opp uten samtykke av Finansdepartementet selv om lånebeløpet er mindre enn 25 mill. kroner.

§4 Samtykke kreves av Finansdepartementet når – lånet skal finansiere boliger eller når boliger stilles som pant,

- lånet skal finansiere bygg, unntatt industribygg, som er ferdigbygget før 1. januar 1980,
- lånet skal finansiere oljeleting, oljeproduksjon eller virksomhet som har sammenheng med dette,
- lånet skal finansiere skip, fiskebåter eller bore-rigger,
- lånet skal finansiere kommunale bedrifter eller foretak med kommunale eierinteresser eller når lånet skal nyttes av en kommune,
- lånet skal finansiere prosjekter som er helt eller delvis garantert av en kommune eller et kommunalt foretak,
- lånet skal finansiere prosjekter som er garantert av staten.

Lån til vernede bedrifter og ideelle organisasjoner er unntatt fra bestemmelsene i §4, pkt. 5, 6 og 7.

Det settes en maksimal grense for det enkelte låneopptak på obligasjonsmarkedet til 300 mill. kroner. Samme låntaker kan ikke ta opp lån på obligasjonsmarkedet med mindre enn seks måneders mellomrom. Begrensningene på 300 mill. kroner og seks måneder gjelder ikke for kredittforetakene eller når det er gitt emisjonstillatelser etter §4.

---

§10 Ved opptak av ihendehaverobligasjonslån og ved utlån fra kredittforetak som skal nyttes til næringsvirksomhet, forutsettes det at avdragstiden ikke settes lengre enn prosjektenes tekniske/økonomiske levetid.

Tabeller

1.	Norges Banks balanse	15.	Sparebankenes utlån til publikum
2.	Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån	16.	Sparebanker. Utlån og innskudd fordelt på publikumssektorer
3.	Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank	17.	Sparebankenes utlån fordelt på næringer
4.	Internasjonale reserver og andre valutabelholdninger	18.	Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån
5.	Utenriksregnskap for Norge	19.	Sparebankenes likviditet
6.	Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs	20.	Balanse for statsbanker
7a.	Bankenes kronelikviditet	21.	Balanse for private finansieringsselskaper
7b.	Bankenes valutalikviditet	22.	Balanse for private kredittforetak
8.	Forretningsbankenes balanse	23.	Balanseutdrag for livsforsikrings-selskaper
9.	Forretningsbankenes utlån til publikum	24.	Balanseutdrag for skadeforsikrings-selskaper
10.	Forretningsbanker. Utlån og innskudd fordelt på publikums-sektorer	25.	Beholdning av norske ihendehaver-obligasjoner fordelt på långivere
11.	Forretningsbankenes utlån fordelt på næringer	26.	Kreditttilførsel til private og kommuner
12.	Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter. Bevilgede og disponerte lån	27.	Garantier for lån til publikum
13.	Forretningsbankenes likviditet	28a.	Endringer i publikums likviditet
14.	Sparebankenes balanse	28b.	Sammensetningen av publikums likviditet

29.	Utvalgte økonomiske indikatorer	34.	Kortsiktige rentesatser
30.	Forretningsbanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner	35.	Livsforsikringsselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlansform pr. 31. desember (prosent p.a.)
31.	Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner	36.	Gjennomsnittlige rente- og provisjonssatser på disponerte utlån i norske kroner pr. utgangen av året.
32.	Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner		
33.	Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner		
- Standard tegn:*
- . Tall kan ikke forekomme
  - .. Oppgave mangler
  - Null

Tabell 1. Norges Banks balanse (Mill. kroner)

	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/4 1983
Internasjonale reserver	35 897	39 516	40 928	48 751	41 893	45 773
Innskudd i norske banker	1 202	1 290	1 381	1 408	1 433	1 383
Norske statskassaveksler	1 807	3 460	6 042	4 780	9 806	2 208
Norske ihendehaverobligasjoner	967	949	967	977	2 425	2 423
Innenlandske utlån	861	793	708	1 883	1 804	14 827
Andre innenlandske fordringer etc.	6 053	6 021	5 993	523	608	493
Andre fordringer på utlandet	1 841	1 722	1 617	1 723	845	845
Diverse reguleringer	—	219	129	—	—	—
Utgifter	135	464	700	—	195	286
Fordringer i alt	48 763	54 434	58 465	60 045	59 009	68 238
Sedler og mynt i omlop	19 988	20 455	21 607	22 008	20 944	20 749
Innenlandske folioinnskudd	8 230	11 664	12 847	10 376	8 849	17 633
Norges Banks markedspapir	252	115	124	—	156	—
Skattefrie fondsavsetninger	93	83	81	75	476	650
Utenlandske kroneinnskudd m.v.	210	233	216	305	212	316
Annen gjeld til utlandet	1 775	2 084	1 589	1 742	872	872
Annen innenlandsk gjeld	147	402	571	138	312	300
Motverdi av SDR i IMF	1 134	1 134	1 134	1 305	1 305	1 305
Aksjekapital, fond etc.	15 415	15 384	15 351	24 096	24 038	24 033
Diverse reguleringer	42	—	—	—	12	79
Inntekter	1 477	2 880	4 945	—	1 833	2 301
Gjeld og egenkapital i alt	48 763	54 434	58 465	60 045	59 009	68 238

Kilde: Norges Bank.

Tabell 2. Spesifikasjon av Norges Banks innenlandske utlån (Mill. kroner)¹⁾

	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/4 1983
Statsforvaltningen	—	—	—	—	—	8 500
Forretningsbanker	202	154	34	934	568	4 126
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	63	109	33	8	312	3 846
Betingede lån (B-lån)	—	—	—	867	—	136
Lån på særvilkår (S-lån)	139	45	1	59	256	144
Sparebanker	292	181	201	457	811	1 764
Herav:						
A-lån (inkl. buffertransjen)	212	137	158	263	719	1 574
Betingede lån (B-lån)	—	7	18	170	7	133
Lån på særvilkår (S-lån)	80	37	25	24	85	57
Private finansieringsselskaper	58	57	52	58	59	60
Næringsliv og privatpersoner	309	401	421	434	366	377
Herav:						
Statsgaranterte fiskelån	133	149	151	147	139	144
I alt	861	793	708	1 883	1 804	14 827

¹⁾ Tallene kan avvike noe fra tilsvarende tall i Norges Banks balanse.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 3. Spesifikasjon av innenlandske folioinnskudd i Norges Bank (Mill. kroner)

	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983	30/4 1983
Statskassen	3 147	7 001	7 185	5 545	4 322	13 079
Statens regnskapsførere	2 243	2 436	2 431	2 396	2 437	2 276
Annen offentlig forvaltning	71	88	60	87	65	175
Postgiro ¹⁾	—	—	—	—	—	—
Forretningsbanker	919	37	971	128	171	663
Sparebanker	953	166	868	492	244	229
Statsbanker	126	371	225	340	174	284
Andre finansinstitusjoner	19	49	65	51	41	23
Postverket ¹⁾	275	561	421	877	1 072	274
Andre statsforetak	416	609	520	362	226	522
Andre innenlandske sektorer	61	346	101	98	97	108
I alt	8 230	11 664	12 847	10 376	8 849	17 633
Herav:						
Statens og andre offentlige konti ifølge tidligere balanseoppstilling	6 278	11 066	10 842	9 607	8 296	16 610

¹⁾ Pr. 31. desember 1981 er postgiro inkludert i postverket.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 4. Internasjonale reserver og andre valutabeholdninger (Mill. kroner)

	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	28/2 1983
Norges Banks internasjonale reserver netto (a-b)	36 338	35 615	38 781	40 599	48 287	45 033
a) Offisielle internasjonale reserver	36 639	35 888	39 507	40 919	48 742	45 425
Herav:						
Gull ¹⁾	285	285	285	285	285	285
Reserveposisjon i IMF	1 445	1 285	1 404	1 509	1 918	2 279
Lån til IMF	214	177	143	93	63	24
Spesielle trekkrettigheter i IMF	1 320	1 413	1 576	1 714	2 213	2 224
Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	33 589	32 728	36 099	37 318	44 326	40 613
b) Utenlandske kroneinnskudd i Norges Bank	234	273	725	320	455	392
Herav:						
Banker	52	63	492	104	151	128
Andre innskytere	182	210	233	216	304	264
Forretnings- og sparebankers valutabeholdninger netto (a-b)	-9 831	-12 462	-12 377	-17 560	-14 311	-15 052
a) Bankinnskudd i utlandet	7 802	10 821	9 602	10 133	11 228	8 182
b) Kortsiktig gjeld i utlandet	17 633	23 283	21 979	27 693	25 539	23 234
Norges Banks internasjonale reserver og forretnings- og sparebankers valuta- beholdninger netto	26 507	23 153	26 404	23 039	33 976	29 981
Andre sektors valutabeholdninger netto (a-b)	5 770	9 950	8 659	12 429	5 915	7 191
a) Bankinnskudd i utlandet og utenlandske verdipapirer	13 154	17 346	14 660	20 202	15 594	15 701
Herav:						
Rederier	3 734	3 483	3 245	3 167	3 161	3 317
Forsikringselskaper	1 729	1 687	1 805	2 031	2 128	2 144
Handels- og industriselskaper o.a.	7 730	12 176	9 610	15 004	10 305	10 240
b) Kortsiktige valutalån fra utlandet	7 384	7 396	6 001	7 773	9 679	8 510
Internasjonale reserver og valutabeholdninger i alt	32 277	33 103	35 063	35 468	39 891	37 172

¹⁾ Etter endringer pr. 1. april 1978 i avtalen om Det internasjonale valutafond er den offisielle pris på gullet avskaffet. I likhet med de fleste andre sentralbanker vil imidlertid Norges Bank fortsatt nytte den tidligere offisielle pris på 35 SDR pr. unse ved bokføringen av gullet.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 5. Utenriksregnskap for Norge (Mill. kroner)

	1981	1982	1/1-28/2	
			1982	1983
Eksport av tradisjonelle varer	52 397	53 348	8 127	8 770
Import av tradisjonelle varer	-84 893	-91 556	-14 228	-13 645
Tradisjonell varebalanse	-32 496	-38 208	-6 101	-4 875
Eksport av raolje og naturgass	48 087	53 472	9 070	10 463
Eksport av oljeplattformer (netto)	363	-238	-	-598
Direkte eksport ved oljevirkksomheten ¹⁾	1 706	589	100	73
Direkte import ved oljevirkksomheten	-742	-897	-110	-105
Eksport av nye skip	668	1 550	57	261
Eksport av eldre skip	3 406	4 530	432	467
Import av skip	-4 541	-6 568	-814	-1 776
Varebalansen	16 451	14 230	2 634	3 910
Nettoinntekter ved skipsfart	12 005	10 367	1 795	1 997
Nettoinntekter ved oljeboring og annen oljevirkksomhet ²⁾	2 328	1 619	369	516
Reisetrafikk, netto	-4 040	-5 856	-576	-729
Andre tjenester, netto	-214	16	-78	-175
Vare- og tjenestebalansen	26 530	20 376	4 144	5 519
Rente- og stonadsbalansen	-13 369	-15 282	-2 540	-3 279
A. Driftsbalansen	13 161	5 094	1 604	2 240
Herav:				
Skipsfart ³⁾	8 423	6 380	1 175	417
Oljevirkksomhet ³⁾	44 066	44 514	8 321	8 017
Andre sektorer	-39 328	45 800	-7 661	-6 194
B. Langsiktige kapitaltransaksjoner, netto	-4 413	1 290	-2 161	-2 636
Herav:				
Statsforvaltningen	-5 550	-9 156	-1 465	-1 569
Kommuner, inkl. kommuneforetak	643	292	-37	-57
Statsbanker	-758	-385	-100	-264
Forretnings- og sparebanker	63	-683	-414	-287
Andre finansinstitusjoner inkl. Norges Bank	-333	105	36	-175
Skipsfart	1 533	3 188	20	1 114
Oljevirkksomhet	-11	6 966	-353	-1 119
Andre private og statlige foretak	0	963	152	-279
C. Grunnbalansen (A+ B)	8 748	6 384	-557	-396
D. Kortsiktige kapitaltransaksjoner ekskl. Norges Bank	-6 287	-2 190	-2 029	-2 866
Herav:				
Statsforvaltningen	43	191	10	10
Kommuner, inkl. kommuneforetak	-237	-256	6	-8
Statsbanker	145	-26	-68	69
Forretnings- og sparebanker	-2 691	1 010	994	585
Andre finansinstitusjoner, ekskl. Norges Bank	304	-43	84	-65
Skipsfart	-128	-826	373	-474
Oljevirkksomhet	-1 908	-555	-2 855	-145
Andre private og statlige foretak	-2 377	-1 560	219	-1 281
Andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	562	-125	-792	-1 557
E. Endring i Norges Banks kortsiktige netto fordringer overfor utlandet (C+D)	2 461	4 194	-2 586	-3 262
F. Tildelte SDR	206	-	-	-
G. Diverse reguleringer og poster som ikke inngår i internasjonale reserver	2 626	7 755	-53	8
Endring i Norges Banks internasjonale reserver netto (E+F+G)	5 293	11 949	-2 639	-3 254

1) Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt.

2) Inkl. eksport av rortjenester.

3) Utvalgte poster beregnet av Norges Bank.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 6. Salgskurser for en del valutaer notert på Oslo Børs

	100 Danske kr.	100 Svenske kr.	1 Pund sterling	1 U.S. dollar	1 Canadisk dollar	100 Tyske mark	100 Schw. frcs.	100 Gylden	100 Belgiske frcs.	100 Franske frcs.	100 Lire
1975											
Gjennomsnitt	91,4036	126,3002	11,5920	5,2469	5,1582	212,9871	202,9042	208,3742	14,2733	122,50	0,8107
Høyst	92,95	128,05	12,25	5,7475	5,62	217,60	213,45	209,75	14,48	126,35	0,841
Lavest	89,50	124,80	10,835	4,88	4,7425	209,45	193,75	202,75	14,055	116,45	0,783
1976											
Gjennomsnitt	90,6726	125,7118	9,8785	5,4656	5,5441	217,3794	218,6738	207,1706	14,2087	114,7255	0,6684
Høyst	91,90	127,75	11,32	5,6125	5,7950	220,85	229,05	211,15	14,505	125,55	0,827
Lavest	88,90	124,60	8,30	5,1725	5,0725	213,10	211,55	202,25	14,00	103,95	0,600
1977											
Gjennomsnitt	89,0675	119,3872	9,3198	5,3361	5,0423	230,1574	223,2496	217,6460	14,9294	108,8602	0,6096
Høyst	90,25	126,15	10,125	5,5280	5,2925	244,30	257,50	226,95	15,735	113,75	0,630
Lavest	87,50	109,80	8,785	5,1410	4,6975	219,65	205,25	210,45	14,335	104,65	0,593
1978											
Gjennomsnitt	95,4976	116,4418	10,0751	5,2501	4,6110	261,7173	295,7602	242,9771	16,7234	116,8504	0,6205
Høyst	99,15	119,65	10,565	5,4940	4,9450	275,85	350,60	255,30	17,47	123,00	0,642
Lavest	88,55	110,00	9,755	4,6750	4,0035	242,35	254,90	226,20	16,525	104,20	0,588
1979											
Gjennomsnitt	96,6685	118,5765	10,7651	5,0731	4,3322	277,0114	305,2255	253,0594	17,3368	119,4910	0,6147
Høyst	99,70	120,75	11,68	5,2290	4,5535	290,30	316,60	263,00	17,845	124,30	0,625
Lavest	92,05	116,30	10,105	4,8805	4,1925	270,75	298,95	247,75	16,88	117,00	0,600
1980											
Gjennomsnitt	88,1168	117,7678	11,5152	4,9473	4,2364	272,7022	295,7974	249,3958	16,9736	117,4607	0,5829
Høyst	92,65	119,45	12,3950	5,2645	4,4110	288,15	313,60	260,65	17,7250	123,15	0,619
Lavest	84,15	115,70	10,95	4,8080	4,1420	257,25	279,25	238,15	16,09	111,95	0,551
1981											
Gjennomsnitt	81,025	114,000	11,5969	5,7570	4,8046	254,782	293,927	230,927	15,5315	106,242	0,5113
Høyst	86,45	119,40	13,000	6,2960	5,1110	266,75	332,80	244,35	16,515	114,90	0,562
Lavest	78,05	104,05	10,595	5,1255	4,3160	245,10	270,10	220,90	14,975	100,75	0,480
1982											
Gjennomsnitt	77,481	103,039	11,2797	6,4728	5,2473	266,220	318,304	242,045	14,1458	98,260	0,4774
Høyst	84,20	111,70	12,440	7,3250	6,0000	296,95	353,85	268,95	15,250	104,85	0,515
Lavest	73,15	94,40	10,700	5,7865	4,7700	250,35	293,95	227,85	13,230	91,20	0,450
Endring:											
1/1-30/4 1983	-3,4	-1,9	-2,7	0,7	1,3	-2,7	-2,6	-4,4	-3,7	-7,8	-5,4
(i prosent)											
1983											
April											
Gjennomsnitt	82,792	95,742	11,0203	7,1475	5,8049	293,299	347,978	260,489	14,7502	98,037	0,4967
Høyst	83,85	96,30	11,200	7,1800	5,8260	296,90	351,15	263,70	14,950	99,25	0,503
Lavest	81,65	95,25	10,700	7,1170	5,7840	289,30	344,80	256,85	14,545	96,70	0,491

Kilde: Oslo Børs, Norges Bank.

Tabell 7a. Bankenes kronlikviditet. Endringsanalyse¹⁾ (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—30/4		Siste 3 mndr. pr. 30/4		Siste 12 mndr. pr. 30/4	
	1982	1983	1982	1983	1982	1983
1. Staten og andre offentlige konti	-9 274	-10 239	-16 170	-16 301	-6 173	-10 077
2. Publikums kassehold (oppgang —)	1 132	1 224	467	446	-1 212	-609
3. Nettosalg av valuta til Norges Bank	4 075	3 885	4 319	4 416	8 637	8 947
4. Bankenes beholdninger av markeds- papirer (oppgang —)	-112	0	-22	1 962	-112	112
5. Sjekk-kreditter i Norges Bank	84	-21	213	-108	119	-141
6. Likviditetslån i Norges Bank	2 513	4 499	3 917	4 610	2 209	1 639
7. Norges Banks andre transaksjoner enn kreditt til banker og kjøp av valuta og markedspapirer fra banker	-348	-898	-80	-609	-2 284	-1 527
A. Primærlikvider (1+2+3+4+5+6+7)	-1 930	-1 550	-7 356	-5 584	1 184	-1 656
Herav:						
a) Kassebeholdning	-3	-83	-12	-22	159	69
b) Folio i Norges Bank	28	423	-163	493	-342	437
c) Folio i Postgiro	17	29	10	5	51	-52
d) Statskasseveksler	-1 972	-1 919	-7 191	-6 060	1 316	-2 110
B. Pliktige primærlikvider ²⁾ (oppgang —)	-687	2 840	9	2 763	-1 220	6 460
C. Disponible primærlikvider (A+B)	2 617	1 290	-7 347	-2 821	-36	4 804
D. Likviditetslån i Norges Bank	2 513	4 499	3 917	4 610	2 209	1 639
E. Frie primærlikvider (C—D)	-5 130	-3 209	-11 264	-7 431	-2 245	3 165
Beholdningstall, gjennomsnitt i april						
Frie primærlikvider					-6 938	-4 746
I mill. kroner					-3,5	-2,1
I prosent av forvaltningskapital						

1) Tallene bygger hovedsakelig på Norges Banks regnskap. Blant annet på grunn av ulik periodisering i forhold til forretnings- og sparebankenes egne oppgaver kan det oppstå avvik fra Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk.

2) For banker uten primærreservekrav i henhold til kredittloven antar en at egne krav utgjør 1,4% av forvaltningskapitalen. Kilde: Norges Bank.

Tabell 7b. Bankenes valutalikviditet. Endringsanalyse (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel+/inndragning—	1/1—31/12		Siste 3 mndr. pr. 31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3	
	1981	1982	1982	1983	1982	1983
1. Gjeld etc. i utlandet	-3 417	6 032	1 347	-1 917	-3 485	2 768
2. Tilførsel av valuta fra andre norske sektorer	16 245	6 531	3 018	-13 790	21 734	-10 277
3. Nettokjøp av valuta fra Norges Bank	-6 567	-9 137	-1 346	12 233	-9 632	4 442
A. Innskudd i utenlandske banker (1+2+3)	6 261	3 426	3 019	-3 474	8 617	-3 067
B. Innskudd fra utenlandske banker	3 897	6 655	5 343	-1 439	8 462	-127
C. Netto valutalikvider (A—B)	2 364	-3 229	-2 324	-2 035	155	-2 940
Beholdningstall pr. utgangen av mars						
Netto valutalikvider					-10 558	-13 498
I mill. kroner					-5,2	-5,9
I prosent av forvaltningskapital						

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 8. Forretningsbankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983
Primærlikvidid	6 344	19 755	4 408	11 903	5 344	10 175
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	17 729	17 704	17 800	17 824	19 526	19 652
Andre norske ihendehaver- obligasjoner	8 337	8 972	9 463	9 640	10 044	10 130
Markedspapirer	0	100	10	0	0	50
Innskudd i forretnings- og sparebanker	1 519	2 301	1 406	1 339	1 613	1 690
Innskudd i utenlandske banker	6 777	9 511	8 496	9 002	9 754	5 979
Lån til utlandet	1 650	2 085	2 474	2 913	3 129	3 547
Utlån til publikum ¹⁾	56 593	58 983	61 073	63 343	63 162	66 130
Valutalån med lisens til innlendinger	5 070	5 274	6 002	7 109	8 545	8 926
Øvrige aktiva — en bloc- avskrivninger	5 983	6 796	7 131	8 236	7 802	8 458
Aktiva i alt	110 002	122 481	118 263	131 309	128 919	134 737
Innskudd fra kunder i norske kroner	72 358	72 933	74 634	75 056	81 446	82 190
Innskudd fra kunder i utenlandsk valuta	4 707	5 869	5 214	5 865	5 642	6 008
Innskudd fra forretningsbanker	1 267	2 543	1 153	1 788	1 263	1 421
Innskudd fra sparebanker	1 410	1 884	1 888	2 664	2 319	2 235
Lån og innskudd fra Norges Bank	1 433	542	433	365	1 293	885
Utenlandske innskudd og lån i utlandet	17 608	22 688	21 492	26 234	25 123	23 376
Annen gjeld	5 959	8 784	8 013	11 398	5 468	8 639
Øvrige passiva	5 260	7 238	5 436	7 939	6 365	9 983
Passiva i alt	110 002	122 481	118 263	131 309	128 919	134 737
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	9 618	12 832	12 248	13 224	14 326	11 033
Gjeld til utlandet	18 674	23 761	22 498	27 450	25 633	23 952

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens til innlendinger og kronelån til oljevirksomhet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 9. Forretningsbankenes utlån¹⁾ til publikum (Mill. kroner)

	1982			1983		
	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerte tall	Månedlig utlåns- økning	Kumulert utlånsøkning Faktiske tall	Sesong- korrigerte tall
Januar	-981	-981	-100	-689	-689	273
Februar	1 059	78	556	1 029	340	869
Mars	2 237	2 315	1 951	2 514	2 854	2 426
April	93	2 408	2 776			
Mai	867	3 275	2 037			
Juni	1 047	4 322	3 151			
Juli	-228	4 094	3 549			
August	522	4 616	4 392			
September	1 863	6 479	5 175			
Oktober	-831	5 648	5 947			
November	-285	5 363	4 986			
Desember	821	6 184	6 253			

¹⁾ Ekskl. valutalån med lisens, kronelån til oljevirksomhet og PSV-lån.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 10. Forretningsbanker. Utlån¹⁾ og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Utlån til:						
Kommuner	2 079	2 051	2 376	2 518	2 793	2 809
Næringslivet	30 896	31 078	32 307	32 921	33 641	31 896
Lønnstakere	21 982	23 294	24 121	25 468	26 727	28 280
Andre private sektorer	213	170	179	166	182	177
Utlån til publikum i alt	55 170	56 593	58 983	61 073	63 343	63 162
Innskudd fra:						
Kommuner	3 704	4 485	4 433	4 867	4 389	5 501
Næringsliv	30 182	32 448	33 525	32 475	33 962	36 024
Lønnstakere	29 564	30 508	31 870	33 020	32 817	34 786
Andre private sektorer	882	861	849	921	943	970
Innskudd fra publikum i alt	64 332	68 302	70 677	71 283	72 111	77 281

1) Ekskl. valutalan med lisens og kronelan til oljevirkosomhet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 11. Forretningsbankenes utlån¹⁾ fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	1 024	1 091	1 093	1 179	1 152	1 141
Fiske og fangst	378	413	448	496	511	557
Bergverksdrift	261	286	327	224	288	242
Industri	9 062	8 757	8 919	9 320	9 562	7 967
Herav:						
Næringsmidler etc.	1 473	1 548	1 560	1 615	1 530	1 378
Trevarer	924	879	953	1 024	992	906
Treforedling	838	759	727	817	897	676
Kjemisk produksjon etc.	1 048	988	969	916	1 045	865
Metaller	631	707	803	737	698	533
Bygging av fartøyer	541	606	685	679	739	670
Verkstedproduksjon	1 958	1 768	1 733	1 867	1 987	1 527
Kraft- og vannforsyning	102	127	120	102	103	101
Bygg og anlegg	2 229	2 286	2 481	2 500	2 575	2 225
Engros-, agentur- og detaljhandel	9 696	9 675	10 304	10 291	10 340	10 258
Hotell- og restaurantdrift	686	718	755	807	807	815
Utenriks sjofart	490	463	478	445	495	512
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1 566	1 637	1 674	1 705	1 769	1 843
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	3 295	3 434	3 542	3 638	3 802	3 825
Sosial og personlig tjenesteyting	2 107	2 191	2 166	2 214	2 237	2 410
Utlån til næringslivet i alt	30 896	31 078	32 307	32 921	33 641	31 896

1) Ekskl. valutalan med lisens og kronelan til oljevirkosomhet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 12. Forretningsbanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgete og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Disponerte lån		
	Kassekreditt	Byggelån	Kassekreditt	Byggelån	Nedbetalingslån
1981 — Desember	26 828	11 440	14 210	7 545	34 838
1982 — Mars	27 479	11 727	15 487	7 844	35 652
1982 — Desember	28 656	11 884	14 325	7 712	41 125
1983 — Mars	29 359	11 450	16 700	7 416	42 014
Endring i perioden					
1981 Januar/desember	3 655	1 656	2 303	1 172	3 132
1982 " "	1 828	444	115	167	6 287
1982 1. kvartal	651	287	1 277	299	814
1983 " "	703	-434	2 375	-296	889

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 13. Forretningsbankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lån og innskudd fra Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i spare- banker
				1 alt	1 % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1979 Desember	1 543	2 145	1 091	-1 693	-2,2	-3 090	-704
1980 Januar	4 352	4 558	169	-375	-0,5	-2 447	-1 239
Februar	1 113	4 278	822	-3 987	-5,3	-2 373	-779
Mars	3 588	4 423	921	-1 756	-2,2	-3 419	-963
April	1 758	4 218	1 447	-3 907	-5,0	-2 834	-772
Mai	3 770	4 457	914	-1 601	-1,9	-3 982	-970
Juni	1 878	3 616	536	-2 274	-2,8	-5 468	-1 028
Juli	3 276	3 867	502	-1 093	-1,3	-5 713	-1 430
August	1 711	3 825	287	-2 401	-2,8	-6 191	-756
September	8 775	10 379	424	-2 028	-2,2	-7 127	-1 591
Oktober	4 305	10 050	217	-5 962	-6,9	-6 229	-1 480
November	10 136	10 929	609	-1 402	-1,5	-9 072	-1 547
Desember	7 524	10 194	338	-3 008	-3,2	-10 143	-715
1981 Januar	9 069	11 250	370	-2 551	-2,6	-7 373	-1 371
Februar	6 127	10 901	1 099	-5 873	-6,2	-8 115	-782
Mars	10 754	11 412	394	-1 052	-1,0	-10 461	-1 216
April	2 965	8 610	1 513	-7 158	-7,4	-7 850	-894
Mai	7 134	7 349	922	-1 137	-1,1	-10 891	-1 313
Juni	5 247	6 927	295	-1 975	-1,9	-13 028	-1 202
Juli	6 006	7 249	605	-1 848	-1,8	-9 890	-1 671
August	4 716	7 228	349	-2 861	-2,8	-11 575	-1 138
September	8 967	7 497	387	1 083	1,0	-10 316	-1 942
Oktober	3 750	7 127	718	-4 095	-3,8	-5 632	-2 010
November	8 226	9 448	2 111	-3 333	-3,0	-6 544	-1 675
Desember	6 344	8 668	1 433	-3 757	-3,4	-8 317	-1 008
1982 Januar	9 828	9 278	338	212	0,2	-8 865	-957
Februar	5 078	9 053	1 473	-5 448	-4,8	-8 381	-660
Mars	10 755	9 385	542	828	0,7	-10 463	-1 211
April	3 905	9 028	3 332	-8 455	-7,3	-5 787	-1 292
Mai	10 332	7 932	407	1 993	1,6	-11 467	-1 555
Juni	4 408	7 365	433	-3 390	-2,9	-10 335	-1 588
Juli	12 584	11 978	1 372	-766	-0,6	-13 691	-1 824
August	7 102	11 341	389	-4 628	-3,7	-14 261	-1 501
September	11 903	12 269	365	-731	-0,6	-14 217	-2 288
Oktober	6 069	11 697	2 229	-7 857	-6,3	-11 056	-2 357
November	7 759	8 354	378	-973	-0,7	-11 654	-2 406
Desember	5 344	7 902	1 294	-3 852	-3,0	-10 974	-1 857
1983 Januar	8 749	7 114	1 022	613	0,5	-10 319	-1 975
Februar	5 659	7 019	1 705	-3 066	-2,4	-11 045	-1 928
Mars	10 175	7 195	885	2 095	1,6	-12 697	-1 800
Endring i perioden					(Prosent- poeng)		
1981 Januar/desember	-1 180	-1 526	1 095	-749	-0,2	1 826	-293
1982 " "	-1 000	-766	-139	-95	0,4	-2 657	-849
1982 1. kvartal	4 411	717	-891	4 585	4,1	-2 146	-203
1983 " "	4 831	-707	-409	5 947	4,6	-1 723	57

1) Tallene bygger på Statistisk Sentralbyrås bankstatistikk. På grunn av ulik periodisering kan det oppstå avvik i forhold til Norges Banks regnskap. Se note 1, tabell 7a.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 14. Sparebankenes balanse (Mill. kroner)

	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1983
Primærlikvider	5 302	6 059	5 196	6 423	4 121	5 604
Stats- og statsgaranterte ihendehaverobligasjoner	9 789	9 773	9 710	9 581	9 803	9 789
Andre norske ihendehaverobligasjoner	11 255	11 483	12 264	12 435	12 999	13 416
Markedspapirer	0	151	104	122	0	105
Innskudd i forretningsbanker	1 132	1 257	1 756	1 968	2 165	1 906
Innskudd i sparebanker	413	403	538	778	667	769
Utlån til publikum ¹⁾	47 790	48 999	50 763	50 540	53 308	56 168
Ovrige aktiva — en bloc avskrivninger	2 898	4 319	3 976	5 720	5 609	7 320
Aktiva i alt	78 579	82 444	84 307	87 567	88 672	95 077
Innskudd fra kunder i alt	69 055	71 036	72 058	72 374	76 338	78 548
Innskudd fra forretnings- og sparebanker	1 002	1 092	830	958	885	1 385
Lån og innskudd fra Norges Bank	1 334	1 037	997	1 060	1 229	1 689
Ovrige passivposter	7 188	9 279	10 422	13 175	10 220	13 456
Passiva i alt	78 579	82 444	84 307	87 567	88 672	95 077
Spesifikasjoner:						
Fordringer på utlandet	1 291	1 595	1 481	1 732	2 230	2 907
Gjeld til utlandet	1 342	1 815	1 771	2 546	2 492	3 114

¹⁾ Ekskl. valutalan med lisens til innlendinger og kronelån til oljevirksomhet.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 15. Sparebankenes utlån¹⁾ til publikum (mill. kroner)

	Månedlig utlans- okning	1982		Månedlig utlans- okning	1983	
		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall		Faktiske tall	Sesong- korrigerede tall
Januar	107	107	635	1 222	1 222	1 784
Februar	382	489	1 276	237	1 459	2 312
Mars	621	1 110	1 656	1 283	2 742	3 328
April	216	1 326	2 057			
Mai	215	1 541	2 288			
Juni	1 222	2 763	2 562			
Juli	-392	2 371	2 653			
August	-285	1 086	2 849			
September	318	2 404	3 143			
Oktober	-135	2 269	3 548			
November	354	2 623	3 866			
Desember	2 388	5 011	4 962			

¹⁾ Ekskl. valutalan med lisens, kronelån til oljevirksomhet og PSV-lån.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank.

Tabell 16. Sparebanker. Utlån¹⁾ og innskudd fordelt på publikumssektorer (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Utlån til:						
Kommuner	3 097	3 281	3 509	3 403	3 237	3 293
Næringslivet	17 468	18 311	18 628	19 219	18 644	19 325
Lønnstakere	24 148	25 645	26 290	27 511	28 061	30 001
Andre private sektorer	539	553	572	630	598	689
Utlån til publikum i alt	45 252	47 790	48 999	50 763	50 540	53 308
Innskudd fra:						
Kommuner	4 593	5 918	5 413	6 056	5 179	6 278
Næringslivet	12 198	12 814	13 667	13 497	14 343	14 302
Lønnstakere	42 930	45 043	46 010	47 082	47 400	50 049
Andre private sektorer	2 104	2 191	2 249	2 208	2 222	2 301
Innskudd fra publikum i alt	61 825	65 966	67 339	68 843	69 144	72 930

1) Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 17. Sparebankenes utlån¹⁾ fordelt på næringer (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Utlån til:						
Jordbruk og skogbruk	3 943	4 322	4 124	4 438	4 334	4 793
Fiske og fangst	318	328	341	357	385	417
Bergverksdrift	83	76	90	106	106	119
Industri	2 585	2 586	2 722	2 772	2 658	2 597
Herav:						
Næringsmidler etc.	695	648	703	738	652	700
Trevarer	459	461	496	497	488	456
Treforedling	49	46	44	40	36	28
Kjemisk produksjon etc.	134	143	143	146	150	143
Metaller	49	55	47	51	47	44
Bygging av fartøyer	160	189	202	172	166	150
Verkstedproduksjon	479	462	504	518	519	527
Kraft- og vannforsyning	232	268	236	261	240	233
Bygg og anlegg	1 618	1 622	1 697	1 782	1 686	1 692
Engros-, agentur- og detaljhandel	3 431	3 523	3 632	3 788	3 636	3 739
Hotell- og restaurantdrift	657	712	735	718	702	696
Utenriks sjøfart	20	15	17	18	16	47
Transport, lagring, post- og telekommunikasjon	1 084	1 168	1 187	1 214	1 139	1 143
Finansiering, eiendomsdrift og tjenesteyting til næringslivet	1 753	1 830	2 032	1 949	1 932	2 073
Sosial og personlig tjenesteyting	1 744	1 861	1 815	1 816	1 801	1 776
Utlån til næringslivet i alt	17 468	18 311	18 628	19 219	18 635	19 325

1) Ekskl. valutalån med lisens og kronelån til oljevirksomhet.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 18. Sparebanker. Utlån til publikum fordelt på utlånsarter.
Bevilgte og disponerte lån (Mill. kroner)

	Bevilget		Kassekreditt	Disponerte lån	
	Kassekreditt	Byggelån		Byggelån	Nedbetalingslån
1981 — Desember	8 568	9 648	5 190	6 732	35 868
1982 — Mars	9 148	9 750	5 409	7 149	36 441
1982 — Desember	9 709	9 607	5 713	6 696	40 899
1983 — Mars	10 290	9 363	6 089	6 971	43 108
Endring i perioden					
1981 Januar/des.	1 492	1 930	945	1 278	3 689
1982 " "	1 141	-41	523	-36	5 031
1982 1. kvartal	580	102	219	417	573
1983 " "	581	-244	376	275	2 209

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 19. Sparebankenes likviditet¹⁾ (Mill. kroner)

Ved utgangen av måneden	Primær- likvider	Pliktige primær- likvi- der ²⁾	Lan og innskudd fra Norges Bank	Frie primærlikvider (1-2-3)		Netto innskudd i utenlandske banker	Netto innskudd i forretn.- banker
				I alt	I % av forv.kap.		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
1979 Desember	1 456	1 665	228	-437	-0,7	15	1 035
1980 Januar	5 038	5 362	455	-779	-1,3	166	1 127
Februar	4 420	5 392	404	-1 376	-2,3	107	824
Mars	5 094	5 554	561	-1 021	-1,7	6	635
April	4 174	5 488	468	-1 782	-2,9	77	690
Mai	4 969	5 595	739	-1 365	-2,2	-1	580
Juni	3 775	4 467	397	-1 089	-1,7	-129	1 099
Juli	4 076	4 548	378	-850	-1,3	-261	1 189
August	3 988	4 600	419	-1 031	-1,6	-266	770
September	5 175	5 805	407	-1 037	-1,6	-141	1 163
Oktober	5 122	5 816	277	-971	-1,5	-254	1 221
November	5 598	5 952	401	-755	-1,1	-213	878
Desember	4 742	6 030	442	-1 730	-2,5	-454	1 012
1981 Januar	5 684	6 071	399	-786	-1,1	-365	992
Februar	5 257	6 146	646	-1 535	-2,2	-287	683
Mars	5 158	6 263	690	-1 795	-2,5	-247	586
April	4 707	6 243	832	-2 368	-3,4	-126	833
Mai	5 181	5 050	993	-862	-1,2	-242	704
Juni	4 453	5 064	542	-1 153	-1,6	-548	1 150
Juli	4 639	5 142	736	-1 239	-1,7	-141	1 282
August	4 747	5 296	665	-1 214	-1,6	-294	988
September	4 905	5 234	806	-1 135	-1,5	-121	1 395
Oktober	4 834	5 315	735	-1 215	-1,6	-50	1 771
November	6 091	6 617	1 191	-1 772	-2,3	-79	682
Desember	5 302	6 719	1 334	-2 751	-3,5	83	528
1982 Januar	6 633	6 804	924	-1 095	-1,4	-666	740
Februar	5 839	6 894	1 269	-2 324	-2,9	-654	584
Mars	6 059	7 063	1 037	-2 041	-2,5	-96	604
April	5 556	7 045	1 707	-3 196	-3,8	669	925
Mai	5 233	5 734	1 124	-1 624	-1,9	231	894
Juni	5 196	5 743	997	-1 544	-1,8	-251	1 460
Juli	5 829	6 106	1 430	-1 707	-2,0	343	1 494
August	5 769	6 247	1 149	-1 627	-1,9	-681	1 480
September	6 423	6 287	1 060	-924	-1,1	-984	1 670
Oktober	5 253	6 294	1 104	-2 145	-2,5	-34	2 390
November	4 381	4 561	1 035	-1 215	-1,4	-535	1 937
Desember	4 121	4 551	1 229	-1 659	-1,9	-489	1 861
1983 Januar	5 318	5 262	1 267	-1 211	-1,3	-1 355	1 354
Februar	4 996	5 340	1 384	-1 728	-1,9	-1 344	1 727
Mars	5 604	5 502	1 689	-1 587	-1,7	-802	1 259
Endring i perioden					(Prosent- poeng)		
1981 Januar/desember	560	689	892	-1 021	-1,0	537	-484
1982 » »	-1 181	-2 168	-105	1 092	1,6	-572	1 333
1982 1. kvartal	757	344	-297	710	1,0	-179	76
1983 »	1 483	951	460	72	0,2	-313	-602

1) Se note 1, tabell 13.

2) Se note 2, tabell 7a.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 20. Balanse for statsbanker¹⁾ (Mill. kroner)

	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982	31/3 1982
Kassebeholdning og bankinnskudd	765	696	719	1 155	972	727
Utlån i alt	96 418	98 231	100 495	102 842	104 938	106 652
Herav:						
Til publikum	330309	96 033	97 290	99 574	102 035	103 935
Andre fordringer på statskassen	3 041	3 191	3 191	3 191	3 191	3 191
Andre aktiva, inkl. utgifter	3 095	3 184	6 689	8 001	4 728	4 346
Aktiva i alt	103 319	105 302	111 094	115 189	113 829	114 916
Ihendehaverobligasjonslån						
Herav:						
I norske kroner	10 590	10 768	12 159	12 028	12 027	11 706
I utenlandsk valuta	13 243	13 108	12 704	13 950	14 898	15 148
Andre lån	70 980	71 524	74 059	74 573	77 246	77 633
Aksjekapital, fond m.v.	6 462	6 694	6 695	6 779	7 071	6 966
Andre passiva, inkl. inntekter	2 044	3 208	5 477	7 859	2 587	3 463
Passiva i alt	103 319	105 302	111 094	115 189	113 829	114 916

1) Eksklusive Postgiro og Postsparebanken.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 21. Balanse for private finansieringsselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982
Leasingsselskaper					
Bankinnskudd	5	2	3	4	6
Utlån til publikum	23	30	51	44	54
Utlån til andre sektorer					
Leasing	418	464	499	553	610
Andre aktiva	87	109	56	77	97
Aktiva i alt¹⁾	533	605	609	678	767
Lån fra andre enn banker	290	309	340	383	437
Lån fra banker	47	59	71	78	55
Kapital, fond m.v.	80	83	80	81	111
Andre passiva	116	154	118	136	164
Passiva i alt	533	605	609	678	767
Andre finansieringsselskaper					
Bankinnskudd	545	720	963	678	691
Utlån til publikum	3 909	3 867	4 184	4 276	4 382
Utlån til andre sektorer	447	534	576	843	705
Leasing	1 463	1 835	2 061	2 504	2 962
Andre aktiva	1 974	1 064	652	1 004	1 792
Aktiva i alt¹⁾	8 338	8 020	8 436	9 305	10 532
Lån fra andre enn banker	4 350	4 758	5 504	6 022	6 668
Lån fra banker	774	816	977	982	1 114
Kapital, fond m.v.	863	908	925	1 009	1 039
Andre passiva	2 351	1 538	1 030	1 292	1 711
Passiva i alt	8 338	8 020	8 436	9 305	10 532

1) Utlån er ført netto.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 22. Balanse for private kredittforetak (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Kassebeholdning og bankinnskudd	3 574	2 884	2 791	2 982	3 199	2 714
Utlån i alt ¹⁾	33 695	35 286	35 748	37 764	39 136	41 374
Herav fra:						
a) Realkredittforetak	10 620	11 593	11 852	12 539	13 107	14 307
b) Skipsfinansieringsforetak	11 276	11 350	11 249	12 015	12 055	11 523
Andre aktiva	571	1 449	1 286	1 281	1 495	1 515
Aktiva i alt²⁾	37 840	38 689	38 910	41 139	42 948	44 699
Ihendehaverobligasjonslån	34 754	35 115	35 268	37 791	39 501	40 899
Annent gjeld	631	1 126	756	833	776	798
Kapital, fond m.v.	2 455	2 448	2 886	2 515	2 671	3 002
Passiva i alt	37 840	38 689	38 910	41 139	42 948	44 699

1) For avskrivning. 2) Etter avskrivning.
Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 23. Balanseutdrag for livsforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Aktiva:						
Kassebeholdning og bankinnskudd	1 412	2 132	2 498	2 724	2 546	2 609
Statsobligasjoner	4 679	4 728	4 808	4 759	4 718	5 009
Statsbankobligasjoner	405	387	417	374	376	343
Andre norske ihendehaverobligasjoner	12 817	13 346	14 010	14 820	15 598	16 218
Utlån til publikum	15 195	15 708	16 003	16 466	16 804	17 774
Utlån til andre sektorer	340	362	517	691	714	766
Andre spesifiserte aktiva	2 313	2 253	2 280	2 349	2 417	2 566
Balanseutdrag i alt	37 161	38 916	40 533	42 183	43 173	45 285

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 24. Balanseutdrag for skadeforsikringsselskaper (Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Kassebeholdning og bankinnskudd	4 080	4 438	4 155	4 079	4 164	4 241
Stats- og statsbankobligasjoner	1	1	1	1	1	1
Andre norske ihendehaverobligasjoner	127	97	123	145	140	176
Utlån til publikum	3 762	3 615	3 600	3 741	3 958	4 108
Utlån til andre sektorer	1 172	1 189	1 406	1 341	1 527	1 444
Andre spesifiserte aktiva	2 444	2 457	2 503	2 709	2 834	3 134
Aktiva i alt	11 586	11 797	11 788	12 016	12 624	13 104

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 25. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner fordelt på långivere
(Mill. kroner)

	30/9 1981	31/12 1981	31/3 1982	30/6 1982	30/9 1982	31/12 1982
Folketrygdfondet	17 548	18 395	18 496	19 118	19 389	19 946
Postsparebanken og Postgiro	3 896	3 832	4 380	4 837	4 954	4 978
Livsforsikringselskaper	17 901	18 462	19 235	19 953	20 692	21 574
Forretningsbanker	26 801	26 064	26 676	27 386	27 464	29 679
Sparebanker	20 419	21 043	21 259	22 032	22 016	22 855
Norges Bank	1 428	991	967	949	967	977
Private og kommunale pensjonskasser og -fond	3 068	3 227	3 432	3 617	3 728	3 844
Andre (Residual)	4 685	4 857	4 593	4 492	4 461	5 414
I alt ¹⁾	95 746	96 871	99 038	102 384	103 671	109 267

1) Her satt lik den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner, pålydende verdi. Siden institusjonenes beholdninger er oppført med bokført beløp, vil eventuelle kursjusteringer slå ut i restposten.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå.

Tabell 26. Kreditt-tilførsel til private og kommuner (Mill. kroner)

	1.—4. kvartal		Budsjett for 1982 fra:	
	1981	1982	Nasjonal- budsjett 1982	Nasjonal- budsjett 1983
Forretnings- og sparebanker i alt (ekskl. utlån med valutalisens) og kronelån til oljevirksomhet ¹⁾	12 515	12 105	9 600	11 000
PSV-lån	576	892	1 500	1 000
Forretningsbanker, ekskl. PSV-lån	6 353	6 184	4 450	5 450
Sparebanker, ekskl. PSV-lån	5 586	5 029	3 650	4 550
Private finansieringselskaper ²⁾	1 163	3 000	..	1 630
Ekskl. factoring og leasing	175	225	400	400
Livsforsikring	1 371	2 058	2 200	2 500
Pensjonskasser og fond ²⁾	350	400		
Skadeforsikring	278	493	400	400
Statsbanker ³⁾	8 019	7 253	8 166	8 250
Private kredittforetak } nettoemisjoner	5 391	4 600	9 000	8 500
Obligasjonsmarkedet }	5 382	3 793		
A. Sum spesifisert kreditttilførsel fra innenlandske kilder (ekskl. utlån med valutalisens)	34 469	33 702	29 766	32 280
B. Statens lån til Statoil	—	500		
C. Forretnings- og sparebankenes utlån med valutalisens og kronelån til oljevirksomhet	1 973	4 422		
D. Direkte kapitalinngang fra utlandet	-1 922	8 087		
1) Direkte kapitalinngang til oljeutvinning og rørtransport	-957	4 992	12 500 ⁴⁾	11 500 ⁴⁾
2) Annen direkte nettokapitalinngang	-965	3 095		
a) Sjøfart og oljeboring	457	3 781		
b) Andre "private og kommuner"	-1 984	-561		
c) Annen kapitalinngang og statistiske feil	562	-125		
E. Sum spesifisert kreditttilførsel (A+B+C)	34 520	42 266	43 780	

1) Inkl. spesialkvote, i budsjettet for 1982 250 mill. kroner, som er skjønnsmessig fordelt med 150 mill. kroner på forretningsbanker og 100 mill. kroner på sparebanker.

2) Anslag.

3) Inkl. Postgiro, Postsparebanken og Norges Bank.

4) Direkte kapitalinngang i alt, samt utlån med valutalisens fra norske banker til norske kunder og statens lån til Statoil.

Tabell 27. Garantier for lan fra/til publikum (milliarder kroner)

Pr. utgangen av	1980	1981		1982				1983
	4. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.
Garantert av:								
Private finansieringsselskaper	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Skade-/kredittforsinringsselskaper	2,8	2,9	3,3	3,3	3,5	3,9	4,2	4,4
Forretningsbanker	1,0	1,8	1,8	1,9	2,4	2,5	2,9	2,8
Sparebanker	0,6	1,6	1,6	1,6	1,7	2,1	2,4	2,2
	4,5	6,4	6,8	6,8	7,7	8,6	9,7	9,6
Lan fra/til publikum formidlet av megler ifølge oppgaver fra meglerne til Bankinspeksjonen	3,2	4,2	4,6	5,1	5,5	6,2	7,6	7,3

Tabell 28a. Endringer i publikums likviditet (Mill. kroner)

Likviditetstilførsel (+) Inndragning (—)	1/1—31/12		1/1—31/3		Siste 12 mndr. pr. 31/3	
	1981	1982	1982	1983	1982	1983
I Sentralmyndighetenes inntektsoverskudd m.v., ekskl. oljeskatter ¹⁾ (—)	9 421	13 095	1 976	1 270	13 168	12 703
II Sentralmyndighetenes lånetransaksjoner ²⁾	9 024	8 713	1 731	2 481	8 178	9 173
Herav:						
Statsbankenes utlånsøkning	7 746	6 615	1 853	2 192	7 407	6 904
III Forretnings- og sparebankenes kredittilførsel ³⁾ (+) og inntektsoverskudd (—)	19 634	16 837	2 105	1 745	18 640	16 450
Herav:						
Forretningsbankenes kredittilførsel	11 621	11 170	2 119	1 129	10 872	10 160
Sparebankenes kredittilførsel	9 512	8 208	1 517	2 851	9 706	9 535
IV Økning i skattefrie fondsavsetninger og banksparing med skattefradrag (—)	—1 788	—2 714	—340	—768	—1 875	—3 139
V Innenlandsk likviditetstilførsel (I+...IV)	36 291	35 931	5 472	4 728	38 111	35 187
VI Statens lån til Statoil	—	500	—	—	—	500
VII Forretnings- og sparebankenes utlån med valutalisens og kronelån til oljevirksomhet	1 973	4 422	227	755	2 080	4 450
VIII Publikums netto valutasalg til de private banker, ekskl. salg i forbindelse med oljeskatter	—18 327	—20 727	—1 926	—5 490	—16 695	—24 291
IX Endring i publikums likviditet i alt (V+VI+VII+VIII)	19 937	20 126	3 773	—7	23 496	16 346
Herav:						
Sedler og mynt	1 328	779	—1 169	—1 182	1 278	766
Innskudd på anfordring	2 534	6 113	2 473	1 604	6 243	5 244
Ubenyttede kassekreditter og byggelån	3 035	2 607	—588	—2 126	2 885	1 069
Tidsinnskudd ekskl. banksparing med skattefradrag	13 040	10 627	3 057	1 697	13 090	9 267
X Endring i publikums likviditet i prosent av likviditetsmassen	11,6	10,5	2,0	0	13,6	8,3
(Oljeskatter)	27 222	29 882	1 542	1 350	27 586	29 690)

Se noter neste side.

Merk: Publikum er i prinsippet definert som andre innenlandske sektorer enn staten, sosiale trygder og banker.

¹⁾ Post I er restbestemt og inkluderer således "Uspesifisert tilførsel og statistiske feil". Videre omfatter posten den del av statens overskudd for lånetransaksjoner og statsbankenes inntektsoverskudd som gir innenlandsk likviditetsvirkning, trygdeforvaltningens inntektsoverskudd samt økning i innstående på skattekonti i banker og Postgiro. Fra anslaget over statens inntektsoverskudd har en, for å komme fram til den innenlandske likviditetsvirkning, korrigert for statens oljeskatter og statens netto renter og stonader til utlandet. Trygdeforvaltningens inntektsoverskudd er antatt å svare tilnærmet til fondsopplegg i folketrygden (inkl. ufordelte renteinntekter) og økning i Rikstrygdeverkets plasseringer i form av kontolan til statskassen og innskudd på Postgiro. Økning i Folketrygd-fondet som følge av innlemming av andre trygder er holdt utenfor.

²⁾ Omfatter publikums nettokjøp av stats- og statsbankobligasjoner (—), Folketrygd-fondets nettokjøp av private og kommunale obligasjoner (+), statsbankenes utlånsøkning (+), statens spesifiserte utlånsøkning og aksjekjøp (+), kontolan til statskassen fra publikum (—) og kreditt-tilførsel fra Norges Bank, Postgiro og Postsparebanken (+).

³⁾ Omfatter bankenes nettokjøp av private og kommunale obligasjoner, økning i utlån (ekskl. post VII) og økning i ubenyttede kassekreditter og byggelån.

⁴⁾ Ekskl. banksparing med skattefradrag og Folketrygd-fondets innskudd på termin.

Kilde: Statistisk Sentralbyrå, Norges Bank samt diverse diverse spesialoppgaver.

Tabell 28b. Sammensetningen av publikums likviditet (Mill. kroner)

Beholdningstall ved utgangen av perioden	Sedler og mynt	Innskudd på anfordring	Ubenyttede kasse- kreditter og byggelån	Sum	Tids- innskudd ⁴⁾	Publikums likviditet i alt	Endring siste 12 mndr. i publikums likviditet i alt		
							Beløp	%	
1970	7 284	8 270	6 420	21 974	28 050	50 024	5 708	12,9	
1971	7 999	9 448	7 525	24 972	31 162	56 134	6 110	12,2	
1972	8 754	11 321	8 355	28 430	34 310	62 740	6 602	11,8	
1973	9 444	12 890	8 901	31 235	38 511	69 746	7 006	11,2	
1974	10 779	14 581	9 821	35 181	42 243	77 424	7 678	11,0	
1975	12 392	16 746	11 868	41 006	48 210	89 216	11 792	15,2	
1976	14 257	19 760	13 663	47 680	56 782	104 462	15 246	17,1	
1977	16 089	22 929	14 743	53 761	67 364	121 125	16 663	15,9	
1978	17 060	24 930	15 796	57 786	76 774	134 560	13 425	11,1	
1979	17 731	27 839	18 804	64 374	88 805	153 179	18 619	13,8	
1980	18 822	32 768	19 769	71 359	100 723	172 082	18 903	12,3	
1981	20 150	35 302	22 804	78 256	113 763	192 019	19 937	11,6	
1982	Januar	19 490	38 193	23 724	81 407	115 545	196 952	20 947	11,9
	Februar	19 213	36 018	22 791	78 022	115 710	193 732	19 047	10,9
	Mars	18 981	37 775	22 216	78 972	116 820	195 792	23 496	13,6
	April	19 047	37 292	22 236	78 575	115 855	194 430	19 748	11,3
	Mai	19 074	37 608	22 399	79 081	115 438	194 519	21 872	12,7
	Juni	19 339	41 280	22 864	83 483	114 910	198 393	19 815	11,1
	Juli	19 595	39 941	24 276	83 812	116 865	200 677	20 182	11,2
	August	19 141	39 092	23 667	81 900	116 963	198 863	17 178	9,5
	September	20 461	41 064	23 559	85 084	116 670	201 754	17 550	9,5
	Oktober	20 561	41 226	24 514	86 301	116 879	203 180	16 316	8,7
	November	20 038	41 269	24 894	86 201	113 799	200 000	17 146	9,4
	Desember	20 929	41 415	25 411	87 755	124 390	212 145	20 126	10,5
1983	Januar	19 997	43 092	25 128	88 217	125 722	213 939	16 987	8,6
	Februar	20 142	43 856	24 143	88 141	126 396	214 537	20 805	10,7
	Mars	19 747	43 019	23 285	86 051	126 087	212 138	16 346	8,3

Tabell 29. Utvalgte økonomiske indikatorer (Sesongkorrigerte tall, 1975=100¹⁾)

	1980	1981	1982	1982			1983	% vis endring siste 4 kvartaler		
				K2	K3	K4	K1	Mars	April	Mai
Etterspørsel—Produksjon										
Detaljomsætningsvolum	100,8	101,9	101,7	102,5	102,6	99,3	102,9	106,6	95,8	—
Utførte industriinvesteringer, verdi:	127,9	154,0	137,5	143,6	138,5	121,3	115,0	—	—	—
Bygg igangsett, i alt, 1000 m ²	480,6	486,9	518,6	504,7	461,8	546,1	425,2	398,1	589,5	—
Herav: Boliger	295,9	299,3	308,8	296,1	264,0	369,3	—	—	—	—
Bergverk og industri	43,8	52,0	55,7	56,0	49,0	48,8	—	—	—	—
Produksjon i bergverk m.v., industri og kraftforsyning	132,3	132,1	130,8	130,8	128,6	130,1	134,6	137,5	135,3	—
Produksjon for utvinning av råolje og gass ²⁾	460,4	450,4	457,9	447,8	396,9	477,2	536,0	551,9	529,8	—
Industriproduksjon i alt	100,3	99,4	96,9	97,3	95,6	95,3	96,0	95,6	95,1	—
Herav: Skjermet	98,1	96,7	97,2	95,6	96,9	97,7	99,3	101,4	93,0	—
Utekonkurrerende	106,0	104,6	99,1	102,5	96,9	93,7	96,9	102,3	103,2	—
Hjemmekonkurrerende	96,5	99,1	96,7	96,4	96,9	95,7	94,4	91,9	94,1	—
Arbeidsmarked										
Registrerte arbeidsløse, 1000	22,28	28,44	41,39	36,88	42,68	52,19	62,21	64,63	60,92	60,77
Ledige plasser, 1000	8,03	6,52	5,04	5,18	4,73	3,99	4,09	4,07	2,99	—
Sysselatte i alt, 1 000 000	1,91	1,93	1,95	1,96	1,95	1,94	1,92	—	—	—
Priser — Kostnader										
Konsumpriser, 1979=100	110,8	126,0	140,3	138,2	141,9	146,0	148,4	148,8	150,0	150,7
Lønnskostnader pr. produsert enhet (LPE) i industrien	143,6	156,3	170,0	166,2	174,0	179,1	—	—	—	—
Herav: Timekostnader	161,8	178,8	197,3	194,0	204,7	205,9	—	—	—	—
Timeproduktiviteten	112,9	114,4	116,2	117,4	115,9	114,5	—	—	—	—
Utenrikshandel — Markedsvekst										
Eksporolvolum, (trad. varer ³⁾ , 1970=100	131,9	132,9	130,6	129,5	131,2	129,3	136,3	—	—	—
Importvolum, — — —	152,9	152,2	157,0	161,0	160,4	153,5	143,5	—	—	—
Eksporpriser, — — —	230,4	250,6	260,6	260,5	254,5	270,8	270,0	—	—	—
Importpriser, — — —	227,8	234,0	243,3	235,2	242,3	251,8	248,9	—	—	—
Bytteforhold, — — —	101,2	107,1	107,1	110,8	105,0	107,5	108,5	—	—	—
Varebalanse, — — —, mrd. kr.	-35,22	-33,06	-36,95	-9,19	-9,68	-8,76	-7,22	-2,42	-2,26	—
Varebalanse, u/skip og plattformer, mrd. kr.	6,18	13,90	15,89	2,98	3,92	5,46	7,74	2,52	3,12	—
Ind.prod. viktigste markedsland	112,5	112,4	110,8	111,8	110,6	109,3	110,0	—	—	—
Importvolum, viktigste markedsland	100,0	95,4	98,1	99,3	98,3	96,0	—	—	—	—
Konkurransendikatorer⁴⁾										
Relative LPE i industrien (1980=100)	100,0	101,6	105,0	105,4	106,1	104,5	—	—	—	—
Relative eksp.priser, bearb. varer (1980=100)	100,0	07,4	93,5	95,5	92,9	91,4	—	—	—	—
Relative engrospriser (1980=100)	100,0	97,2	98,2	100,2	99,0	96,2	—	—	—	—

1) 1975 er basisår for alle serier der ikke noe annet er angitt.

2) Faktiske tall.

3) Uten skip, plattformer, råolje og gass.

4) To kvartalers gjennomsnitt av sesongkorrigerte tall.

Kilde: Originaltallene er i hovedsak hentet fra Statistisk Sentralbyrå og IMF, og de er sesongkorrigert ved hjelp av X-11 Census Method, multiplikativ metode. Registrerte arbeidsløse er sesongkorrigert ved additiv versjon av X-11.

Tabell 30. Forretningsbanker. Rente- og provisjonssetser på nye utlån i norske kroner¹⁾

	4. kvartal 1981		1. kvartal 1982		2. kvartal 1982		3. kvartal 1982		4. kvartal 1982	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Veksler										
Rente	12,0	13,2	12,0	13,1	12,1	13,7	12,1	13,8	12,6	14,3
Provisjon	1,3	1,7	1,3	2,2	1,3	2,0	1,3	2,0	1,2	1,9
Engangsprovisjon	0,1	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3
Utlån mot avbetalingskontrakt										
Rente	13,0	14,1	13,0	14,1	13,1	14,2	13,0	14,3	13,3	14,8
Provisjon	0,7	0,9	0,8	1,2	0,8	1,2	0,8	1,1	0,7	1,1
Engangsprovisjon	0,2	0,5	0,2	0,5	0,2	0,5	0,2	0,5	0,2	0,5
Kassekreditter										
Rente	12,6	12,8	12,7	12,8	12,7	12,8	12,8	12,9	12,8	12,9
Provisjon	0,8	1,5	0,8	1,5	0,8	1,5	0,8	1,5	0,8	1,5
Engangsprovisjon	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6
Boligbyggelan godkjent av statens boligbanker										
Rente	7,9	8,2	8,7	9,4	9,0	9,6	9,0	9,7	9,5	10,2
Provisjon	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4	1,3	1,4
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4
Byggelan i alt ekskl. boligbyggelan godkjent av statens boligbanker										
Rente	10,8	11,7	11,3	11,9	11,5	12,0	11,5	12,1	11,9	12,4
Provisjon	1,4	1,7	1,4	1,8	1,4	1,8	1,4	1,8	1,4	1,8
Engangsprovisjon	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4
Andre utlån under 1 år										
Rente	10,4	15,0	10,8	15,1	11,1	15,5	11,4	15,7	11,9	15,8
Provisjon	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,2
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5
Parter i ansvarlig lanekapital										
Rente	.	.	9,1	13,3	9,1	13,3	11,7	14,9	11,6	14,9
Provisjon	.	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	.	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,2	0,2
PSV-lån										
Rente	.	.	10,3	11,1	10,4	11,7	10,7	11,7	10,8	11,9
Provisjon	.	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	.	.	0,2	0,4	0,2	0,4	0,3	0,4	0,3	0,4
Andre utlån 1 år og over										
Rente	.	.	10,5	15,3	10,7	15,5	11,3	15,7	11,4	16,0
Provisjon	.	.	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3
Engangsprovisjon	.	.	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5
Utlån i alt										
Rente	11,9	13,8	12,0	13,7	12,1	13,8	12,2	13,9	12,3	14,2
Provisjon	0,9	0,7	0,9	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	1,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5
Kortsiktige utlån²⁾										
Rente	12,2	12,7	12,3	12,7	12,4	12,8	12,5	12,8	12,5	13,1
Provisjon	0,8	1,4	0,9	1,4	0,9	1,4	0,9	1,4	0,9	1,4
Engangsprovisjon	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6
Mellomlange og langsiktige utlån²⁾										
Rente	10,3	15,1	10,5	15,4	10,7	15,5	11,3	15,7	11,4	16,0
Provisjon	0,0	0,4	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,3
Engangsprovisjon	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5

1) Rente og provisjon i prosent p.a.

Engangsprovisjon i prosent av lånebeløp.

Rente- og provisjonssetserne er voide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Provisjonssetserne for kassekreditt og byggelan refererer seg til bevilgede beløp.

2) Refererer seg til tilsvarende begrep i finansministerens renteerklæring.

Kortsiktige utlån omfatter: Veksler, utlån mot avbetalingskontrakter, kassekreditter, byggelan i alt ekskl. boligbyggelan godkjent av statens boligbanker, og andre utlån med løpetid under ett år.

Mellomlange og langsiktige utlån omfatter: Parter i ansvarlig lanekapital og andre utlån med løpetid ett år og over.

Merk: Oppgavene fra bankene er for øvrig beheftet med en viss usikkerhet, og sma endringer i tallene må ikke tillegges noen vekt.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 31. Sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner¹⁾

	4. kvartal 1981		1. kvartal 1982		2. kvartal 1982		3. kvartal 1982		4. kvartal 1982	
	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest	Lavest	Høyest
Veksler										
Rente	13,7	14,6	13,5	14,4	13,6	14,5	13,7	14,6	13,7	14,7
Provisjon	0,4	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7
Engangsprovisjon	0,2	0,3	0,4	0,5	0,1	0,2	0,3	0,4	0,1	0,2
Utlån mot avbetalingskontrakt										
Rente	14,5	15,0	14,3	15,1	14,4	15,1	14,5	15,2	14,9	15,6
Provisjon	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,4
Engangsprovisjon	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3
Kassekreditter										
Rente	11,8	12,4	11,8	12,4	11,9	12,7	12,0	12,7	12,0	12,8
Provisjon	1,0	1,4	0,8	1,4	0,7	1,4	0,6	1,4	0,6	1,3
Engangsprovisjon	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2
Boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	8,0	8,0	8,5	8,6	8,7	8,7	8,9	8,9	9,4	9,4
Provisjon	1,2	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4	1,2	1,4
Engangsprovisjon	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Byggelån i alt ekskl. boligbyggelån godkjent av statens boligbanker										
Rente	10,5	11,3	11,3	11,9	11,3	12,0	11,4	12,0	11,5	12,1
Provisjon	1,3	1,6	1,4	1,7	1,4	1,5	1,4	1,7	1,4	1,7
Engangsprovisjon	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2
Andre utlån under 1 år										
Rente	11,5	14,7	11,4	13,9	10,6	15,2	11,8	15,3	12,0	15,4
Provisjon	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1
Engangsprovisjon	0,2	0,5	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6	0,3	0,6
Parter i ansvarlig lånekapital										
Rente	.	.	11,2	12,8	11,6	13,3	11,1	12,9	10,5	14,0
Provisjon	.	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Engangsprovisjon	.	.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
PSV-lån										
Rente	.	.	9,7	10,7	10,0	11,2	10,4	11,6	10,6	11,7
Provisjon	.	.	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
Engangsprovisjon	.	.	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3
Andre utlån 1 år og over										
Rente	.	.	10,1	14,5	10,0	14,7	10,5	15,0	10,4	15,1
Provisjon	.	.	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0
Engangsprovisjon	.	.	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5
Utlån i alt										
Rente	10,1	13,4	11,1	13,5	11,1	13,7	11,3	14,0	11,4	14,1
Provisjon	0,3	0,5	1,0	0,5	1,0	0,5	0,9	0,5	0,9	0,5
Engangsprovisjon	0,2	0,4	0,1	0,4	0,1	0,4	0,1	0,4	0,1	0,4
Kortsiktige utlån²⁾										
Rente	11,5	12,3	11,6	12,3	11,6	12,5	11,8	12,6	11,8	12,8
Provisjon	1,0	1,4	1,0	1,5	1,0	1,4	0,9	1,5	0,8	1,4
Engangsprovisjon	0,2	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Mellomlange og langsiktige utlån²⁾										
Rente	10,1	14,1	10,1	14,5	10,0	14,7	10,5	15,0	10,4	15,1
Provisjon	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,4	0,0	0,3	0,0	0,0
Engangsprovisjon	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3	0,5

1) og 2) Se noter til tabell 30.
Se for øvrig merknad til tabell 30.
Kilde: Norges Bank.

Tabell 32. Forretningsbanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.) 1)

	Folio- innskudd	Lønns- konti	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparing	Termin og andre vilkår Under 1 år 1 år og over	Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
1. kvartal 1981										
Lavest	0,3	5,0	1,6	5,0	7,6	8,9	6,7	8,0	7,6	7,0
Høyest	3,3	6,1	4,0	5,0	8,1	10,1	11,9	9,8	7,6	9,6
2. kvartal 1981										
Lavest	0,3	5,2	1,9	5,0	7,6	8,9	7,3	8,1	7,7	7,2
Høyest	3,1	6,3	4,2	5,0	8,2	10,1	12,4	9,9	7,7	9,8
3. kvartal 1981										
Lavest	0,3	5,1	1,8	5,0	7,6	9,0	7,2	8,4	7,7	7,2
Høyest	1,8	6,1	3,1	5,0	8,2	10,2	12,6	10,7	7,7	10,0
4. kvartal 1981										
Lavest	0,3	5,3	1,8	5,0	7,7	9,0	8,0	8,7	7,7	7,7
Høyest	1,7	6,1	2,9	5,1	8,3	10,2	14,3	11,3	7,7	10,9
1. kvartal 1982										
Lavest	0,4	5,1	1,9	5,0	7,1	9,2	8,2	8,6	7,6	7,6
Høyest	2,2	5,7	3,3	5,1	8,0	10,8	14,0	10,5	7,6	10,7
2. kvartal 1982										
Lavest	0,4	5,0	2,0	5,0	6,9	9,2	8,2	8,8	7,6	7,6
Høyest	2,0	5,8	3,3	5,1	8,0	10,9	15,5	11,0	7,6	11,4
3. kvartal 1982										
Lavest	0,8	5,1	2,0	5,0	6,9	9,3	8,0	8,8	7,6	7,5
Høyest	2,6	5,8	3,5	5,1	8,0	11,0	14,9	11,8	7,6	11,3
4. kvartal 1982										
Lavest	1,6	5,1	2,7	5,1	6,9	9,4	8,3	9,6	7,7	7,8
Høyest	2,5	5,9	3,6	5,2	8,2	11,1	15,2	12,6	7,7	11,7

1) Se merknad til tabell 30.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 33. Sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd fra kunder i norske kroner (Prosent p.a.)¹⁾

	Folio- innskudd	Lønns- konti	Anfor- dring i alt	3 mndr. oppsigelse	12 mndr. oppsigelse	Langtids- sparring	Termin og andre vilkår		Bundne innskudd	Tids- innskudd i alt	Alle innskudd
							Under 1 år	1 år og over			
1. kvartal 1981											
Lavest	1,1	4,9	3,0	5,0	7,5	7,9	6,8	8,1	7,5	6,8	6,2
Høyest	3,9	6,3	5,1	5,1	7,7	10,3	11,8	9,9	7,6	7,8	7,4
2. kvartal 1981											
Lavest	1,2	4,9	3,2	5,0	7,4	8,0	7,0	8,1	7,6	6,8	6,1
Høyest	3,7	6,5	5,2	5,1	7,8	10,6	12,0	10,0	7,6	7,9	7,4
3. kvartal 1981											
Lavest	1,5	5,0	3,3	5,0	7,4	8,0	7,2	8,1	7,6	6,8	6,2
Høyest	3,5	6,5	5,0	5,1	7,8	10,7	11,5	10,1	7,6	7,9	7,4
4. kvartal 1981											
Lavest	1,0	5,0	3,2	5,0	7,4	8,0	7,5	8,1	7,5	6,8	6,2
Høyest	2,7	6,6	4,9	5,0	7,8	10,7	11,9	10,5	7,5	8,0	7,5
1. kvartal 1982											
Lavest	1,5	4,9	3,3	5,1	7,5	8,0	6,9	8,2	7,6	6,9	6,3
Høyest	3,5	6,7	5,2	5,1	7,9	10,8	12,7	10,7	7,6	8,4	7,9
2. kvartal 1982											
Lavest	1,7	4,9	3,5	5,0	7,5	7,9	6,9	8,2	7,6	6,9	6,3
Høyest	3,8	7,0	5,6	5,2	7,9	10,9	13,1	10,9	7,6	8,5	8,0
3. kvartal 1982											
Lavest	2,2	4,9	3,7	5,1	7,4	7,9	7,0	8,4	7,6	6,9	6,3
Høyest	4,4	6,9	5,8	5,1	7,9	11,0	13,7	11,3	7,6	8,7	8,1
4. kvartal 1982											
Lavest	2,7	4,9	3,9	5,1	7,5	8,2	7,3	8,7	8,0	7,2	6,6
Høyest	5,7	6,9	6,4	5,1	8,0	11,1	13,6	11,8	8,1	8,8	8,4

1) Se merknad til tabell 30.

Kilde: Norges Bank.

Tabell 34. Kortsiktige rentesatser (Prosent p.a.)

		Interbankrenten — dagslan.		Renter på NOK, beregnet på grunnlag av terminkurser.		Marginalrenten på bankenes lån i Norges Bank pr. utgangen ¹⁾	Gjennomsnittrenten på bankenes lån i Norges Bank
		Gjennomsnitt		Gjennomsnitt			
				1 mnd.	3 mnd.		
1981	Januar	10,5	11,5	11,0	11,4	10,9	11,4
	Februar	12,5		12,9	12,8	11,6	
	Mars	10,5	11,0	11,2	12,3	10,2	9,7
	April	11,5		11,7	11,9	11,5	
	Mai	11,8	12,1	12,1	12,7	12,5	10,6
	Juni	12,3		12,7	13,0	12,6	
	Juli	11,9	12,2	13,5	13,8	11,0	10,5
	August	12,5		13,0	13,7	12,3	
	September	10,7	11,0	12,9	13,6	10,6	10,2
	Oktober	11,3		13,6	13,9	12,1	
	November	13,6	16,1	15,0	14,0	11,3	11,2
	Desember	18,6		17,7	15,4	11,1	
1982	Januar	11,8	12,0	13,3	13,8	11,9	10,7
	Februar	12,1		13,0	14,0	12,6	
	Mars	13,0	15,5	15,1	15,2	12,5	11,8
	April	18,0		20,4	16,9	12,5	
	Mai	16,9	14,7	19,8	17,1	12,2	9,0
	Juni	12,5		15,0	15,5	12,6	
	Juli	17,1	15,1	17,9	16,5	10,9	9,6
	August	13,0		14,7	14,9	11,1	
	September	12,1	13,7	13,4	14,8	10,9	9,4
	Oktober	15,3		16,3	15,6	11,0	
	November	14,1	12,6	15,8	15,4	11,0	9,2
	Desember	11,0		14,6	14,7	11,0	
1983	Januar	12,1	11,8	13,6	13,6	11,0	9,1
	Februar	11,4		13,1	11,7	11,0	
	Mars	12,3	12,6	14,0	14,0	10,6	9,1
	April	12,9		13,7	13,4	11,0	
	Mai	13,7		14,2	13,7	10,5	

1) Marginalrenten er renten på bankenes dyreste lån i Norges Bank.

Tabell 35. Livsforsikringselskaper. Gjennomsnittlige rentesatser etter utlånsform
 pr. 31. desember (Prosent p.a.)

	Pantelån		Poliselån	Andre utlån	Utlån i alt
	I alt	Herav til boligformål			
Alle utlån:					
1972	6,4	6,0	6,2	6,4	6,4
1973	6,5	6,0	6,5	6,6	6,5
1974	7,0	6,5	7,5	7,3	7,1
1975	7,3	6,8	7,5	7,4	7,3
1976	7,6	7,3	7,5	7,8	7,7
1977	7,8	7,5	8,9	8,4	7,9
1978	8,9	8,7	9,0	9,6	9,0
1979	9,0	8,8	9,0	9,6	9,2
1980	9,5	9,2	9,9	9,9	9,6
1981	10,4	9,9	9,9	11,5	10,6
1982	11,2	10,8	10,9	12,0	11,3
Nye utlån:					
1976					
Lavest	7,8	7,5	7,5	7,5	7,8
Høyest	8,6	8,4	7,8	9,8	8,8
1977					
Lavest	9,3	9,0	9,3	9,0	9,2
Høyest	9,5	9,1	9,3	10,6	9,7
1978					
Lavest	9,3	9,0	9,3	10,0	9,5
Høyest	9,6	9,1	9,3	11,0	9,9
1979					
Lavest	9,4	9,0	9,1	9,9	9,5
Høyest	9,7	9,0	9,1	11,0	9,9
1980					
Lavest	10,5	10,0	10,0	10,0	10,4
Høyest	10,9	10,1	10,0	11,9	11,0
1981					
Lavest	11,0	10,0	10,3	10,1	10,4
Høyest	11,7	10,1	10,3	12,0	11,1
1982					
Lavest	12,1	11,6	10,9	12,0	12,1
Høyest	12,4	11,8	10,9	14,5	12,8

Tabell 36. Gjennomsnittlige rente- og provisjonssatser på disponerte utlån i norske kroner pr. utgangen av året¹⁾

	1979		1980		1981		1982	
	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner	Renter	Renter og provisjoner
Veksler								
Forretningsbanker	11,3	12,3	12,2	13,1	12,7	13,6		
Sparebanker	11,5	12,0	12,6	13,1	13,5	14,1		
I alt	11,4	12,3	12,3	13,1	12,8	13,7		
Utlån mot avbetalingskontrakt								
Forretningsbanker	12,4	12,6	13,0	13,2	13,4	13,5		
Sparebanker	12,3	12,6	13,2	13,5	14,2	14,4		
I alt	12,3	12,6	13,0	13,2	13,6	13,7		
Kassekreditter								
Forretningsbanker	10,1	12,8	11,1	14,0	12,6	14,9		
Sparebanker	9,7	11,6	10,9	12,9	12,2	14,1		
I alt	10,0	12,5	11,1	13,7	12,5	14,7		
Boligbyggeån godkjent av statens boligbanker								
Forretningsbanker	7,6	9,7	8,2	10,4	8,5	10,9		
Sparebanker	7,5	9,6	8,0	10,0	8,1	10,2		
I alt	7,5	9,6	8,1	10,2	8,3	10,5		
Byggeån i alt ekskl. boligbyggeån godkjent av statens boligbanker								
Forretningsbanker	10,2	12,6	10,7	13,2	11,6	14,0		
Sparebanker	9,7	11,8	10,6	12,8	11,3	13,5		
I alt	10,0	12,3	10,6	13,0	11,5	13,8		
Andre utlån under et år								
Forretningsbanker	10,1	10,1	9,0	9,0	11,3	11,3		
Sparebanker	11,5	11,5	12,7	12,7	13,6	13,6		
Parter i ansvarlig lånekapital								
Forretningsbanker	.	.	.	.	11,0	11,0		
Sparebanker	.	.	.	.	11,7	11,7		
I alt	.	.	.	.	11,1	11,1		
PSV-lån								
Forretningsbanker	.	.	.	.	9,3	9,3		
Sparebanker	.	.	.	.	9,8	9,8		
Andre utlån et år og over								
Forretningsbanker	.	.	.	.	12,2	12,2		
Sparebanker	.	.	.	.	11,9	11,9		
I alt	.	.	.	.	12,1	12,1		
Utlån i alt								
Forretningsbanker	10,5	11,6	11,4	12,5	12,1	13,1		
Sparebanker	10,1	10,6	11,3	11,8	11,7	12,3		
I alt	10,3	11,1	11,4	12,2	12,0	12,7		
Kortsiktige utlån²⁾								
Forretningsbanker	10,3	12,5	11,1	13,4	12,4	14,3		14,3
Sparebanker	10,0	11,7	11,1	12,9	12,1	13,8		
I alt	10,3	12,3	11,1	13,9	12,3	14,1		
Mellomlange og langsiktige utlån²⁾								
Forretningsbanker	10,9	11,0	11,9	11,9	12,2	12,2		12,7
Sparebanker	10,4	10,4	11,7	11,7	11,9	11,9		
I alt	10,6	10,7	11,8	11,8	12,1	12,1		

1) Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt i prosent p.a. Provisjonssatsene for kassekreditter og byggeån er beregnet ved å ta hensyn til utnyttingsgraden av bevilgede beløp i de enkelte banker.

2) Tilsvarer henholdsvis "kortsiktige" og "mellomlange og langsiktige" utlån i finansministerens renteerklæring. Se fotnote 2 til tabell 29.

Kilde: Norges Bank.

Norges Bank Oslo

	<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>Telex</i>
Hovedsetet	Postboks 336 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 21 20	71369 nbank n
Valutaavdelingen	Postboks 735 Sentrum, Oslo 1	(02) 41 01 50	71375 nbfdp n

Norges Banks seddel- og myntproduksjon

Norges Banks Seddeltrykkeri	Nedre Slottsgt. 1 b, Oslo 1	(02) 42 70 80	19888 nbs n
Den Kongelige Mynt	Postboks 53, 3601 Kongsberg	(03) 73 14 86	17211 mynt n

Norges Banks avdelinger

Arendal	Postboks 23, 4801 Arendal	(041) 26110	21760 nba n
Bergen	Postboks 699, 5001 Bergen	(05) 31 81 50	42155 nbber n
Bodo	Postboks 114, 8001 Bodo	(081) 21060	64353 nbbo n
Drammen	Postboks 86, 3001 Drammen	(03) 83 71 91	19790 nbd n
Fredrikstad	Postboks 158, 1601 Fredrikstad	(032) 16575	19820 nbfd n
Gjøvik	Postboks 13, 2801 Gjøvik	(061) 75100	19830 nbgk n
Halden	Postboks 278, 1751 Halden	(031) 80511	19840 nbhdn n
Hamar	Postboks 115, 2301 Hamar	(065) 27754	19860 nbhm n
Hammerfest	Postboks 55, 9601 Hammerfest	(084) 11344	64354 nbhf n
Haugesund	Postboks 233, 5501 Haugesund	(047) 28500	42893 nbhd n
Kristiansand S.	Postboks 204, 4601 Kristiansand S.	(042) 23070	21880 nbh n
Kristiansund N.	Postboks 80, 6501 Kristiansund N.	(073) 72911	55261 nbcs n
Larvik	Postboks 140, 3251 Larvik	(034) 81300	21890 nbl n
Lillehammer	Postboks 370, 2601 Lillehammer	(062) 50045	71834 nbll n
Skien	Postboks 87, 3701 Skien	(035) 27540	21107 nbks n
Stavanger	Postboks 18, 4001 Stavanger	(04) 52 00 00	33047 nbsta n
Tromsø	Postboks 475, 9001 Tromsø	(083) 81624	64141 nbtrm n
Trondheim	Postboks 564, 7001 Trondheim	(075) 28660	55056 nbtrh n
Vardo	Postboks 68, 9951 Vardo	(085) 87621	64355 nbvar n
Alesund	Postboks 380, 6001 Alesund	(071) 21710	42894 nbaal n

